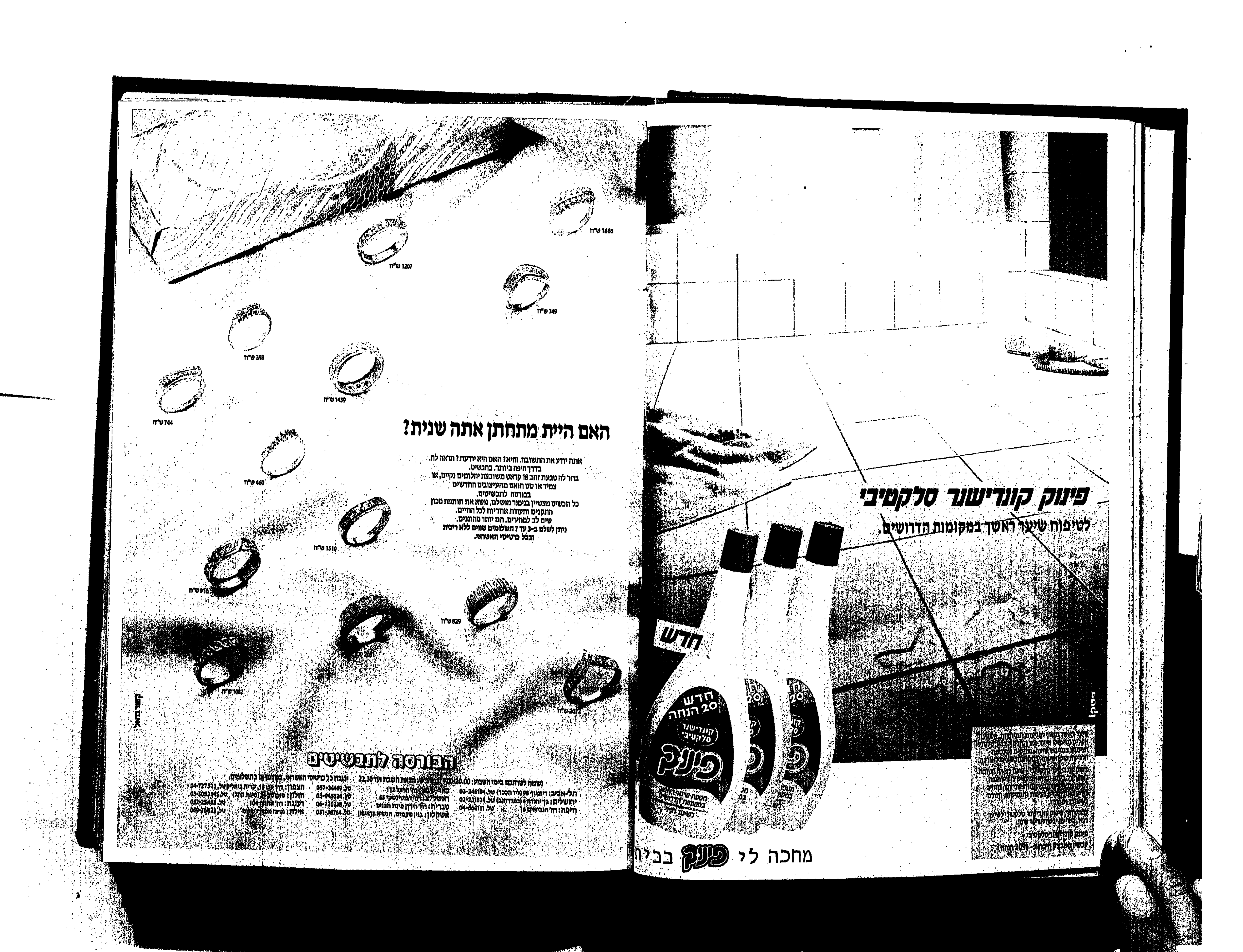
מעריב
סופשבוע
ט"ז באייר, תשמ"ז 15.5.1987

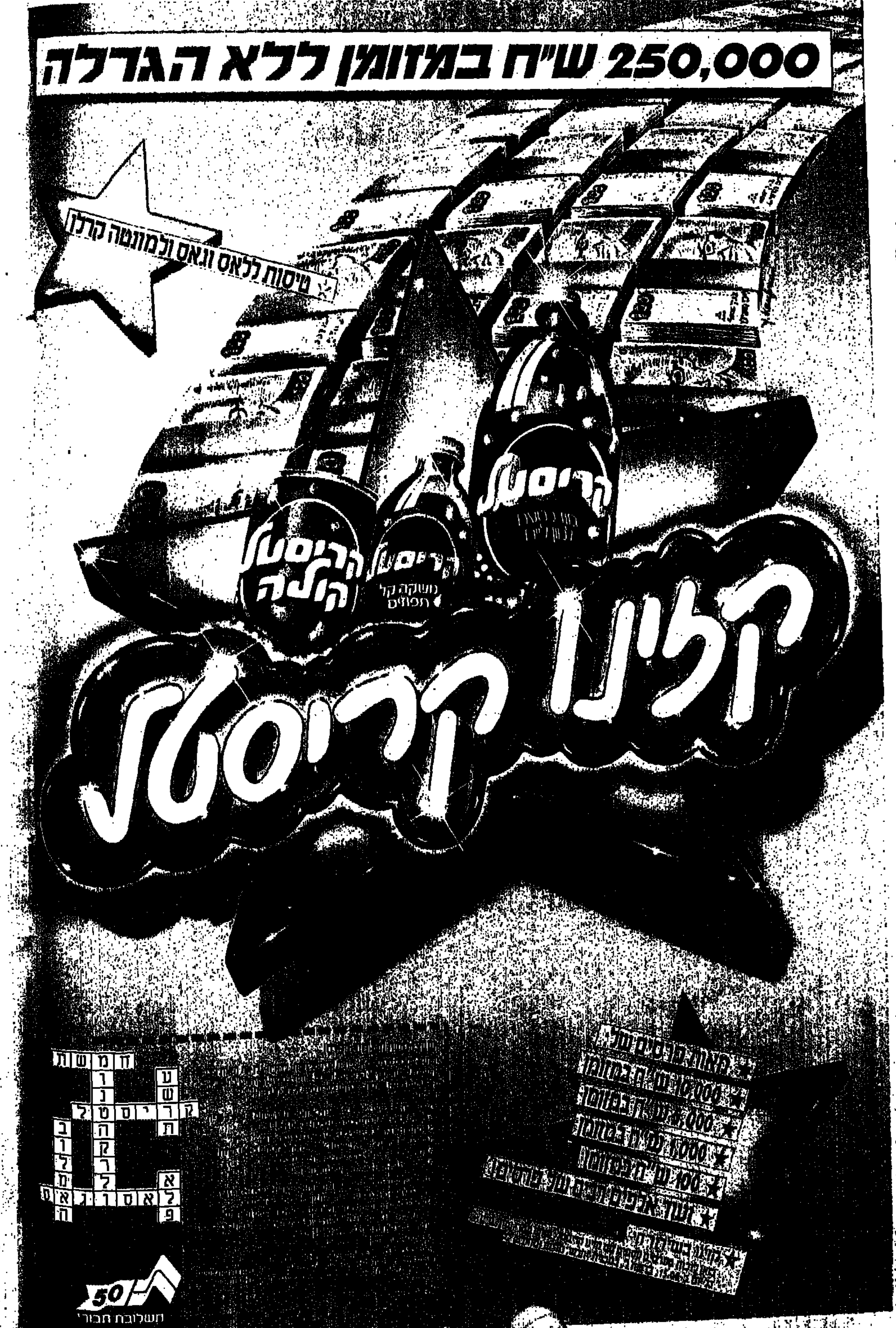
עשרים פלוס 87'

פנים חדשות במראה. תמונת מצב

דודי ברמן, חיתולים ובריקדות ■ "מנדי" מרון, מה הוא עשה במשרד הבטחון ■ מולטימיליונר בחסדי בגין ■ פיליפ פטי, הולך על חבל דק ■

האם היית מתחתן אתה שנית?
אתה יודע את התשובה. והיא? האם היא יודעת? תראה לה.
בדרך היפה ביותר. בתכשיט.
בחר לה טבעת זהב 18 קראט משובצת יהלומים נקיים, או
צמיד או סט תואם מהעיצובים החדשים
בבורסה לתכשיטים.
כל תכשיט מצטיין בגימור מושלם, נושא את חותמת מכון
התקנים ותעודת אחריות לכל החיים.
שים לב למחירים. הם יותר מהוגנים.
ניתן לשלם ב-3 עד 7 תשלומים שווים ללא ריבית
ובכל כרטיסי האשראי.
הבורסה לתכשיטים
פינוק קונדישנר סלקטיבי
לטיפוח שיער ראשך במקומות הדרושים.
חדש
מחכה לי פינוק

סופשבוע

ט"ז באייר, תשמ"ז 15.5.1987

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל חורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן

קוראים יקרים,

באמריקה קוראים להם "יאפיס". דור הבנים של ה"היפיס". לא רק משחק מלים אלא ראשי תיבות של מושג חברתי. המכנה המשותף של צעירים עירוניים, רובם בעלי מקצועות חופשיים, שהתמסדו בשאריות הרומנטיקה של דירות־גג, עליות־גג מרווחות, ודירות סטודיו בבתים מסוגננים. היפוכם הגמור של ההורים הזרוקים, מגודלי השיער, עם הסמים והגיטרה הצמודה, שעזבו בתים בורגנים לטובת גנים ציבוריים וסוכות על חוף הים. אחר־כך כשהתבגרו חזרה ובשקט, הקימו משפחות כמו חזקנים. הבנים שלהם — דור ה"בייבי בום" — כבר לא מורדים בשום דבר.

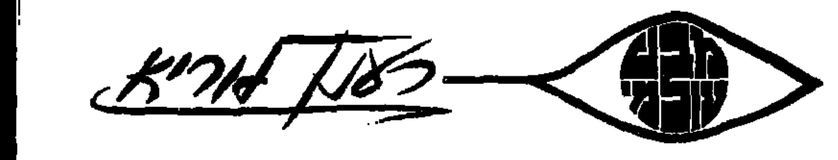
את ה"יאפיס" האמריקנים, בני העשרים פלוס, מעניינת הקריירה וההצלחה הפיננסית, אחרי הלימודים באוניברסיטה, כמובן. בהשוואה לאבא־אמא הכמעט אנרכיסטים כשהיו בגילם, הבנים הם אבירי הסדר התבורתי. תספורת יוזמית. המצביעים של רייגן וכל מה שהוא מסמל. פחות מרובעים כשמגיעים להרגלי צריכה. פלח שוק רציני בעיני מפרסמים ופירסומאים. הצרכנים המושבעים של כל צעצוע מותרות חדש וחדשני, ממכונית עד מחזיק מפתחות מזמר, מבגד ספורט עד מכשיר לשיפוץ הגיזרה. הם החלוצים של אופנת תרבות הגוף המתחלפת, מהג'וגינג לאירובי ועכשיו הסטרצ'ינג, הצעקה האחרונה של תרגילי מתיחת השרירים. הם גם צרכני התרבות הרעבים תמיד לקונצרט טוב, להצגה לתערוכה בגלריה או במוזיאון. מין חופשי לא בא בחשבון. הם בעד יחסים מונוגמיים קבועים, ממוסדים, לאו דווקא בברכת החוק או האל, כשהילדים אינם תכלית החיים המשותפים. מגדלים כלב במקום תינוק. כלב בבית לא מפריע להתפתחות האישית.

יעל פז־מלמד ומיכל קפרא הלכו לחפש את ה"יאפיס" הישראליים, נושא השער. תמונת מצב של בני העשרים פלוס שלנו, מודל 87'. יעל כותבת על דודי ברמן, מנהיג מרד הנפל של הסטודנטים. היתה איתו, שמעה אותו ועליו. הוא אפילו לא הצל של דני האדום. גם מנהיגי סטודנטים מקומיים שקדמו לו, מיליטנטים יותר, עדיין שייכים למודל של ילד טוב ירושלים. הפרופ' למדע המדינה זאב שטרנהל מלגלג עליהם בבוז ארוך. מיכל בדקה את התופעה ברובדים אחרים, בחתך מקרי ולא מייצג של בעלי מקצועות חופשיים. שני רווקים שגרים כל אחד לחוד. זוג נשוי, וזוג חברים לא נשואים. המסקנה: יש פה יותר "יאפיס" משהיו כאן "היפיס" בשנות הששים. לא בנים של, לא תגובת נגד. סתם מוצרי לוואי של חברה ותקופה.

נ.ב. יצחק פריידין הוא שצילם בשבוע שעבר את תמונת הפתיחה של הרבי מלובביץ'. סליחה שהשמטנו.

צ. לביא

בשער: יעל אלין. כתבה בעמ' 12–16. צילום: שמואל רחמני.

"מעולם לא הייתי נאצי...

ידידי הטובים ביותר הם יהודים...

ובכלל, במלחמת העולם השניה הוסמכתי לרבנות".

"חבר'ה, מצאתי את המועמד האידאלי לנשיאות ל־88'. ממש אימפוטנט.

בריקדות בחיתולים

דודי ברמן, מנהיג מרד הנפל של הסטודנטים שגווע בראשית השבוע. דיוקנו של יורם נאיווי. תופעה. רוח התקופה. שום דבר שמזכיר את אירופה. שום מקוריות, חזון או אידאל, מלבד החלום האישי להיות פוליטיקאי בכנסת או בסוכנות, בלי לשנות דברים. כשהמציאו את המושג ילד טוב ירושלים הוא היה המודל.

מאת יעל פז־מלמד

דודי ברמן [illegible] בשך [illegible] [illegible] לשיווק, בשלו. צילום: יצחק, אליהו [illegible]

שלווה גדולה שררה ביום חמישי שעבר במי־רשאות הקמפוס התל־אביבי, כאילו כחג מרובר. מעט הסטודנטים שהילכו על המדרכות הרחבות, ביגנות לגינות המטופחות, היו עסוקים בעיקר בחיפוש מפלט מן השרב הכבד שנחת לפתע. מרכז הפעילות, כך דומה, עבר באותו יום כמה עשרות מטרים צפונה, לעבר הבריכה המטופחת. באותו יום מאושר ניתן היה בקלות יחסית להשיג מקום חנייה באחד המגרשים המקיפים את האוניברסיטה התל־אביבית כמו חומה בצורה. ביום רגיל, שבו לא שובתים הסטודנטים כחלק ממאבק על כספם, תמיד – ולא תמצא שם חנייה בשעות העומס. וזה, אומר לי ירון, סטודנט שנה א' שלא מוכן להיחשף מעבר לכך, משפט שיש בו ריח של דמגוגיה צרופה. "כאילו שלכל הסטודנטים יש מכוניות. וגם אם כן – כאילו שזה משנה". כל זאת, אגב, אמר ירון שעה שהחנה את ה"פיאט 127" מודל 84' שלו. וגם בציון עובדה זו יש, אולי, משהו מן הדמגוגיה, לפחות בעיני אלה שבעבורם זה "לא משנה".

במגרש החנייה פגש ירון חבר שנשלף מ"אוטוביאנקי" חמורה ויחד תיכננו להיפגש בערב בסינרמה. אחר־כך קצת שניהם על השביתה המעיקה, שאולי תרפוק להם את כל הסמסטר, סיפרו שבאו לסדר כמה עניינים ונפרדו איש לעיסוקיו. רק לא לשכוח שאלה אינם מייצגים את כל הסטודנטים.

גם במשרדי התאחדות הסטודנטים הארצית השוכנים במעונות הסטודנטים שררה באותו יום חמישי שלווה פסטוראלית. קשה להאמין שזה המקום שממנו מובילים כבר במעט שלושה חודשים את מאבק הסטודנטים על כיסם, או יותר נכון – על כיס הוריהם. דודי ברמן, היו"ר, עמד באמצע חדרון לא גדול והכתיב למזכירה משועממת רשימה קצרה של אנשים שהוא מבקש שתשיג לו בטלפון. היתה קצת מבוכה במתן ההוראות הללו. אחרי הכל, הוא עדיין לא סיגל לעצמו גינונים של בוס. כשגמר את הרשימה קימט את מצחו להיזכר בעניינים בוערים אחרים, ביקש סליחה והסביר שהוא חייב לרוץ קצת את הקצב לקראת ההפגנה הגדולה של יום ראשון, וקבע שיגיע מאוחר יותר למכביון, מוקד הפעילות הסטודנטיאלית של אותו יום.

מכנסי ג'ינס, חולצת טריקו עם סמל התנין של "לה־קוסט", נעלי עור גבוהות, תספורת קצרה ומסודרת. אחר־כך יתברר כי כשהמציאו את המושג "ילד־טוב־ירושלים", חשבו עליו. הוא היה המודל. רק אברהם בורג יכול להתחרות אתו בהצלחה על התואר הזה, והם כאחין די דומים.

ויתברר גם שמה שהיה – הוא שיהיה. דודי ברמן אינו מזכיר רק את אברהם בורג. הוא מזכיר גם את כל מנהיגי הסטודנטים בשנים האחרונות, ולא משנה לאיזה מחנה פוליטי הם משתייכים. אנשים צעירים שמחקים בדיוק את מעשי הוריהם/ מוריהם/ מדריכיהם. שום מקוריות, שום חזון או אידיאל בשבילו היו מוכנים לסכן את התחת הפרטי שלהם. דודי ברמן אינו רוצה לשנות דברים. להפך, הוא רוצה לשמר את מה שקיים, לפחות בפוליטיקה הישראלית. אז איפה מנהיגי הסטודנטים מהספרות והקולנוע ששואפים להביא את המהפכה, לשנות סדרי־עולם.

המשרדים עצמם מזכירים במשהו חדרים אפורים בקריית הממשלה. עגלת־מתכת אפורה עליה מונחים מכשירי טלפון שחורים, כמה ארונות מתכת אפורים מלאים תיקי קרטון, ודגל המדינה תלוי על הקיר, מעל ראשו של דוד בן־גוריון. ההבדל הוא, כמובן, בפוסטרים. וגם בבלגן. בכל פינה פנויה על קיר תלוי איזה פוסטר שקורא לסטודנטים לא לוותר, מזהיר מפני כליון החינוך הגבוה בישראל, מזמין את "ציבור הסטודנטים" לבוא להפגנה, פה ושם ברחבי המדינה. על הרצפה מונחות ערימות של פוסטרים כאלה שעוד יחולקו פעם, אם יהיה צורך, ועל השולחן הרעוע ומכוסה האבק שחובר ממספר שולחנות קטנים וישנים, מונחת הטיוטה למודעה הבאה שמטרתה להבהיל את הסטודנטים לירושלים. ירון ממגרש החנייה לא ידע בכלל היכן ממוקמים המשרדים האלה, גם חברו משך בכתפיו כשביקשתי הדרכה. אם הם יעלו לירושלים להפגנה? מה פתאום? מה להם ולהתאחדות הסטודנטים. הם בסך־הכל רוצים להגיע לסינרמה בשלום. ובכלל, מי צריך את כל השביתה הזאת?

> **"אני בוכה רק ותמיד כשאני שומע את שידור ההצבעה באו"ם על הקמת המדינה. אני בכלל פלמ"חניק בנשמה. לצערי נולדתי מאוחר מדי".**

בשבילכם עושים את כל העניין, בשביל שתשלמו פחות כסף.

"עזבי אותך. שיתנו לגמור את השנה בשקט. מי שיורפק בסוף מכל העסק זה אנחנו".

דודי ברמן, האיש שמוליך את כל "העסק המעצבן הזה", כהגדרת סטודנטית זועמת למחשבים

שהתפוצצה [illegible] על הריצה כמה שעות [illegible]. אומר שהתנועה [illegible] השביתה. [illegible] איששה [illegible] של [illegible] ולהוציא אותם [illegible]. [illegible] לא [illegible]. [illegible] בעניין הזה [illegible], רבים מאוד היו שמחים אילו היו עוזבים אותם לנפשם, נותנים להם ללמוד עוד איזה 500 [illegible] ולא מכריחים אותם לשבות.

"אז למה הם לא באים אלינו ואומרים את אשר על ליבם? הרי אנחנו יושבים פה, והדלתות פתוחות, כל אחד יכול לבוא ולדבר. איש מהסטודנטים לא ביקש שנפסיק. אילו הסטודנטים לא היו איתנו, העסק לא יכול היה להצליח. אין לנו אפשרות לחייב מישהו לא לבוא לבחינות או להרצאות. עובדה שהחבר'ה לא באים, והשביתה כמעט מלאה. זה לא אומר שפה ושם אין אחוז מסויים שהמאבק אינו מעניין אותו, או שהוא אפילו נגדו. אבל סך־הכל אני אישית הופתעתי לטובה מהסטודנט הישראלי ומהאכפתיות שלו. אני לא שמעתי סטודנטים שמתנגדים לעניין, וחושבים שהוא לא צודק".

אבל יש גם אפשרות, וזו רק אפשרות, שהם לא באים כי הם פשוט לא יודעים איפה משרדי ההתאחדות. אולי גם קצת מתעצלים. אחרי הכל, גם בשביל להתנגד לשביתה צריכים אנשים עם מעורבות. ואם כבר מדברים, כדאי להזכיר שבהפגנה "הגדולה" ביום ראשון האחרון שלקראתה ולמענה עבדה מכונה משומנת ימים רבים, הגיעו לפי דיווחים בדרך רק כמה מאות סטודנטים. גם אם נתפשר על 1,500, עדיין המספר מטל בשישים. ועל מה שביקשו מן הסטודנטים זה לעלות על אוטובוסים שמטה המאבק של ההסתדרות סייע, בין השאר, בהשגתם ובמימונם, ולטייל לכמה שעות לירושלים בשביל להסוך אחר־כך כמה מאות דולרים משכר הלימוד השנתי.

הדרישות הזו שמצאנו על מדשאות הקמפוס נעצרה ליד משרדי ההתאחדות. דודי ברמן בטוח שהוא סוחף אחריו את הציבור כולו, שכולם מאחוריו, מצפים לקריאתו, והנה הם הולכים אחריו לאן שיאמר. כשהוא מדבר על הפגנות ההמונים ("מה זה המונים? בכמה הפגנות הגענו גם ל־5,000 משתתפים. הפגנה רגילה זה כמה מאות אנשים"), בורקות עיניו, והוא עובר לדיקציה של נאום. הוא מנסה לנתח אנאליטית – "כתלמיד מדעי־המדינה" – למה טועים אלה שטוענים ש־1,500 סטודנטים בהפגנה זה מספר זעום. סך־הכל הוא חש שהאנשים איתו. ההתרגשות הזו לראות שהמאבק נושא פרי. הכל הרי מכוון לרגע הגדול הזה. "ואז אתה נכנס לסיטואציה שאתה יכול להלהיב אותם. אתה נותן להם את כולך, ואם רק תגיד – הם יילכו אחריך". הוא יוצא סחוט מן ההפגנות הללו, אבל חש ויודע שהוא מנהיג את האנשים. וזה הדבר, הוא מסביר, שדוחף אותו תמיד. הוא רוצה להנהיג.

דמעות בעיניים מהתרגשות היו לך פעם?

"זה לא. אני בוכה רק ותמיד – אבל תמיד – כשאני שומע את שידור ההצבעה באו"ם על הקמת מדינת ישראל. אני יכול לראות את זה בפעם האלף ותמיד אני בוכה. שלא לדבר כשאני רואה את ריקודי ההורה הסוערים שבאים כאשר מכריזים על המדינה. אני בכלל פלמחניק בנשמה. לצערי נולדתי מאוחר מדי. בדור אחר. אבל אני מרגיש שייך לרוח שהיתה אז".

דודי ברמן, 28, נשוי, חי בתל־אביב, מאסטראנט במינהל עסקים, מאז ומעולם טיפוס מעורב. דומה שאילו היו שואלים אותו כשהיה ילד מה ירצה לעשות כשיהיה גדול, היה אומר: "פעיל במפלגת העבודה". יש גם ילדים עם חלומות כאלה. איך שלא יהיה, כבר בגיל שש הוא ידע שהוא תומך במפלגה הזו. ועוד מעט, עניין של כמה חודשים, הוא יתחיל לפלס את דרכו בפוליטיקה, לא כמשחקי המערכה הסטודנטיאלית, ואז כבר אפשר יהיה לדבר על הגשמת החלום. ואם מגלים אצלו פה ושם נאיביות של סטודנט־מתבגר, כפי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
שנראה בהמשך, הרי במה שנוגע לפעילות פוליטית הוא יודע בדיוק במה מדובר. ושוב, הוא מקבל את הדברים. אם זה רץ ככה שלושים שנה, מי הוא שירצה לשנות? אחרי־הכל הוא רק סטודנט.

על קו־הזינוק של ריצת המשוכות הזו שנסופה, בעוד הרבה שנים ותככים, אולי יהיה פעם חבר־כנסת, ברור לו שאיש אינו ממתין לו שיגיע. נכונה לו עבודה קשה ואפורה שבצידה קידום בקצב צב, אם בכלל. כל ההתבלטות שלו במאבק הסטודנטים האחרון, כולל עשרות הופעות באמצעי התקשורת, משנה כקליפת־השום בבואו בשערי הבית ברחוב הירקון 110. שם אי־אפשר להידחף סתם. יש תור ויש וותק, ובעיקר יש – לפחות צריך שיהיה – מרפקים. ואת כל זה יודע היו"ר.

ומכאן גם יובן שלבחור יש אספירציות פוליטיות מובהקות שהוא אינו מסתירן, וזה אולי הדבר היחידי המבדיל אותו ממנהיגי סטודנטים בשנים עברו. לא שזה הרבה. ובכל זאת, יש משהו מרענן בבחור צעיר שאינו בורח אל "דין התנועה" אלא קם ואומר ישירות: "כאשר אעזוב כאן את התפקיד, בעוד מספר חודשים, אתחיל בפעילות אינטנסיבית במשמרת הצעירה של מפלגת העבודה. זה השלב הבא". ומי שמכיר פוליטיקאים "מסודרים" יודע שאצלם יש מסלולים ויש שלבים, והם יודעים שאי־אפשר לקפוץ לראש הסולם לפני שהיית בתחתיתו. הכל די מסודר ודי קבוע מראש בדרך התחתתים שבחרו לעצמם.

דודי ברמן, בניגוד לאחרים, גם מוכן לדבר על־כך גלויות. בראיון שנתן לעתון הסטודנטים התל־אביבי "רוח" הוא אפילו מדבר על התפקיד המיוחל. "כולם אומרים שהם רוצים להיות חברי־כנסת. אני אומר שאני רוצה להיות מנהל מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית. אני מחפש תפקידים של עשייה, ביצוע, בנייה. רק לשבת בכנסת נראה לי די מתסכל. לא שחס־וחלילה אסרב אם יציעו לי".

ולרדוף שנים אחרי הזנב של עצמך במפלגה, לא נראה מתסכל?

"זאת הדרך. אני אוהב את זה. עניין של בחירה.

"אני אוהב את הפוליטיקה. כבר בכיתה ד' הייתי ראש ועד הכיתה. זה עניין של טיפוס, משהו מעין מחלה".

כבר בכיתה ד' הייתי ראש ועד הכיתה. זה עניין של טיפוס. אפשר להגיד שזו מעין מחלה".

חבר לפעילות בהתאחדות הסטודנטים אומר שדודי הוא בסופו של דבר אדם שמרוכז מאוד בעצמו, "אבל הוא מנטרל את הביקורת עליו בכך שהוא הראשון שמודה בזה. גם במאבק הנוכחי הוא מרבה לעסוק בטקטיקה ותימרונים שנראה לו כי יקדמו את מעמדו כמנהיג שמוליך אחריו את ההמונים. כשהוא מתכנן איזה תרגיל, כמו זה של הבאת פרה לפתח משרד האוצר כדי שיוכל להמחיש שהסטודנטים אינם פרה חולבת, הוא גם חושב על טובת העניין ועל אפשרויות הפרסום של המהלך, אבל גם – ואולי בעדיפות ראשונה – על תרומת העניין לו עצמו. הוא בכלל קצת שבוי בקסם 'התרגילים' שהוא ממציא,

דודי ברמן במשרד ההתאחדות: איפה המנהיגים מהספרות והקולנוע? (צילום: שמואל רחמני)

רואה עצמו כמו גנרל המנווט קרב. בעיני זה קצת מגוחך. סך־הכל הוא בחור מאוד חיובי. נורא בסדר כל הזמן. הכל הלך לו 'בסדר' בחיים, ואני חושב שאפילו זה היה מתוכנן. ולמרות הכל, הלוואי היו לנו מאה כמוהו. עם מעורבות ואכפתיות והשקפת עולם מגובשת, לפחות לגבי המחנה הפוליטי אליו הוא שייך, מפלגת־העבודה".

יש מי שאומר, גם בקרב הציבור הרחב שאינו מכיר אותך, שאתה מנהל היום את מלחמת הקידום הפרטית שלך על גבם של שמונים אלף סטודנטים. אתה עומד להכנס לפוליטיקה ה"רצינית", צריך רקורד טוב, אז אתה מוביל את הסטודנטים עלי בריקדות וזוכה לפרסום לא רע. רק שאם התוכנית תיכשל, יש אפשרות שהסטודנטים יפסידו שנת־לימודים שלמה.

"טיפש מי שאומר לך שאין לו אספירציות בתחום שלו. בטח שהפעילות שלי באגודת הסטודנטים ואחרי־כן בהתאחדות נועדה בין השאר גם לקידום המטרות האישיות שלי. אבל זה נעצר כאשר מדובר בשביתה הנוכחית. אני מודיע לך שבמקרה הזה לא אכפת לי בכלל מהתחת שלי. מה שחשוב לי זה להצליח במאבק. לא מעניין אותי בשלב זה מה ייצא לי מזה אישית".

(המשך בעמוד 10)

סטודנט צריך לירוק בפרצוף של הוריו

דודי ברמן, כמו יוסי שפרלינג לפניו, כמו ישראל כץ וצחי הנגבי, אפילו כמו רוני מילוא, עוזי ברעם ומיכה חריש – כולם מנהיגי סטודנטים בעבר – הוא בחור מאוד נחמד. מאוד בסדר. יותר מבסדר. מסלול חייו עד עתה הוא המסלול הנכון, ויש להניח שכך יהיה גם להבא. אפשר כמעט לצייר את התסריט שיביא אותו בסופו של דבר או אל הכנסת, או אל הגשמת חלומו להיות יו"ר מחלקת ההתיישבות של הסוכנות. אפשר לנחש שזה יקח לו בערך עשר שנים, וכשיגיע – עדיין ייחשב למספיק צעיר ומספיק שובב.

פרופ' זאב שטרנהל: מחקים את הזקנים.

זאב שטרנהל, פרופסור למדעי המדינה באוניברסיטה העברית. אפשר בכלל לאפיין את דמותו של מנהיג הסטודנטים הישראלי בהשוואה לחברו באירופה, למשל?

"הבעייה הבסיסית של מנהיגות הסטודנטים בארץ היא הליכה בתלם. קונפורמיזם. אין בהם צל־צילה של מקוריות, חוסר נכונות וחוסר יכולת להתקומם. הם אינם רוצים לשנות. הם פשוט מחקים את הזקנים. הסטודנט הישראלי הוא קונפורמיסט, והמנהיג שלו הוא סופר־קונפורמיסט. הם נלחמים אך ורק על כסף, או על שווה־ערך לכסף, או על נוחיות. אפילו לא על הדברים ששייכים להתקדמות האינטלקטואלית שלהם. תפקידו של מנהיג סטודנטים בארץ הוא לאפשר לסטודנט לגמור את הבי.אי' שלו בשלוש שנים, וזהו".

"המנהיג עצמו הוא אדם בלי כל להט. אין שום רצון לעשות מהפכות, לשנות את החברה, להילחם על עניינים אוניברסליים, לבנות איזו מסגרת עולם שונה. כל מנהיגי הסטודנטים בשלושים השנים האחרונות הם מאותו שטאנץ. יש ביניהם הבדלים אידאולוגיים בכך שחלק שייכים לליכוד, וחלק למערך, אבל זה הכל. כולם אנשים טובים, נחמדים, בסדר, אבל הולכים בתלם, מתכופפים, מקבלים את הדין. כל רצונם הוא להשתלב במימסד, לא להלחם בו".

"הסטודנטים באירופה, מאז ימי הביניים, נלחמו במימסד, נלחמו לשנות סדרי בראשית. קחי את המרד של מאי '68. מישהו יודע בכלל מה עושה היום מנהיג אותו מרד, 'דני האדום'? כל מנהיגי הסטודנטים של אותם ימים לא הצליחו לתרגם את הכוח שצברו אז לקריירה פוליטית. אבל תראי מה הם עשו: סיכנו את המישטר הקיים, את ההיראכיה בחברה בכלל, לא רק בין מורים לסטודנטים. הם עשו מהפכה חברתית בזעיר־אנפין. אצלנו, מנהיג הסטודנטים לא משאיר אחריו כלום, אבל הוא בעצמו משמין. זה הצד היותר מגעיל של הסטודנט הישראלי ומנהיגותו, שהיא הראי שלו עצמו".

איך זה משפיע על איכות הפוליטיקה הישראלית, השואבת אליה את מנהיגי הסטודנטים?

"הפוליטיקה הישראלית לא מקבלת דם חדש. היא מקבלת רק פרצופים יותר צעירים, אבל של אנשים זקנים בנשמתם. המעבר הזה מהסטודנטים למשמרת הצעירה הוא המעבר הכמעט־יחידי של צעירים לפוליטיקה. פירושו של דבר שאין כל התחדשות, שום כניסה של צעירים עם חלומות ואידאילים ורצון לזרוק את הזקנים ולהתחיל הכל מהתחלה. אין לי טענות אל הצעירים הללו, או אל אלה שהיו פעם צעירים. הם נחמדים ונורא בסדר. אבל סטודנט צריך לרצות לירוק בפרצוף של הוריו, צריך למרוד. אלה רק רוצים לשמר את מה שהיה".

אבל בסופו של דבר, זה המוצר של החינוך הישראלי, ככה מעצבים את האנשים.

"זה נכון, אבל הייתי מצפה מאנשים צעירים שלא יקבלו כמובן מאליו את הרצון הזה של ההורים והמחנכים, אלא יבעטו בהם. איכותו המיוחדת של סטודנט נמדדת ברצון לבנות לעצמו עולם חדש, שונה מהעולם של הדורות שקדמו לו. סטודנט חייב לרצות להילחם על דברים שקשורים באופי החברה, ולא רק ללחום למען הנוחיות הפרטית שלו".

בריקדות בחיתולים

(המשך מעמוד 8)

"חצי שנה אני עובר כמו חמור על העניין הזה, לא ישן בלילות, מתכנן מהלכים, חושב על הצעד הבא, בטוח בצידקתי. עכשיו הגענו לשלב הסופי שבו יוכרע כל המאמץ – לכאן, או לכאן. כל מה שאני רוצה זה לא להיכשל. לפי דעתי, במהלכים שבנינו עד עכשיו יצרנו מורל חדש של מאבק. אנחנו קודם כל נלחמים עוד בשלב של לפני ההכרעה בממשלה. לא מחכים שיחליטו, כי אז זה כבר מאוחר מדי. הפרינציפ הוא ליצור לחץ ציבורי כזה על המערכת הפוליטית – שבסופו של דבר היא תכריע בהתאם לעמדה שלנו. חשוב לי שהמורל הזה יצליח. אחרי־כן אתפנה לחשוב מה זה הוסיף לי באופן אישי. ושוב – אני לא רוצה להתחבא מאחורי דברים. בדרך כלל אני בהחלט חושב על הקידום האישי שלי".

"מביכה אותי העובדה שלכאורה מסיבות טכניות או תקשורתיות יוצא כאילו שאני – זה מאבק הסטודנטים. אני במקרה הטוב הסטודנט שיושב בראש הפירמידה. אני יודע שלא הייתי מגיע אפילו לרבע כתבה ברבע מקומון אלמלא העבודה של עשרות פעילים באגודות השונות. המאבק הזה הוא בפירוש לא שלי ולא בשבילי. ואני מודאג מאוד מן הרושם שעלול להיווצר בעקבות כתבה כזו, כאילו עשיתי הכל כדי לזכות בה".

כשדודי נולד בירושלים לפני 28 שנים היה אביו, מורטון ברמן, כבר בן שישים. רב רפורמי ששמו הלך לפניו בארץ־מוצאו – ארה"ב, ממנה עלה לישראל שנתיים לפני שנולד בנו הצעיר יחד עם אשתו ושני ילדיו. דודי זוכר ילדות ובחרות רגילות לחלוטין, חרף העובדה שאביו היה כה מבוגר. יחד היו הולכים לצפות בכדורגל, יחד זרקו אבנים על השופט, יחד השתוללו והתרוצצו וטיילו. ממסלול חייו עולה ניחוח דק של "אצולה ירושלמית", כיאה לבנם של ראש הקהילה הרפורמית בשיקאגו לשעבר ופרופסורית להנדסה כימית בבית־חולים "הדסה". לימודים במקום הנכון, חברים נכונים, סביבה נכונה.

דודי גדל בבית־הכרם, למד ב"תיכון שליד האוניברסיטה", הלך לתנועה. צופים? "השתגעת? מה פתאום צופים. אני הייתי, כמובן, בנוער־העובד". בתנועה היה מדריך, ואחרי־כן גם הקים באופן פרטי גרעין נח"ל של ירושלמים שהלכו לקיבוץ מסדה שבעמק־הירדן להגשים את הערכים. כמעט מובן־מאליו שתוך זמן קצר מצא עצמו בקורס מכ"ים, אחרי־כן בקורס קצינים ובקורס מם־פא"ם שעשה כשכבר היה בקבע. זה לא שהוא אהב את הצבא, ההפך הוא הנכון. אבל דודי בחור־טוב, מצפוני מאוד. חשב שצריך לחתום קבע, שזה חשוב – אז חתם.

חיתוך הדיבור הצה"לי נשאר טבוע בו עד היום. גם הסלנג. אפילו על הקריירה האזרחית שלו הוא מדבר במונחים של פז"ם. ואגב, עניין הקיבוץ וההגשמה כבר לא רלוונטי. הוא זנח את זה כמעט לפני שהחל. לטובת הפוליטיקה, כמובן. אמנם הוא אומר שחלומו זה גם לעסוק בפוליטיקה וגם להעמיס עגלות עם בננות, אבל הוא יודע שזה לא רציני. אז אולי אפשר להתפשר על פעם־בשבוע־בננות וכל השאר פוליטיקה, שהוא מכנה אותה "מעורבות ציבורית".

הדבר הראשון שעשה אחרי שהשתחרר מחמש שנים בצבא היה להתייצב במשמרת הצעירה של מפלגת העבודה, להכריז על קיומו ולבקש שישבצו אותו לפעילות. הוא הציע להתרוצץ ברחבי הארץ ולהסביר את עמדות המפלגה בפני צעירים. אז הוא הציע. עד היום, פחות או יותר, הוא מחכה לטלפון מהם. כשהוא מספר זאת הוא תופס לפתע שבמשפט הזה יש משום ביקורת כלפי המפלגה־האם, ומיד מזדרז לתקן את הרושם: "זה היה לפני חמש שנים. היום, כמובן, הכל אחרת". בסופו של דבר מצא "דרך נהדרת", כהגדרתו, גם לעסוק כמה שמעניין אותו וגם לתרום למפלגה. הוא החל להדריך ב"מדרשת העבודה לנוער", וראה בכך "עבודת־קודש". במקביל הצטרף לתא הסטודנטים של המפלגה באוניברסיטת תל־אביב מיד לאחר שהחל את לימודי התואר הראשון במדעי החברה.

אם הריצה למעלה בפעילות הפוליטית הסטודנטיאלית מרמזת משהו לגבי הבאות, כי אז דודי ברמן מסודר. שנה וחצי, בערך, היה חבר בתא. אחרי־כן – כמעט ללא מאבק ומתחרים – נבחר כיו"ר האגודה בתל־אביב. שנה אחרי־כן, שוב ללא מתחרים רציניים, כבר היה יו"ר ההתאחדות הארצית. זה אותו מכרה־זהב שכל פוליטיקאי מתפלל שייפול עליו כיום מן הימים.

להגיע בזמן הנכון לשטח פנוי – ולרוץ. לא, הוא לא חושב שזה מה שיקרה לו גם הלאה. אין יותר שטחים פנויים.

"זה לא שאני יושב כל הימים ומתכנן את הצעדים הבאים שלי, יודע בדיוק מה צריך לעשות כדי להשיג את הדבר הבא. יש שאיפה ומטרה כללית. במזל, הדברים קרו בהתאם לשאיפות. במזל נפלתי בזמן הנכון. בפירוש היה כאן יותר מזל משכל. זה לא מעיד דבר לגבי הבאות. נכון שיש הרבה פוליטיקאים, בעיקר בליכוד, שהתחילו את דרכם כפעילים באגודות הסטודנטים. אבל על כל אחד שהצליח יש ארבעה שלא הגיעו, אלא שעליהם לא שומעים. שום דבר לא בטוח. צריך לעבוד קשה מאוד".

בעוד כמה חודשים הוא מתכוון לפרוש מתפקידו בהתאחדות. בדרך הנכונה. לא צריך לדבוק יותר מדי זמן במקום אחד. צריך לנוע הלאה. לאט, בסבלנות, כמובן – אבל הלאה.

ולאן הלאה?

"אם את שואלת אם אני רוצה להיות חבר־כנסת או ראש־ממשלה – כרגע זה לא רלוונטי בשבילי. אפילו לא יו"ר מועצת פועלים. זה לא בפז"ם הבא וגם לא בזה שאחריו. עכשיו צריך לעבור את השלב של חבר במשמרת הצעירה. גם היום אני חבר במשמרת הצעירה, אבל אני כמעט לא פעיל. אני מגיע שלוש־ארבע פעמים בחודש, וזהו. מה זה פעילות אינטנסיבית? להפשיל שרוולים ולהתחיל לעבוד. מה זה נקרא לעבוד? האמת היא שאין לי הרבה נסיון. בעיניני הסטודנטים אתה מהר מאוד יודע איפה אתה עומד. או שאתה נקלט ורץ קדימה, או שאתה לא נקלט ויוצא החוצה. ביום שאני עוזב פה, אני מתכוון לשים חזק על ועדת החינוך והנוער של המשמרת הצעירה. אני מאמין שאעשה את זה טוב, ואם אכן זה מה שיקרה, יתחילו להכיר אותי. אהיה בתוך העניינים. וככה איכשהו נתחיל לרוץ. היום אני מחוץ לפול. צריך להיכנס פנימה".

אפרים (זיגי) זינגר, יו"ר המשמרת הצעירה, אומר שהפעילות של דודי בהתאחדות הסטודנטים בהחלט תעזור לו בבואו להילחם על מקומו במשמרת הצעירה. אבל גם זיגי לא מגזים יתר על המידה בחשיבות העניין. אולי הוא ייכנס קצת טוב יותר מאחרים, אבל זה לא יחסוך ממנו את כל העבודה האפורה המשעממת לפעמים והמתסכלת בהרבה מקרים, שתובעת הפוליטיקה מאלה הרוצים יום אחד לזכות בתהילה.

איך אתה מתרשם מבחור כמו דודי?

"הוא רציני מאוד, יודע להזיז עניינים כמו שצריך והעיקר – זה בחור שיודע בדיוק מה הוא רוצה. אני מאמין שהוא יהיה מהמנהיגים של הדור הבא של המשמרת הצעירה, שיבואו אחרי בני דורי. בן כמה אני? בן 33. עוד שנה־שנתיים אנשים בני גילי כבר מפנים את מקומם לאנשים כמו דודי ברמן".

האם מדובר בחיים רמון הבא של מפלגת העבודה?

פעיל במשמרת הצעירה: "למרות הבדלים גדולים ביניהם, אני בהחלט מאמין שדודי יכול לעשות את הדרך שעשה חיים רמון. אי־אפשר להתעלם מן האמביציות שלו, ובעיקר אי־אפשר להתעלם מן השיטתיות של הדרך. דודי הוא בחור יסודי שלא מאמין בקיצורי דרך, אבל תמיד יודע מתי נכון לעבור לשלב הבא. קשה להאמין שבחור כל כך צעיר יודע בנחרצות כזו מה הוא רוצה לעשות בחיים, ובאילו צעדים עליו לנקוט כדי להגיע לכך".

דודי: "יצא לי רע, כל העסק הזה. זה יכול לרסק הרבה דברים במאבק הסטודנטים שהוא היום הדבר היחיד שמעניין אותי. בטח שאני שמח שעושים עלי כתבה, אבל לא בעיתוי הזה. נכון להיום אני לא חושב שני צעדים קדימה. אני רק רוצה להצליח במלחמה הצודקת של הסטודנטים על שכר הלימוד, מלחמה שתקבע באופן כללי את מצב ההשכלה הגבוהה בישראל".

יעל פז־מלמד

אין שום דבר עכשיו. הכל שלבים

דודי ברמן אומר, תאמינו או לא, שהשקפת עולמו הפוליטית־חברתית גובשה כשהיה בן שש, ומאז אינו סר ממנה ימינה ושמאלה. הוא מאמין נלהב בערכי תנועת העבודה, ולא תזיזו אותו מדעתו. במהלך חייו לא היו שום נסיונות לבחון את העניין שנית, לנסות דרך אחרת, להינתק קצת כדי לראות דברים בפרספקטיבה.

שום ספיקות, תהיות, רצון לשנות דברים? הרי מאדם צעיר מצפים שיעמיד לעצמו כמה סימני שאלה.

"מעולם לא היו לי ספקות וסימני שאלה לגבי הערכים והדרך הפוליטית הנכונה. גם ב־'77, כשכל הכיתה שלי הצביעה שינוי או ליכוד, הייתי היחיד שהצביע 'מערך' ונשארתי תומך נלהב. תנועת־העבודה מייצגת בשבילי את הפילוסופיה שאני מאמין בה בכל מאודי, לא רק לגבי פוליטיקה דומם אחרי דומם. אין בעיני קיצורי דרך בשום נושא. בכל דבר מתחייבת עבודה יסודית ומעמיקה. אני מאמין נלהב בפרגמטיזם של מפא"י שאומר שלמען השגת המטרה הגדולה, צריך להתפשר בדרך על מטרות צנועות יותר. לכן אינני מאמין לא ב'שלום־עכשיו' ולא ב'משיח עכשיו'. אין שום דבר 'עכשיו'. הכל עניין של שלבים. כן, פרגמטיזם זה ערך בעיני. לכן אני יכול לחרוצות לך במשך עשרים שעות למות אני בעד ועידה בינלאומית. זאת מטרת־תביניים שנועדה להשיג את המטרה הגדולה. זה הפרגמטיזם המבורך שתמיד הוכיח את עצמו".

פולארד, שב"כ ושאר צרות, גם הם לא הביאו אותך להרהור נוסף?

"אני לא חושב שאני יודע מספיק עובדות בשביל לשפוט. כשאדע יותר עובדות, אולי אחשוב אחרת על הדברים".

שמעון פרס הוא בעיניך המנהיג הנכון לישראל הנוכחית?

"מפלגת העבודה לא בנויה על מנהיגים. היא בנויה על קונספציה. פרס מייצג הכי טוב את הקונספציה הזו".

כבנו של רב רפורמי, יש לך עמדה לגבי יחסי דתיים־חילוניים?

"יש דבר אחד בתביעות הדתיים שאני כן מקבל, וזה התביעה שלהם לתקצב את הישיבות כמו שמתקצבים כל מוסד להשכלה בארץ. לא צריך לתת לתלמידי הישיבות כסף ביד, אבל צריך לתת גם לעולם הרוחני הזה, שאני רחוק ממנו, להתקיים. כמו שאני חושב שצריך לתת כסף לספרות העברית, כך צריך לתת כסף לספרות דתית, כי היא מייצגת את הקשר שלנו לעולם היהודי, ובעיני זה דבר חשוב. כפייה דתית? זה כמו לדבר על מזג־האוויר. שאף־אחד לא יספר סיפורים. אי־אפשר היום לקיים קואליציה בלי הדתיים, ויש לזה מחיר. אני לא רוצה להיות צבוע ולהגיד שמחר בבוקר צריך לזרוק את הדתיים מהממשלה. זה קישקוש. אז פשוט לא תהיה קואליציה".

עשרים פלוס

רומנטיקה בערבון־מוגבל. השקפת עולם שאיננה נקיה מניכור, עם חשק קטנטן שמישהו ידאג להדליק את הבוילר לפני שאתה חוזר הביתה.

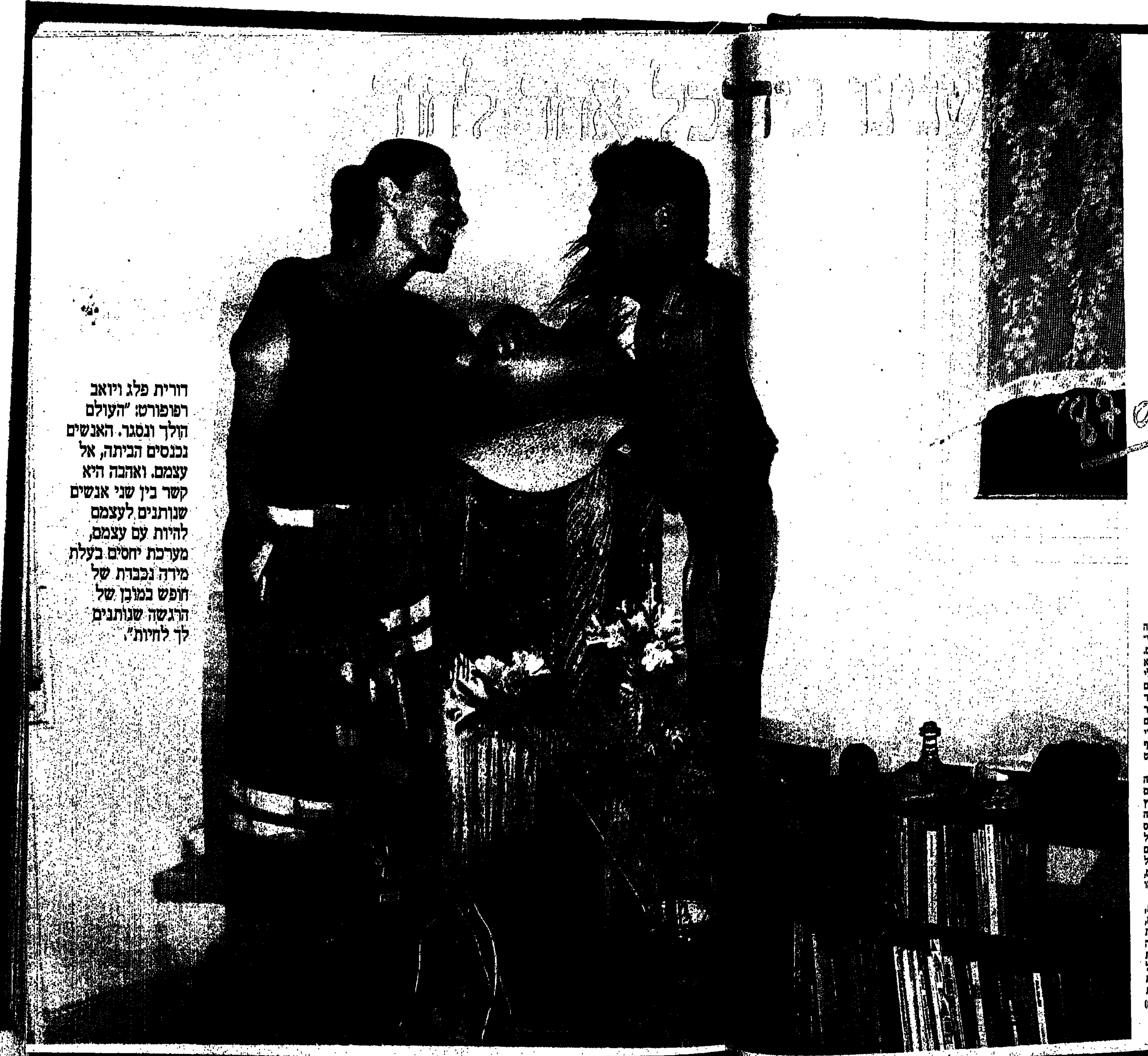
מאת מיכל קפרא
צילומים: שמואל רחמני

קצת מביך לראיין אנשים צעירים על אהבה בבית־קפה, בפינה. קל יותר לדבר על אנרגיות. הגשמה עצמית. חופש. מונחים של היום. גם השקפת עולם על התא המשפחתי לא תמיד מסתדרת עם ניסוח יפה לעיתון. צלילי המלים נשמעים כרור וצלול, אבל אין בעצם שום שופט בצד שיודע לצעוק ברגע הנכון: "זיוף". עוד שנתיים, שלוש, ארבע, הם בני שלושים. חלקם כבר נגע בגיל הזה. אנשים משכילים. ארון ספרים במקום מכובד. דירות שכורות שלא נותנות רספקט גדול מדי למושג סלון. מתוך עיקרון. ותוץ מזה, המכנה המשותף שנותר הוא תאריך הראיונות עמם. אותו שבוע. כמעט קיץ. 1987.

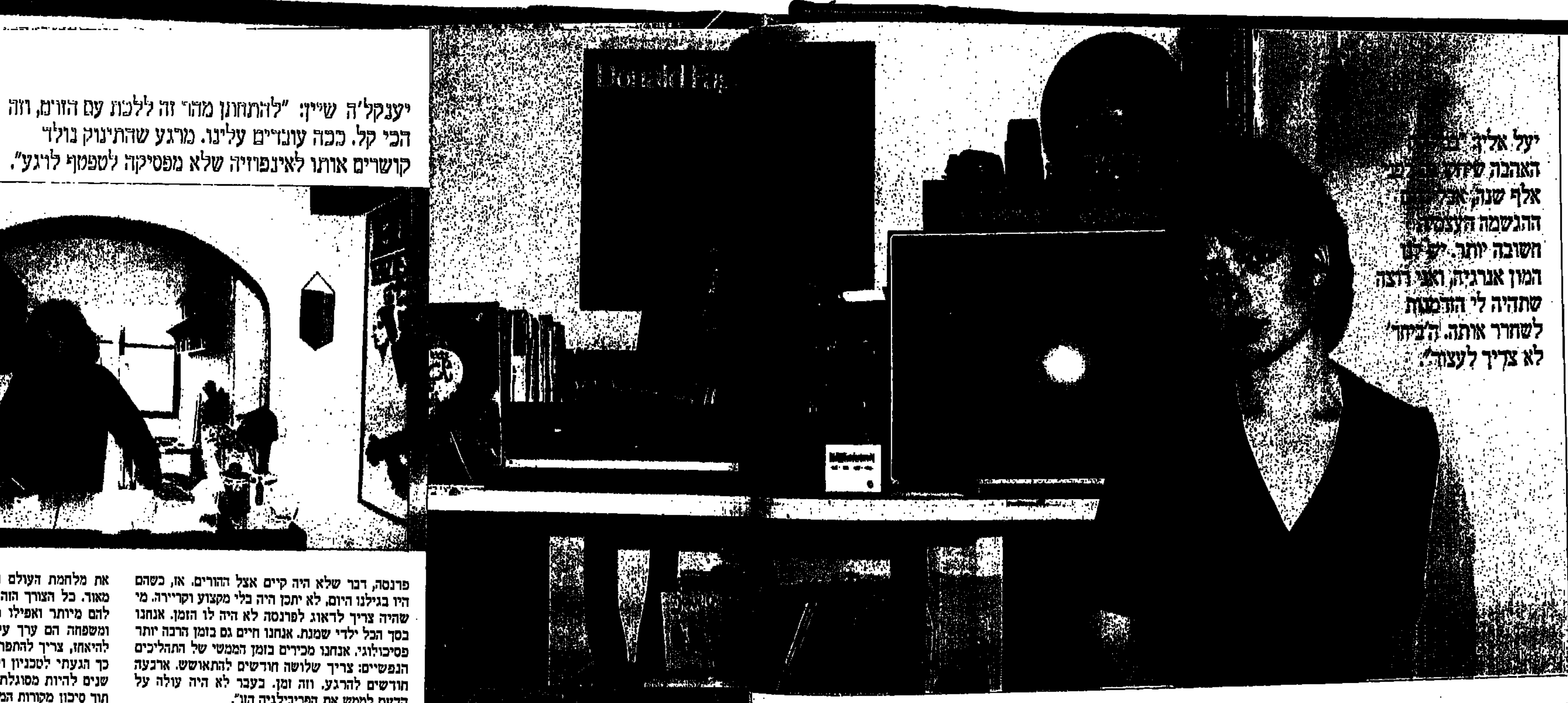
סוציולוגים היו מתעקשים לשייך אותם למה שנקרא "הדור המנוכר". דור שנולד לתוך האידאלים של שנות השישים וגדל במקביל לניפוצם. דור שאימץ את המסרים, אבל לא היה צועק היום ברחוב "עשה אהבה". גם לקומזיצים עם שירי פלמ"ח אין צ'אנס לסחוב אותם. דור מתלבט, ספקני, אגוצנטרי. אבל בחיים, בשיחות, המלה ניכור מעלה חיוך. כולם יודעים שהעולם מנוכר. יש הרבה תאוריות, אבל המושג גדול מדי. רחוק. טוב בספרים. החיים קטנים יותר. לפעמים, מכל השקפת העולם נותר החשק הקטנטן שמישהו ידאג להדליק את הביילר לפני שאתה חוזר הביתה.

שישה אנשים מדברים. דורית פלג, סופרת, מחברת "קווים לבנים", קובץ סיפורים. ספרה הבא, רומן, עומד להופיע השנה. בוגרת טכניון, מהנדסת תוכנה שעזבה את המקצוע. יואב רפופורט, חברה לחיים, עובד בחברת החשמל ולומד היסטוריה כללית וסינית. איציק רנרט, בעל סטודיו לגרפיקה ואיור. יעל אליו, עובדת ביחסי־ציבור בחברת תקליטים. אפרת ורדי, בוגרת החוג לקולנוע וטלוויזיה, אם לילדה בת

(המשך בעמוד הבא)

דורית פלג ויואב רפופורט: "העולם הולך ונסגר. האנשים נכנסים הביתה, אל עצמם. ואהבה היא קשר בין שני אנשים שנותנים לעצמם להיות עם עצמם, מערכת יחסים בעלת מידה נכבדת של חופש במובן של הרגשה שנותנים לך לחיות".

(המשך מהעמוד הקודם)

שנה. לא נשואה. יענקה'לה שיין, מנכ"ל תיאטרון נוה־צדק. נשוי. המרחב הגילי: 32־25. חבורת אנשים שרחוקה מלייצג חתך. שיכבה – כן. שיחות שקטות על אהבה, יחסים בינאישיים, הקמת משפחה, ילדים. בלי תיזות. בלי שורות אחרונות. בלי מהפכות. טיול קטן ברדיוס אינטימי של אנשים צעירים.

כולם מדברים על הצורך הבסיסי ב"ביחד". לא מתכחשים. במלים של יואב: "משפחה, ילדים, זה כמו גן־עדן. כולם רוצים להגיע לשם – אבל לא עכשיו". צירוף המלים "לא עכשיו" יכול להיות נקודת מוצא. הצורך הזה לקחת את הזמן, לנשום, להבין, לראות, לתהות.

"חלק מהחברים שלי התחתן כי 'צריך'", אומר יואב, "כי זה המסלול הרגיל. כי יש סדר. בלי לחשוב יותר מדי. זה מזכיר לי את הסיפור על היהודי שהגיע מוקדם לעיר השוק, ועוד לפני שהשוק נפתח הוא רץ לבית־זונות. כששאלו אותו: 'מה, כבר בשעה כזו בבוקר?' – ענה להם: 'דבר ראשון אני רוצה להוריד את זה מהראש'. אני לא יודע מה אני רוצה לעשות עם עצמי, וזה הדבר העיקרי. היה חשוב שיהיה לי ברור מה הכיוון שלי, ורק אז אעז לשחק עם המחשבה. בסך הכל כולם רוצים להיות הורים, ואני לא חושב שיש להקמת תא משפחתי סיבה רצינית אחרת. ישנו גם דפוס המשפחה שקיים בדור של ההורים שלנו. משפחה על חשבון דברים אחרים. להרבה מאיתנו העבירו הרגשה כזו. ואני לא רוצה להגיע למצב בו אביט על הילד שלי וארגיש שבגללו נשארתי תקוע".

אבל לחץ חברתי לא מתחשב באנשים שמרגישים תקועים, וממשיך לזמר את הפזמון החוזר שלו: צריך להתחתן, צריך להקים בית, צריך לעשות מהר ילדים, צריך להיות הורים צעירים, צריך פרנסה. "אנחנו מתוכנתים לקשר הספציפי הזה של גבר ואשה", אומרת אפרת ורדי. "ברור לי שזה צורך בסיסי לא להיות לבד. אבל אני לא יכולה לומר שאני בטוחה שאין אפשרויות אוטופיות מוצלחות יותר. הלחץ החברתי הוא איום ונורא ולא משנה בכלל באיזה נושא ילחצו עליך במכולת ליישר קו. בנושא של חתונה הלחץ תמיד היה קיים. זה נמצא באוויר. היום מתחילה תופעה של אנשים שמתמודדים עם הלחץ, אבל השוני עדיין לא ממשי, עוד לא נראה לעין. הוא מתחיל בשכבות מסויימות ומשם מחלחל לשכבות אחרות".

"להתחתן מהר זה ללכת עם הזרם", אומר יענקה'לה שיין, "וללכת עם הזרם זה הכי קל. ככה עובדים עלינו. מרגע שהתינוק נולד קושרים אותו לאינפוזיה שלא מפסיקה לטפטף לרגע אחד". שיין התחתן בגיל עשרים וארבע. היום – ארבע שנים אחרי – הוא מדבר על אינפוזיות. כולם מדברים על אינפוזיות. גם על אסוציאציות שבורחות מהגוון הורוד. מעט מאוד נאיביות.

איציק רנרט: "המושגים שלי על התא המשפחתי נולדו בבית. אבל הם לא הולכים עם מה שאני מחפש. בבית ראיתי שני אנשים שמקריבים את עצמם בעבור הילדים. ההקרבה הזו מאוד לא מושכת אותי להיכנס לתוך העסק. הרבה שנים גם חשבתי שזה עדיין לא רלוונטי, כי זה מגיע עם מוכנות נפשית ולא תלוי בהחלטה. אף פעם עוד לא הרגשתי שאני כבר מוכן להתחייב. תמיד היו עוד דברים שרציתי לעשות בעצמי. אולי זה קשור לילדות שלי, לרצון לסחוב אותה. אי־אפשר להמשיך להיות ילד כשיש לך ילדים משלך".

"ההתבגרות התארכה. זה כבר לא טבעי להתחתן בגיל עשרים ואחת. גמרתי את הצבא ונסעתי 'לחפש את עצמי'. חזרתי אחרי שנה. הלכתי ללמוד. אחר־כך רציתי להסתדר, לבנות קריירה. נראה לי טבעי ביותר להיות רווק בגיל עשרים ושמונה. היום אני רואה בחתונה נושא יותר רלוונטי, אבל אני לא מרגיש חזק את הלחץ להתחתן, אולי בגלל שרבים מאוד מהאנשים שסביבי אינם נשואים, מסיבות דומות. אלה אנשים מתלבטים, אנשים שלא רוצים לעשות החלטות סופיות. יש בחייהם די עיסוקים שמספיק חשובים להם כדי שיהוו את המרכז".

"היום יש לנו עיניים גדולות בכל נושא. אולי זה קשור לתקופה העכשווית שבה מצפים להכי טוב, חושבים שמגיע לנו הכי טוב. ואולי זה קשור לתלישות, לארעיות, לניכור. אבא שלי ידע שבגיל מסויים מתחתנים, אחר־כך מתבססים וקונים בית ועושים ילדים ויוצאים לפנסיה. הכל היה בנוי מראש. מסודר. אצלי שום דבר לא היה סגור מראש, אף פעם. השאלה למה דברים שהיו ברורים מאליהם השתנו – זו שאלה לדוקטורט. אין לי תשובה חד־משמעית. פעם כולם היו מרוכזים בתאים. התא המדיני, החברתי, המשפחתי. אנחנו גדלנו בתקופה בה התחילו להיווצר בקיעים בעסק המאוד מסודר הזה של מדינת ישר[illegible] אמנם אין ניתוק טוטאלי מהצורך הזה להיות [illegible] שצריך, כמו כולם, כמו שהמסגרת דורשת, אבל [illegible] אחת כבר יושבת במקום אחר. היום ילדים [illegible] שש־עשרה מתעניינים רק בעצמם. אנחנו דור־בינ[illegible] לא ממש בועטים בנורמות – אבל גם לא מוכנ[illegible] לציית להן. אני לא מייצג את אלה שנולדו בשנ[illegible] השיבעים, צעירים שמרוכזים רק ב'לעשות חיים'. [illegible] פעם לא קפצתי ממיטה למיטה, ולא אקפוץ. זיונ[illegible] כתור זיונים מעניינים אותי ברמה מאוד מוגבלת. ובעצם, אני לא אוהב את זה. אני יודע שאני חי בעו[illegible] שמאוד מקובל בו ללכת ל'דאון טאון' כדי למצוא [illegible] אני לא בעסק".

דורית פלג: "רגשות בסיסיים לא משתנים. אה[illegible] זו אהבה. אהבת אשה לגבר, אהבת אם לבנה. אב[illegible] השוני קיים בעצם העובדה שאנשים התפתחו. [illegible] תפישה אחרת, השקפות־עולם אחרות. גם העול[illegible] השתנה. אני לא מוכנה לחיות כפשרה שמשאירה את הדברים על פני השטח. משהו כמו 'אז מה אם אני לא מרגיש טוב, אז מה אם זה לא הכי', לא מוכנה לחיות את החיים באופן חלקי, לטשטש ולעמעם מועקות ומצוקות. אני מוכנה לשלם את המחיר של ללכת [illegible] זה. אני לא בטוחה שזה עניין של בחירה, אלא של התפתחות. יש מקרים בהם האמת, למשל, לא מועילה רק מזיקה. אבל ברוב המקרים זה בולשיט. זה [illegible] תירוץ נוח כדי לא לעמוד מול מצב מכאיב וקשה. [illegible] חל תהליך של הסתאבות וניוון. כל זיוף מרחי[illegible] והמעקב אחרי התהליך דורש עירנות, השקעה ובשלות נפשית".

יואב: "העולם הולך ונסגר. גם אני וגם האנשים שאני מכיר נכנסים הביתה. אל עצמם. זו תקופה לא ברורה, אמביוולנטית מאוד. יש יותר התעסקות עצמית. כל הפסיכולוגיה והאופן בו האנשים תופסים את התא המשפחתי השתנו. ההרגשה שהיחיד שלו אתה באמת חייב לתת דין־וחשבון זה לעצמך – ולא למדינה, או לעולם, או לחברה, או לבן־גוריון. מצד אחד זה מחזק את התא המשפחתי, אבל גם יוצר ואקום מסויים. כל האנרגיה מופנית פנימה, לעצמך, לתא המשפחתי שלך. ההגשמה העצמית היא הערך החשוב ביותר, לטוב ולרע. הגירויים רבים מאוד, ואנשים רוצים לחיות טוב. הרבה שנים לא עשיתי מה שראוי היה שאעשה. עכשיו זו כבר תקופה שבה אני חש מוכן

יענקל'ה שיין: "להתחתן מהר זה ללכת עם הזרם, וזה הכי קל. ככה עובדים עלינו. מרגע שהתינוק נולד קושרים אותו לאינפוזיה שלא מפסיקה לטפטף לרגע".

איציק רנרט: "לא מרגיש חזק את הלחץ להתחתן. אנשים רבים סביבי אינם נשואים מסיבות דומות. יש בחייהם די עיסוקים חשובים כדי שיהוו את המרכז".

אני עושה את ה'כי.אי.' כבר 11 שנה. אני עובד בחברת חשמל, אבל כמו צייר שרוצה להתפרנס מאמנותו – גם אני רוצה להתפרנס מהסטוריה סינית".

"יש היום תחושה שהולכים על כל הקופה. צריך לזכור שלי – ולא רק לי, לשכבה גדולה של אנשים – יש זמן ויש כסף. אתה יכול להרשות לעצמך להקדיש זמן כדי לברר. יש ממה להתקיים, אין 'מועקות' של פרנסה, דבר שלא היה קיים אצל ההורים. אז, כשהם היו בגילנו היום, לא יתכן היה בלי מקצוע וקריירה. מי שהיה צריך לדאוג לפרנסה לא היה לו הזמן. אנחנו בסך הכל ילדי שמנת. אנחנו חיים גם בזמן הרבה יותר פסיכולוגי. אנחנו מכירים בזמן הממשי של התהליכים הנפשיים: צריך שלושה חודשים להתאושש. ארבעה חודשים להרגע. וזה זמן. בעבר לא היה עולה על הדעת לממש את הפריבילגיה הזו".

היום מדברים על חיפוש עצמי. לפעמים עם חיוך, לפעמים מבקשים לשים מרכאות. תלוי בשלב.

איציק: "בגיל 21 היו לי חיפושים מיסטיים. לא ידעתי מה אני רוצה בחיים, מה חשוב ומה לא חשוב, לא היה לי כיוון. חיפשתי דרך ממושמעת עם חוקים ברורים. בחוקים שעליהם גדלתי לא האמנתי, ומערכת חוקים חדשה לא היתה לי. אחרי כמה שנים זה התפוצץ. היום אני מחפש את התשובות בפנים, לא בחוץ. הבנתי שלא יעזור לברוח ממערכת חוקים אחת לשנייה, אלא אצטרך להסתדר עם זה שהעולם אינו חד־משמעי".

דורית: "כשאתה יותר צעיר, יש משיכה להרפתקאות. אני, למשל, נמשכתי לאנשים חריגים, יוצאי־דופן מכל מיני בחינות, ולעתים זה היה כרוך גם בתכונות לא בדיוק חיוביות. היום, בדיעבד, ברור לי שעם אותם אנשים לא היתה שום אפשרות ליצור מערכת יחסים יציבה. היום, לעומת זאת, יש לי עניין באנושיות גדולה, חום, יושר עם החיים, עם עצמך. להיות מסוגלת לקבל את הכאב, לא למכור את עצמך בשביל חלום, לא לעבוד על תרמיות. היום יש היסט של המשקל לכיוון העומק. משילים את הצורך בהרפתקאות חיצוניות ומתמקדים בהעמקה. וזה קשור להכרת עצמך. אתה לא מודד את עצמך לפי אחרים, לא זקוק לאישור".

כשמדברים על מסלולי הרפתקאות, מגיעים לדרום־אמריקה. לפעמים להודו. "כשנסעתי לדרום־אמריקה לא ידעתי למה רציתי לנסוע", אומרת דורית. "אולי זה היה רצון לשחר להרפתקאות במובן הכי רחב של המלה. אחרי ארבע שנים של לימודים בטכניון – מוסד מגביל, מכביר, יבש – הצורך הוחרף. יש משהו מדהים בעובדה שיום אחד אתה תקוע עשר שעות על אם הדרך בקצה העולם עם חצי כיכר לחם, ולמחרת אתה מוזמן למסעדה הכי מפוארת בעיר. הקטעים מדהימים. ועם זאת היו תקופות שטיילתי לבד. תקופות של חרדה עמוקה, חרדת מרחבים, בדידות, התמודדות איתה וגאווה על כך שמסתדרים לבד. הצורך לגעת באנשים, התקשרויות מקריות ללא עתיד והעיקר – התחושה הנפלאה הזו שאתה קם בבוקר ולא יודע מה יקרה, מה יתרחש".

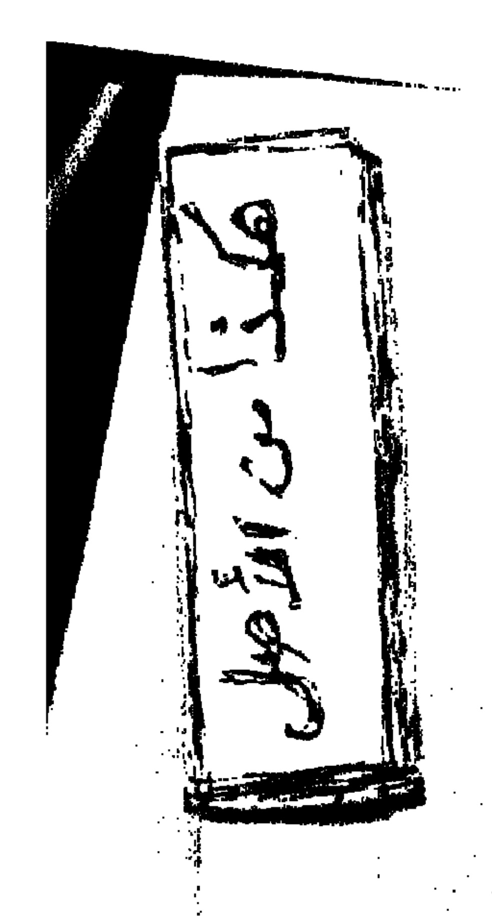
"ההורים לא התלהבו. על הדור של הורי נכפו 'הרפתקאות' באופן השלילי ביותר של המלה. הם עברו את מלחמת העולם השניה, נעקרו מבתיהם, סבלו מאוד. כל הצורך הזה לרדוף אחרי הרפתקאות נראה להם מיותר ואפילו מרגיז. בשבילם – הקמת בית ומשפחה הם ערך עליון. החינוך היה ברור, צריך להיאחז, צריך להתפרנס בכל מחיר, צריך להתקיים. כך הגעתי לטכניון ולהנדסת תוכנה. לקח לי הרבה שנים להיות מסוגלת להשתחרר מזה, להעז, אפילו תוך סיכון מקורות המחיה. התמיכה שיואב נתן ונותן לי מאוד חשובה לי. היא מאפשרת לי לעשות דברים שאחרת – לבד – אולי לא הייתי מעזה לעשות. כמו למשל לעזוב לגמרי את תחום התוכנה, לחדול לעבוד כמהנדסת – עבודה רווחית מאוד – ולעבור לעבודה רווחית הרבה פחות, לימוד בסדנאות לכתיבה יוצרת לילדים. לחוש לגיטימציה לפינוי זמן רב יותר לכתיבה. התחושה שמישהו תומך בך עד הסוף ונותן גב לכל מה שתחליט לעשות, אי־אפשר למדוד את ערכה".

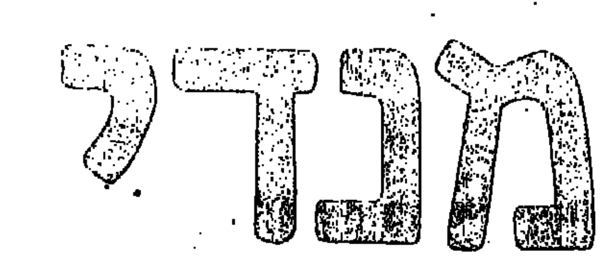
"הצורך בבטחון, אהבה וקירבה תמיד היה קיים אצלי", אומר איציק. "סביר להניח שתוך כמה שנים אתחתן. יש כמה סיבות ברורות למה אני כן רוצה משפחה. חיפוש אחר אנשים זה עניין מאוד מייגע. תמיד להיות בפוזה של 'אני פתוח להצעות'. יש משהו לא אנושי בלצרוך עוד בן־אדם ועוד בן־אדם. גם הבדידות לא נראית לי פיתרון. ואולי עוד סיבה אחת: אני באתי מבית בורגני, ושבעים אחוזים ממני עדיין שם. ברור לי שנישואים הם מערכת מגבילה. אני מתכוון לקבל את המיגבלה, רק שאני דוחה את זה עד כמה שאפשר".

וללבד יש גם צדדים פחות סימפטיים. לפעמים קשים מאוד, לפעמים פחות. יואב: "בסך הכל לא סבלתי מהלבד. הוא לא היה חשוב, אבל גם לא מפחיד. היה לי מאוד נוח לשקוע במצב כזה. אלה הן תקופות שנמחקות מעצמן. שנים של כלום, במידה מסויימת בגלל הלבד. היו תקופות שרציתי להיות לבד, לא בעיקרון אלא מתוך עצלות. וכשהיה קורה משהו ואתה לא בשל מספיק – זה לא הולך. חוסר הבשלות התבטא גם בחוסר כנות, באי־יכולת להגיד כן ולא כשבאמת רוצים, גם כשזה נשמע לא נעים, קשה וסותר".

יעקב שיין: "אני חי בצל הפצצה. זה נשמע נפוח קצת, אבל זו תחושה. זה מצב בו חשובים הרגע והעשייה של אותו זמן. תחושת ארעיות מסויימת. רצון לחיות. והרצון הזה מביא למערכות יחסים עם אנשים. להנות מהחיים. אם אני מסתכל על דור ההורים, הם יצרו פורמט מסוים של חיים שאני מאוד רחוק ממנו. כבר בגיל שבע ידעתי שאני לא אעבוד משמונה עד חמש. את הקטע הזה לא אעבור בחיים. לא מעניין אותי מה יגידו אנשים אחרים. גם מערכת הקשרים שלי עם חברים שונה. זה כל־כך שונה שקשה לי אפילו לעשות הקבלה ספציפית. אני לא יודע מה זה ערכים

(המשך בעמוד 47)

הסיפורים של פולארד ומכירת הנשק איראן התבשלו והתפשלו בתקופה שהיה מנכ"ל משרד הבטחון. אלוף (מיל.) מנחם מרון, אלוף ההישרדות שלא נטה מעולם לחתוך עניינים ולקבל החלטות גדולות. לא מהחשופים בצריח. את המלחמות הגדולות עבר במשרדים. עכשיו בעסקים פרטיים, עם ארה"ב, בעקבות הזמן כנספח צה"ל בוושינגטון. בסך הכל רוצה לחזור הביתה בשלום אחרי המסקנות של הוועדות החוקרות.

מאת יצחק בן־חורין. צילום: שמואל רחמני

אחרי שירות של 39 שנים במערכת הבטחון עם רקורד של גנרל בצה"ל ומנכ"ל משרד הבטחון, נותך מנחם ("מנדי") מרון אדם די אלמוני, יכול לחצות את הכביש בלי שיזהו אותו. בן 59, ממוצע קומה, שיער כסוף, נראה כמו סבא טוב. הוא לא צולם לאלבומי הנצחון של מלחמת ששת הימים ולא נכלל ברשימות החשופים בצריח. את המלחמות הגדולות עבר בתפקידי מטה. גם כאלוף ביצע תפקידים משניים.

צירוף נסיבות, כפי שיסופר להלן, גרם לנחיתתו במשרד הבטחון. שני האקורדים האחרונים של הופעתו הציבורית היו ראיון אומלל לטלוויזיה הבריטית ("לא מכרנו נשק לאיראן"), ועדות בפני הוועדות החוקרות את פרשת פולארד.

כל מה שניתן לקבוע בוודאות: שתי הפרשות התבשלו והתפשלו בתקופה בה ישב בצמרת משרד הבטחון אדם שלא נטה מעולם לחתוך עניינים ולקבל החלטות גדולות. אם יש לו עדיין סיכוי להתפרסם בציבור, לקבל כותרת שמנה בעיתון, הרי הוא מותנה מן הסתם במסקנות הוועדות החוקרות את פרשת פולארד. אם יקדישו לו כמה שורות במסקנות, יזכה בחשיפה חינם. אם ייצא חלק מהדו"חות – יצלול אל תהום השיכחה.

התהום העכשווית שלו מצוייה דווקא במקום די גבוה, בקומה ה־12 של "בית־אליהו" בתל־אביב, דומה יותר לגן־עדן. משרד של חברה פרטית חדשה שהקים עם דני הלפרין. חדר קטן, שולחן, כורסה, טלפון, מזכירה. צילום של טנק המרכבה עם הקדשה של אבי הטנק, האלוף ישראל טל. מהמשרד הזה מנסים האלוף (מיל.) מנחם מרון – לשעבר נספח צה"ל בוושינגטון, ושותפו – הציר הכלכלי לשעבר, לנצל ידע וקשרים שרכשו כנציגי ישראל בבירת ארה"ב לקדם עסקים פרטיים.

מרון: "זו חברה להשקעות, יצוא וייעוץ לארה"ב. החברה קמה על בסיס השקעות זרות ופועלת בעבור החברה האמריקנית 'איפטיק'".

זה לא מהיר כמו יצוא נשק?

"מדובר בפעולות כמו, למשל, יעוץ לבנק ישראלי בחו"ל, בנסיונות לסייע בהשקעות בפרוייקטים ובפיתוח טכנולוגיה מתקדמת. הצד החזק של דני הלפרין ושלי הוא היכרות טובה עם הממשל האמריקני – אני בתחום הבטחוני והוא בתחום הכלכלי. אנחנו פועלים שבעה חודשים. מטרתנו לנצל את היתרונות של ישראל כמדינה היחידה בעולם שיש לה גם הסכם סחר עם ארה"ב וגם הסכם עם השוק האירופי המשותף. אנחנו מתמקדים בממשל האמריקני, שהוא הקונה הגדול ביותר בעולם".

אין כאן טעם לפגם בכך שאתם מנצלים קשרים וידע שרכשתם בשירות המדינה לעשיית עסקים פרטיים?

"ב־15 במאי 1986 פרשתי ממערכת הבטחון אחרי שעסקתי בה 39 שנים. האלטרנטיבות שלי היו ללכת לדוג בירקון, לעסוק במשהו חדש שאני לא יודע לעשות – או להתמקד במה שאני כן יודע. כאשר אני פועל במסגרת מיגבלות של חוק וסידרי מינהל תקין, אין לי בעיות עם המצפון שלי".

אמריקה היתה אולי פיסגת הישגיו של "מנדי". אדם תרבותי ונעים הליכות, דובר חמש שפות, חובב ספרות יפה ומוסיקה קלאסית. עדיין עם הילה של אלוף, אבל יוצא־דופן בגלריה של האלופים במיל. מנומס, לא כסאחיסט, נעדר גינוני־שוויץ. לתפקיד הנספח בוושינגטון הוא נחת בתחילת שנת 1980 וכבש את האמריקנים בהופעתו האינטליגנטית, חסרת השחצנות המחוספסת המאפיינת בוגרי־צבא רבים. נוכחותו שרתה היטב את צרכי המדינה בשנים הקשות של החלת הריבונות הישראלית על רמת־הגולן,

אין דבר מעליב יותר למפקד כשמחליפים אותו באחר ערב הקרב. ככה עשו לו ב־67'. קצין אחר במקומו אולי היה מפעיל מרפקים, מרים קול, הופך שולחנות. "מנדי", אדם נוח וסתגלן, ויתר.

הפצצת הכור בבגדאד, מלחמת לבנון. התפקיד כמו נתפר עליו. גם יודע להחזיק כוסית משקה במסיבת קוקטייל, וגם לשכנע סנטור או לתדרך עורך בכיר ב"ניו־יורק טיימס".

עכשיו הוא חוזר לשם בתדירות גבוהה, מדי כמה שבועות, לגיחות עסקים. טבעי שאדם מנסה לחזור למקום בו הצליח. בהרהור נוסטלגי הוא די מתפעל ממה שקרה לו, וכלל לא מתוסכל כמו כמה מעמיתיו פורשי צה"ל. מנחם מרקוביץ (מרון הוא כפייה של בן־גוריון לבחור שם עברי) יליד טרנסילבניה, וזה איך התחיל כמעפיל שנחת בחוף נתניה, בסירת דייגים, לפני 42 שנה. מאז עשה קריירה. מגוונת ומעניינת, בנה בית פרטי ברמת־אפעל, והקים משפחה (הוא אב לבת ובן). לא מפריע לו לשבת במשרד קטן עם מזכירה אחת שהיא גם בתו, זהר, כשמהחלון אפשר לראות את הבנין ממנו חלש לא מכבר על תקציבי מיליארדים ועל רבבות עובדים במערכת הבטחון.

אפשר להאמין לו שהמעבר החד משם לכאן אינו מתסכל. הוא עצמו בחר את עיתוי הפרישה, לאחר שלוש שנים כמנכ"ל משרד הבטחון, המתחלקות שווה בשווה בין השרים משה ארנס ויצחק רבין. כל זה הודות לשתי תכונות שסייעו לאלוף מרון כל השנים־ תבונה וכושר הסתגלות והישרדות.

ראשית הקריירה הבטחונית היה נאה: מוכתר ושומר שרות בצאלים, קיבוץ בנגב שהיה בין מקימיו. כאן פגש את הגרוף השמיני של הפלמ"ח, כשירד לנגב והשתלב בו. תחילה בפעולות רגליות, ואחר־כך במסגרת יחידת פרשים שסיירה מעבר לקווי המצרים שצרו על הנגב. בהפוגה הראשונה של מלחמת השחרור נשלח לקורס קצינים ואחר־כך השתתף בכיבוש באר־שבע ואילת. לקראת סיום המלחמה הצטרף לגדוד הטנקים הראשון של צה"ל.

השיריונר מרון היה מדריך ומפקד בקורסים לקציני ומפקדי טנקים, ולאחר השתלמות בצרפת השתתף בגיבוש תורת הלחימה של חיל השריון

(המשך בעמוד 19)

"מנדי" מרון: די מתפעל ממה שקרה לו. לא מתוסכל כמו כמה מעמיתיו

هكذا من الأصل

מנדי

(המשך מעמוד 16)
ב"קדש" היה סמג"ד של אברהם ("ברן") ארן בקרב המכריע על כיבוש מתחמי אבו־עגילה, אבל אחר־כך, כמפקד גדוד, חזר לקורסים. הרבה תורת לחימה, הרבה עבודת מטה, מעט פיקוד בשדה. "מנדי" לא אוהב את הקטע הזה בביאוגרפיה שלו, במיוחד איך הפכו אותו, ב־1958, ממג"ד טנקים לראש לשכת הרמטכ"ל חיים לסקוב. "זה התפקיד הכי מוזר למישהו ששולפים אותו מהשדה", הוא מודה. אחרי שנה נשלח לאנגליה ללמוד את ה"צנטוריון", וכשובו קיבל גדוד צנטוריונים. ב־1960 לקח חופשה, נרשם לטכניון ואחרי ארבע שנים יצא עם תואר מהנדס תעשייה וניהול.

"אתה אומר שאני חריג בצה"ל? כן. יש דרכים שונות להשיג דברים. גם סגנון הפיקוד שלי מיוחד במינו. הלימודים בטכניון היו שאיפת חיים". עם התואר חזר לצבא וביקש להיות סגן מפקד חטיבה שבע. דוד ("דדו") אלעזר, אז מפקד גייסות השיריון, העדיף אותו בראש צוות תורת השיריון, שוב תפקיד מטה, אך עם סוכריה בצידו: מינוי חרוש כמפקד חטיבת הראל. אולם בשלהי מאי 1967, כשמלחמת ששת הימים כבר היתה מאחורי הדלת, והחטיבה היתה מגוייסת וערוכה לקרב, הוחלף לפתע באורי בן־ארי, שסייע בשחרור ירושלים.

ה

אלוף ישראל טל מינה אותו לתפקיד קצין שיריון ראשי. תפקיד מטה שולי בחשיבותו בעת מלחמה, כשהתהילה היא נחלתם של מפקדי העוצבות. אין דבר מעליב יותר למפקד כשמחליפים אותו כאחר ערב הקרב. אחר במקומו אולי היה מפעיל מרפקים, מרים קול, הופך שולחנות. זה לא הקטע של "מנדי", ארם נוח וסתגלן. הוא ויתר. אך זה נשאר, אולי, הקטע הקשה ביותר בקריירה הצה"לית שלו.

אלוף במילואים שפרש באחרונה מצה"ל, אומר: "אני לא מכיר מח"ט שיוותר בקלות כזו על פיקוד על חטיבה. אני, במקרה כזה, הייתי הולך הביתה. מנדי נשאר". קצין ידוע אחר, תת־אלוף במילואים: "זה אנטי־תיזה של מפקד. אתה מכין כוח למלחמה, ובמה אתה נמדד? פעם אחת בחיים – כשיש מלחמה, כל הדברים האחרים, הפיקחות, הנימוסים הטובים, לא נחשבים אז. המבחן העליון הוא המלחמה. כשמרוכר בששת הימים, הרי אתה לא יכול לומר 'לא ידעתי שתהיה מלחמה', ואתה הרי היית מפקד חטיבה, לא שליש, אף אחד לא יגיד שאין לו אומץ. הוא נלחם בקדש, אבל פתאום הכניס גול עצמי".

אלוף מנחם מרון: "ברן, שהיה סגנו של טליק בגייסות השיריון, היה צריך לשבת במטכ"ל, אבל הוא הלך להצטרף לאברהם יפה. טליק רתח מזעם ודרש מהרמטכ"ל להדיח אותו. מישהו היה צריך להיות במקומו קצין שיריון ראשי. טליק קרא לי לקרון שלו, ופקד עלי למסור את החטיבה לאורי בן־ארי ולהיות קצין שיריון ראשי. אני לא יודע מה היה קורה אם הייתי מסרב פקודה ועושה מהומות. פה נכנס נושא האופי שלי. אובייקטיבית הייתי האיש הבא בתור אחרי ברן שמבין בתורת לחימה. טליק אמר לי: 'אני יכול למנות עשרה מח"טים כמוך, אבל אני לא יכול להציג מישהו נוסף שיוכל למלא כמוך את תפקיד קצין השיריון'. הוא היה משכנע".

א

ולי פחות מהאחריות על חטיבה?

"שטויות. במלחמת ההתשה רצתי בשמחה לאוגדה בסיני. לא היתה לי שום רתיעה. היום יש לי הרהור שני, מדוע לא הייתי אז יותר אגואיסט? זו נקודה שמעידה על האופי שלי".

עד 1969 המשיך, אפוא, לפתח את תורת השיריון שעוד קודם לכן באה לידי ביטוי בקרב על המים, בעת שהסורים ניסו להטות את מקורות הירדן. מרון קיבל דרגת תת־אלוף, והתמנה כסגנו של שלמה (צ'יץ) להט, אז מפקד הכוחות המשוריינים בסיני. אחר־כך עמד לו כושר ההסתגלות שלו כשהתמנה ראש מטה פיקוד דרום, תחת פיקודו של אריאל שרון: החכרים התפלאו כיצד הצליחו השניים להסתדר. עוכרה "מנדי" ושרון עבדו יחד שנתיים וחצי. זה לא עזר לו כעבור 11 שנים, כאשר שר הבטחון שרון הצר את צעדיו של "מנדי", נספח צה"ל בוושינגטון, והפך את עבודתו שם לבלתי־אפשרית.

ב־15 ביולי 1973 הועלה מנחם מרון לדרגת אלוף והתמנה כראש מחלקת הדרכה במטכ"ל, ושוב החמיץ מלחמה. "ביום הכיפורים הייתי אלוף צעיר. התפקיד שלי היה לרדת לסיני ולארגן את קו ההגנה השני למקרה של פריצת קו ההגנה הראשון. אספתי כוחות מהיחידות בעורף, קיבלתי פיקוד על יחידת צנחנים, וגם משימה מיוחדת לנחיתה בצד המצרי. אבל הפסקת האש נכנסה לתוקפה והמשימה בוטלה. בעוד אני את הלוחמים והציוד לסירות". פרס הניחומים היה מינוי של מפקד האוגדה שסגרה על הארמיה השלישית מכיוון המיתלה. בין פיקודיו היה אברהם כרעם. לימים ניער מרון, כמנכ"ל משרד הבטחון, את חוצנו מפקודו לשעבר, כשכרעם נלכד בברמודה והוסגר לארה"ב בחשד של קנוניה למכירת נשק אמריקני לאיראן.

בינתיים הספיק עוד להקים את גילגולה השני של המיכללה לבטחון לאומי, ועמד לפשוט מדים כדי להצטרף להנהלת מפעל "אורדן". כאן התערב שר הבטחון עזר ויצמן וביקש ממנו לצאת לוושינגטון כנספח צבאי. קצין שעבר בנספחות מתאר: "מיד כשהגיע מרון לתפקיד בארה"ב נוצרה בינו לבין השגריר, אפרים עברון, מערכת יחסים הדוקה שהושתתה על אמון והערכה הדדית, בניגוד לעבר, כאשר שגרירים לא שיתפו את הנספחים בעידכונים ובקבלת החלטות".

מרון: "עשיתי לי כלל לדווח לשגריר ולעדכן אותו. השילוב של הנסיון הדיפלומטי שלו והנסיון הבטחוני של הנספח חיוניים להצלחה. דוגמה? אחרי ששמעתי התבטאויות קשות של זביגנייב בז'ז'ינסקי – היועץ לבטחון לאומי של הנשיא קרטר – ביקשתי לפגוש אותו ולשכנעו שעמדותיו שגויות. בקשתי נדחתה. עברון פתח לי את הדלת. כעבור יומיים הוא סער עם בז'ז'ינסקי. הצטרפתי לשגריר, ובעוד היועץ והשגריר אוכלים – אני דיברתי".

קצין אחר בנספחות נזכר: "מרון הוא איש שיחה עדין, דובר שפות, ובמפגשים בפנטגון היה מעולה. יודע להציג עניין בצורה ברורה, החלטית, ודיפלומטית. בכל המיפגשים גילה בקיאות בנתונים וידע איך להציג אותם. אישים מרכזיים בפנטגון ובזרועות השונות של הצבא הירבו להתארח בביתו. כשנספח עושה קוקטייל ומזמין הרבה אנשים, הוא יכול להיבחן גם במספר המוזמנים שנענו להזמנה. אל 'מנדי' הגיעו כולם מלהר אלה שהיו אותה שעה בתפקיד".

ב

חמן שי, היום מפקד גלי צה"ל ואז יועץ התקשורת בשגרירות, זוכר איך הפך הנספח החדש כוכב במערכת ההסברה. "היתה אז שורה של עימותים מריניים קשים – הפצצת הכור, מלחמת של"ג, הפצצת ביירות. כשהכנסתי כתב אל מרון, ידעתי שיתודרך במידע ובטוב־טעם, וייצא מלפניו כשהוא מבין את העניין שלנו. מרון הסביר והעביר את המסר לא בגסות, בלי התנשאות". מרון היה קובע מראש את כללי המשחק, והעיתונאים האמריקנים כיבדו זאת. היה חשוב להם לקבל את המידע מהגנרל. הוא לא הסתיר מהם דברים והצליח לשכנע אותם. וזאת בתקופה שבמשרד ההגנה האמריקני ישב קספר וויינברגר, שר לא נוח לישראל שסרב לקבל את שרון, כשהגיע לניו־יורק אחרי המלחמה, וכנראה שעמד מאחורי ביטול הזמנתו המתוכננת של סגן הרמטכ"ל דאז, משה לוי.

מרון: "אחרי הפצצת הכור בבגדאד, שבאה עלינו בהפתעה גמורה, הלכתי עם השגריר לפגוש את וויינברגר. הוא קיבל אותנו בפרצוף חמוץ, אמר שזה דבר שלא יעשה, פעולה שאינה מתקבלת על הדעת. אני ניסיתי להסביר לו, תוך הפעלת האוטוריטה הצבאית שלי, כי ישראל איננה ברית־המועצות. היא לא יכולה לחיות כשבידי הערבים יש נשק גרעיני". השר נשאר בפנים חמוצות.

היו לו כמה וכמה רגעי מבוכה שכאלה. לך תסביר הפצצה אווירית על ריכוזי אורחים בביירות בטענה שמסתתרים בתוכם כמה מנוולים, מלבד זה שככה נהגו האמריקנים גם בגרמניה. או כשאתה נדרש להסביר לכתבים אמריקנים שכניסת צה"ל למערב ביירות איננה כיבוש של ממש אלא נועדה לתפוס שליטה על הצמתים ולמנוע שפיכות דמים. ואז קמה עיתונאית ושואלת: "גנרל, מדוע נאמין לך אם לפני שבועיים עמדת כאן לפנינו והסברת שצה"ל נכנס רק לפאתי ביירות, והנה עכשיו צה"ל בפנים?".

מרון: "אתה עומד נבוך ומנסה להסביר שבמלחמה זה כמו במלחמה, ויש אילוזיות ומצבים משתנים, ואתה יוצא כשן ועין כי הקהל הזה לא מקבל אוטומטית כל מה שאתה אומר. הייתי צריך להסביר

(המשך בעמוד 47)

"המנכ"ל לא יכול להפעיל מרגלים. הוא נותן סמכויות לאלה שמתחתיו, וצריך להיות מוכן שחלק מפעולותיהם יסבכו את ישראל ואת המנכ"ל. זו תשובתי בעניין פולארד. לא הכרתי את שמו לפני שהתפרסם".

"מנדי" ומשה ארנס בכניסתם למשרד הבטחון: יודע להציג ענין בצורה ברורה, החלטית ודיפלומטית.

אבקות הכביסה הגדולות
מעניקות לך
חדשה
טיפ וביומט, אבקות הכביסה הגדולות, אוהבות לתת לך מתנות. לקראת הפסח קיבלת במתנה קלין לרצפה.
החודש, קלין מעניקה לך מתנה חדשה - משחת קלין לכלים ללא הגרלה, ובנוסף, סיכוי לזכות
במכונית והפעם "סיאט מרבלה" כסופה.
את משחת קלין לכלים ½ ק"ג לימון תקבלי בחינם בקניית טיפ 5 ק"ג או ביומט 3 ק"ג.
ואיך תזכי במכונית?
על כל תוית מבצע הצמודה לאריזת אבקת הכביסה מופיע מספר בן 6 ספרות.
המספר שיעלה בגורל יזכה אותך במכונית הכסופה, בתנאי שתציגי את השקית ועליה
מודבקת התוית עם המספר הזוכה.
זכרי לשמור על כל השקיות עם תוית המבצע.
ההגרלה תערך בפיקוח רואה החשבון של חברת "ויטקו" והמספר הזוכה יפורסם בעתוני הערב ב-26.6.87.
המכונית הכסופה ממתינה לך.
עפ"י התקנון ההשתתפות אסורה על עובדי "ויטקו"
אבל את, רשאית להשתתף מספר פעמים:
ככל שתקני יותר שקיות של טיפ או ביומט
כן יגדלו סיכויי הזכיה שלך.
הלהיט החדש
SEAT MARBELLA
והפעם תוכלי לזכות
במכונית כסופה משגעת
150916
זהו המספר שזכה
בסיאט מרבלה אדומה
בהגרלה שנערכה ב-24.4
Witco
ויטקו
קלין
קחי טיפ וקבלי משחת קלין לכלים
קחי ביומט וקבלי משחת קלין לכלים

מולטימיליונר בחסדי בגין

הבית הלבן של רייגן הדביק תווית של קומוניסט על ארמנד האמר, איל הנפט והאמנות היהודי־אמריקני, והחרים אותו, ולא עזרו לו המיליונים עד שטוהר בהתערבותו האישית של ראש ממשלת ישראל, מנחם בגין. האמר, מקורב לקרמלין מימי לנין עד גורבצ'וב, מגלה זאת בספרו האוטוביוגרפי שפירסם באחרונה, חושף את סיפורי השליחויות הסודיות שביצע למען ישראל בברית־המועצות. איך השיג מהסובייטים את "מיסמך טרווניקי" למשפט דמיאניוק.

מאת משה ז"ק

לא ייאמן כי יסופר: ראש ממשלת ישראל פריס בין נשיא ארה"ב לבין נשיאה עתיר־ההון של חברת־ענק אמריקנית שנחשד בנטיות קומוניסטיות. בהתערבותה הרשמית של ממשלת ישראל נפתחו בפני המולטימיליונר האמריקני שערי הבית הלבן, שקודם לכן נחסמו בפניו.

ראש הממשלה הוא מנחם בגין, שזה עתה סיים את קריאת האוטוביוגרפיה ששלח אליו איל־הנפט ארמנד האמר לפני פירסומה הרשמי. בהקדשה כותב המחבר: "למנחם – בידידות, בהערצה ובחיבה". ואכן, יש לארמנד האמר סיבה להעריץ ולחבב את בגין.

מספר ארמנד האמר: יום אחד בשנת 1981 טילפן אלי מנחם בגין מוושינגטון וסיפר לי בהתרגשות על שיחה שהיתה לו עם הנשיא רייגן. בגין דיווח לאיל־הנפט היהודי בלוס־אנג'לס כי הוא הציע לנשיא ארה"ב לשתפו בהתדיינות עם הסובייטים, "משום שאתה מכיר אותם".

השיב לו רייגן: נאמר לי שארמנד האמר הוא קומוניסט.

הוא איננו קומוניסט – השיב בגין – הוא קאפיטליסט בכל רמ"ח אבריו, כל אחד יודע זאת, כולל הסובייטים.

אבל אביו היה קומוניסט – רטן רייגן.

כן, נכון, אביו היה קומוניסט, אבל לא ארמנד. חוששני שיועציך הטעו אותך. אני מציע לך לבדוק מחדש ותיווכח שהוא אמריקני נאמן – אמר בגין לרייגן.

בירור שנערך לאחר־מכן בבית הלבן גילה כי רייגן ביסס את הערכתו על מיזכר שבו נאמר, כי בידי המודיעין הישראלי מצויה הוכחה שהאמר הוא קומוניסט.

מידע זה היה שגוי מעיקרו, ולכן הורה בגין לשגריר אפרים עברון להודיע למימשל כי לא היו דברים מעולם. במכתבו אל מזכיר המדינה אלכסנדר הייג כתב השגריר עברון: "ראש הממשלה ביקשני להודיע לך כי אין יסוד להאשמות, ואנו מתייחסים אל ד"ר האמר כאל ידיד טוב ונאמן". והאמר מוסיף:

"אני מאמין כי בדבריו ובמעשיו אלה שינה מנחם בגין את דעתו של רייגן ביחס אלי ובחירתי כראש הוועדה הנשיאותית לענייני הסרטן, שחייבה תחקיר במתוני מדוקדק בעברי על ידי הבולשת הפדראלית".

מאז ממלא ארמנד האמר שליחויות־תיווך רבות בין רייגן לבין שליטי הקרמלין, כפי שנהג לעשות בימי נשיאים אמריקנים קודמים, ובשנת 1986 אף שיגר לו רייגן ברכה מיוחדת על פעולתו המוצלחת לשחרור של המרגן דויד גולדפארב, והבאתו לארה"ב.

האיש שעשה עסקים גדולים עם לנין, מנהיג המהפכה הקומוניסטית, ועם קד'אפי מנהיג לוב, התיידד עם מנחם בגין תודות לעורך־דין בחברת הענק שלו, הארי לוי, שהיה בעבר חבר ההנהלה העולמית של תנועת ז'בוטינסקי ואשר האמר מגדירו כ"חבנו לנשק של בגין". הכרת התודה לבגין על "החסד הגדול שעשה עמדי" קשרה את שני האישים, גם אחרי שבגין פרש מראשות הממשלה. כאשר שמע האמר שבגין אושפז במחלקה האורולוגית בבית־החולים "שערי צדק" בירושלים, הביא במטוסו הפרטי רופא מומחה מארה"ב שיבדוק אותו. המומחה האמריקני ראה את עבודת הרופאים הישראלים והציע להאמר לסמוך עליהם. איל הנפט האמריקני מספר גם על הרופאים שהביא מאמריקה כדי לטפל בעליזה בגין. הם ייעצו להטיסה בדחיפות לאישפוז בארה"ב, אך היא סירבה להיפרד ממנחם ברגעיו הקשים.

בעת המו"מ בין בגין לסאדאת הגה האמר רעיון להקמת מפעל דשנים במצרים, שישותפו בו הון אמריקני, גאז טבעי מצרי ואשלג ישראלי. לדבריו, התוכנית היתה מתבצעת, אילולא נרצח סאדאת.

לפי בקשת בגין נסע האמר אל ברז'נייב, על מנת להשיג את הסכמתו לכך שהעולים מברית־המועצות יוטסו במישרין לישראל, בלעדי תחנת המעבר בווינה. כתחליף השיג האמר הסכמה סובייטית להטסת העולים דרך בוקארשט. הוא אף הבטיח את הסכמתו לכך של ניקולא צ'אושסקו, נשיא רומניה, אשר הביע נכונותו להעמיד לרשות העולים מחנות־מעבר עד למועד הטסתם לישראל. עסקה זו נפלה יחד עם עסקות אמריקניות־סובייטיות אחרות, שהתמוטטו עם הפלישה הסובייטית לאפגניסטן.

פעילותו של האמר למען העלייה היהודית מברית־המועצות לא החלה בימי שלטונו של בגין. גולדה מאיר היתה הראשונה שגייסה אותו לנושא רגיש זה. במכתב ששיגרה אליו בראשית ספטמבר 1972 סיפרה לו על "כופר ההשכלה" שהטילו השלטונות הסובייטיים על העולים בעלי ההשכלה האקדמית, וביקשה את התערבותו במוסקווה.

האמר הטיס רופאים מאמריקה לירושלים כדי לטפל בעליזה בגין החולה. הם יעצו לאשפז אותה בדחיפות בארה"ב אך היא סרבה להיפרד ממנחם ברגעיו הקשים.

גזירה זו, שהטילה סכום שווה־ערך ל־15 אלף דולר על כל עולה־אקדמאי, חסמה למעשה את יציאתם מבריה"מ, וגולדה הזמינה את ד"ר האמר לבוא להפגש עמה בישראל כדי לנסות להשפיע על השלטונות הסובייטיים. כאשר נקבע בתאריך מסויים, העיר לו ד"ר צבי דינשטיין, אז סגן שר האוצר: "ד"ר האמר, ראש הממשלה לא תוכל לקיים פגישה ביום כזה. זהו יום הכיפורים".

"אתה רואה איזה יהודי לא טוב אני, שאיני יודע מתי חל יום הכיפורים", השיב לצבי דינשטיין.

אף על פי כן הוא נדלק לנושא, וחרף העובדה שמזמן הצטרף לכנסיה האוניטארית, הוא מסביר באוטוביוגרפיה שלו, כי בתור יהודי לא יכול היה להישאר אדיש לבעייתם של יהודי ברית־המועצות. ואכן האמר נענה להזמנת גולדה מאיר. היא שלחה אליו מטוס מיוחד להביאו מרומא לישראל בטיסה סודית, שהרי באותן שנים היו לו עדיין עסקי נפט רבים בלוב של קד'אפי.

אחרי ששמע את הסבריה של ראש הממשלה, כי "כופר ההשכלה" מונע למעשה יציאתם של בעלי ההשכלה היהודיים מבריה"מ, הסכים לנסוע למוסקווה ולהעביר מסר מגולדה לליאוניד ברז'נייב, המנהיג הסובייטי. הפגישה בקרמלין נערכה ב־15 בפברואר 1973, ואחר שמסר את המסר של גולדה למנהיג בריה"מ, הוסיף נשיא חברת "אוקסידנטאל" גם נימוקים משלו, על שום מה על הסובייטים לבטל את "כופר ההשכלה": התועלת הכספית המירבית תהיה צנועה, ואילו הנזק לדטאנט בין מוסקווה לוושינגטון יהיה רב, שכן יהודי ארה"ב יפעילו לחץ על הנשיא ניקסון בעניין זה. האמר הכיר את הנושאים המעיקים על ראשי בריה"מ ואת דאגתם לעתיד פיתוח יחסי המסחר עם המערב, ומשהצביע על נקודות התורפה בתוכנית הסובייטית, ניתן היה לחזות שלפני שיספיק לצאת את מוסקווה יודיעו לו על ביטול "כופר ההשכלה".

זו היתה ההתחלה, שלאחריה נהפך האמר ל"כתובת" לממשלת ישראל, לארגונים יהודיים ואף ליהודים יחידים בפניותיהם אל שלטונות בריה"מ לחילוצם של מסורבי עליה.

בימי ממשלת בגין, כאשר מספרי היציאה הגיעו לשיא, שימש האמר כשליח להעברת מסר מבגין לברז'נייב בעניין טיסות ישירות מאודיסה ללוד, ואילו בימי ממשלת האחדות הלאומית, בספטמבר 1985, נפגש האמר בניו־יורק ביוזמתו שלו עם שמעון פרס כדי לקבל ממנו את רשימת "הדיסידנטים היהודיים אשר ישראל מעוניינת בשחרורם מהכלא הסובייטי".

אין זו הפעולה האחרונה שלו בנושא יהודי זר הוא מספר בספרו האוטוביוגרפי כי ב־15 במאי 1986, כאשר הוא וד"ר רוברט גייל סיימו את שיחתם עם מיכאיל גורבאצ'וב בעניין האסון בצ'רנוביל, הוא נשאר ביחידות עם המנהיג הסובייטי כדי לדון עמו על היתרי יציאה במסגרת איחוד משפחות על בסיס הומאניטרי.

המסע של ד"ר האמר לצ'רנוביל במאי 1986 בראשות צוות רפואי לעזרת נפגעי הקרינה הגרעינית, סגר מעגל שנפתח 65 שנה קודם לכן, כאשר ביולי 1921 יצא הרופא האמריקני האמר לסייע לנפגעי הרעב ומגיפת הטיפוס בברית־המועצות. בשנת 1921 זכה לתודותיו של לנין על החיטה, שהביא לרוסיה הרעבה ונמוכת המגיפות, ואילו במאי 1986 גייס ארבעה רופאים מפורסמים עם ציוד רפואי בשווי של מיליון דולר כדי לסייע לנפגעי ההתפוצצות בכור האטומי, וזכה לתודותיו של מיכאיל גורבאצ'וב.

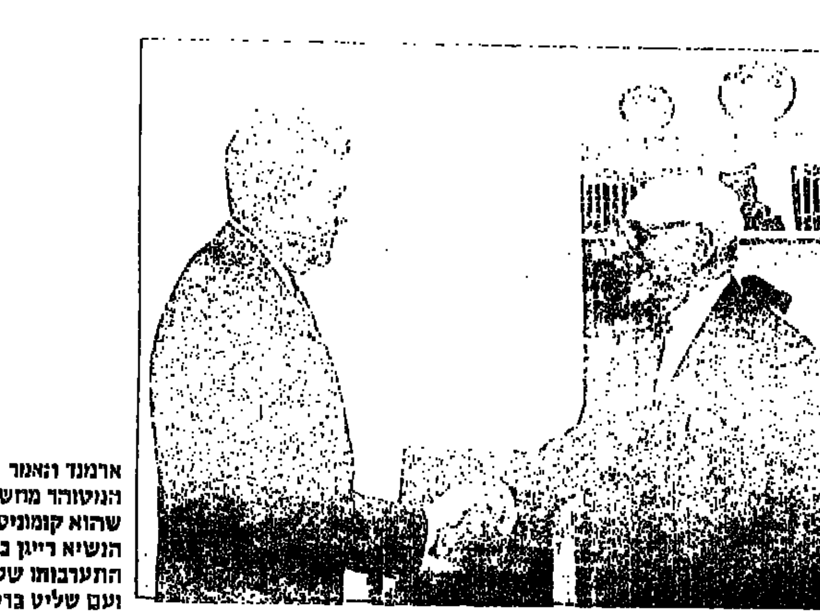
הודות לידידות שקשר אז עם לנין, רכש האמר תמונות יקרות־ערך מאוצרות הצאר, שאת חלקן מכר והתעשר. אך בשנת 1986 הוא לא נזקק יותר לאוצרות, שכן שנים לפני־כן ביצע עסקות גדולות עם בריה"מ, בכלל זה הנחת צינור טראנס־סיבירי לאספקת גאז מבריה"מ, תמורת דשנים.

בשנת העשרים היה האמר רחוק מכל מעורבות בעניינים יהודיים, אם כי מרבית השרים הסובייטיים שאתם דן היו יהודים. ואילו בשנת 1986 – שניים מן המשלחת שהביא עמו ד"ר האמר לבריה"מ היו בעלי דרכונים ישראליים – תמר גייל, רעייתו הישראלית של הרופא האמריקני רוברט גייל, וד"ר יאיר רייזנר ממכון וייצמן ברחובות. שני בעלי דרכונים ישראליים, בלי אשרות־כניסה, חרף ניתוק הקשרים בין בריה"מ לישראל. בזכותו של ד"ר האמר הותר לשניהם לנחות במוסקווה.

בעקבות המשלחת הרפואית בשנת 1921 התיידד האמר עם לנין, ותודות לידידות זו קיבל זכיון ראשון לכריית אזבסט בהרי אורל, רשיונות לייבוא מכוניות ומכונות אמריקניות לבריה"מ, לייצוא תמונות אמנות יקרות־ערך וכן לבניית בית־חרושת לעפרונות בבריה"מ. הרווחים הכספיים היו גדולים.

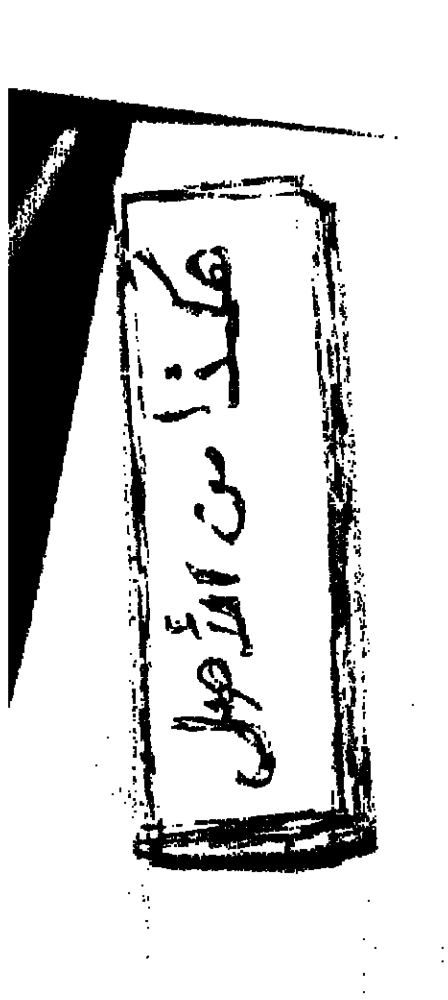
(המשך בעמוד 38)

גולדה מאיר ביקשה להפעיל את האמר כדי לבטל את "כופר ההשכלה" שהטילה בריה"מ על יהודים הרוצים לעלות לישראל. היא שלחה מטוס מיוחד לרומא להביאו ארצה בטיסה סודית, כדי למנוע נזק לעסקי הנפט שלו עם לוב של קד'אפי.

ארמנד האמר הנטוהר מחשד שהוא קומוניסט, עם הנשיא רייגן בעקבות התערבותו של בגין, ועם שליט בריה"מ ליאוניד ברז'נייב אליו העביר שדרים מישראל: בתור יהודי הוא לא נשאר אדיש לגורל יהודי רוסיה.

הולך על חבל דק

פיליפ פטי, פתיחה מרהימה של פסטיבל ישראל בירושלים בעוד שלושה ימים. ילך 300 מטר על כבל מתוח מעל התהום של גיא בן־הינום, בלי רשת בטחון. מהמר קבוע על החיים. אנשים רגילים נשארים גמדים בעיניו, גם כשהוא יורד מהחבל.

מאת בילי מוסקונה־לרמן

ה נזירה מהכנסיה הסקוטית בי־רושלים, זאת שישנה בחדר השלישי, קומה שניה, צד ימין, רואה אותו בברור, כל בוקר, בשבוע האחרון, כשיוצאת למירפסת. הצרפתי יושב לגמרי לבד, על כיסא מרופט, מצופה סקיי חום, באמצע הגג הקמור של ה"ספניש קולוני", על שפת גיא בן־הינום. בדרך כלל רכון מעל חבילות של דפים, מידי פעם קם בפתאומיות, צועד צעדים חדים לכל פינה בגג, חוזר לכיסא, רושם משהו במחברת, ממלמל לעצמו. מתיישב. שוב קם, מזיז ידיים באויר. הנזירה לא מצליחה לחבר את תנועות השפתיים של האיש, שחי בשבוע האחרון על הגג מולה. גם לא ברור מה היא חושבת. בצעדים סגורים היא נכנסת חזרה לחדר שלה, מותחת בשתי אצבעות את הכיסוי החום על המיטה הצרה, הבודדה, יורדת במדרגות אבן חלקלקות, נעלמת במיסדרונות צוננים.

על גג ה"ספניש קולוני" ביום שרב כמו יום חמישי שעבר, החום מגיע לשלושים מעלות ויותר. השרוולים של הצרפתי רכוסים ככפתורים, גם הצווארון. הוא מפליט בוקר טוב קצר, למי שדורך בגג, וחוזר במהירות לדפים שלו. מיד מבינים שצריך מאד להיזהר. לא להרגיז אותו, לא לשאול שאלות, לא להציץ בדפים, לא להפריע לריכוז שלו. זה החוזה הבלתי־כתוב בין העיתונות לצרפתי. אין שמות פרטיים בפגישה הזאת. יש גיבור אחד ואנשים קטנים שתפקידם לתעד. הגיבור הראשי גם מכתיב את הכללים והקצב של המשחק המוזר הזה.

לגיבור הצרפתי יש שם: פיליפ פטי. הוא בן שלושים ושמונה. יש לו

עיניים כחולות, שיער בלונדיני וסנטר חד, בולט. מרחוק, בלי שיודעים פרטים מדוייקים, הוא נראה עם כובע הקש המחורר, ומכנסי השלושת רבעי, כמו נער שוויצרי שנפרד כרגע מאמא שלו בנשיקה כדי לצאת לטיול צופי בהרים. רק הרצינות שמתוחה על הפרצוף שלו מקלקלת את השימחה של התמונה.

בעוד שלושה ימים, כ"ו במאי בשש בערב, יפתח פטי את פסטיבל ישראל. פתיחה מרהימה הוא מתכנן, בצעדים קלים, הוא יצעד, על חבל דק בשמים, בלי רשת ביטחון, לאורך שלוש מאות מטר, מגג ה"ספניש קולוני" עד גג של בית בהר ציון בגובה ממוצע של שישים מטר. למטה, מתחתיו, התהום של ערוץ נחל קידרון. גיא בן־הינום, שנתן שמו לגיהינום. הגיהינום הפרטי של פטיט, אם חלילה ימעד ויפול לערוץ הסלעי.

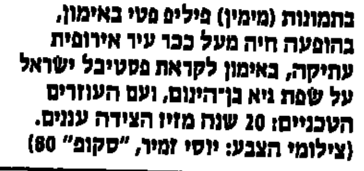
כבר עשרים שנה הוא מזיז הצידה עננים בכל מיני מקומות בעולם. הצליל של המלה "לולייני" מפריע לו. להגדרה "אמן" – הוא מהנהן בהסכמה מצד לצד. מתאים לו. פיליפ פטי כבש חתיכות אויר בין שני המגדלים התאומים של מרכז הסחר העולמי בפאתי מנהטן בניו יורק; בגשר מעל מיפרץ סידני; מעל כנסיית נוטר־דם בפריז; ובעוד כמה מקומות. החבל בין ירושלים לניו־יורק או סידני, למשל, הוא בפרט אחד מאד אגבי ושולי. כאן, בארץ הקודש, משלמים לו כסף. במקומות אחרים בעולם היה לו יותר קשה, הרבה יותר קשה לקחת אויר. לקבל בקלות מחיאות כפיים. החוק בניו־יורק לא מכיר באמנות הלולייניות שלו, והוא עצמו נחשב שם בבחינת קרימינל קטן. פטי התעסק לתכנן את כל המבצע שלו במשך תשע שנים בחושך, בלילות. גנב מדים של שוטרים, סתב תרשימים, דילג על פיגומים אחוריים. למטה על המידרכות תמיד חיכו לו, בסוף הצעידה שלו, שוטרים עם אזיקים. הוא מומחה בהתחמקויות. היו מקומות בעולם שגם שפיונגו אליו אקדחים. הוא מכופף אצבעות לצורת של אקדח שלוף וכאילו יורה באוויר. מישחקים דרמטיים קוראים לזה בלשון טיפולית.

לארץ הזמינו אותו באופן רשמי ביותר. הוא מקבל את כל התנאים האפשריים, לפעמים יותר. הפקת החצי שעה שלו בעננים, תסתכם ב־40 אלף דולר. רק חלק מזה שכר הופעה. בקיבוץ "מסילות" שזרו כבל בעובי של כ־2 סנטימטרים ובאורך 300 מטרים. שני גברים מחברת הנפט "לפידות", ג'ו ומייק, משמשים כאסיסטנטים ראשיים. לידם עוד כמה פועלים בענייני סבלות. חברת הביטוח "מגדל" נתנה חסות. גם משלם המיסים הישראלי משתתף.

על הגג של ה"ספניש קולוני", שם תתחיל ההצגה, סופר פיליפ צעדים רחבים בנעלי עור גבוהות עם שרוכים בצבעים אדומים של מטפסי הרים אופטימיים. ביד יש לו מכשיר ווקי־טוקי אפור ועל הצוואר תלוי בשרוך מכשיר שחור ומשוכלל שמודד זמן ולחץ על הכבל. אולי עוד משהו. פיליפ מתקשה,

בתמונות (מימין) פיליפ פטי באימון, בהופעה חיה מעל ככר עיר אירופית עתיקה, באימון לקראת פסטיבל ישראל על שפת גיא בן־הינום, ועם העוזרים הטכניים: 20 שנה מזיז הצידה עננים. (צילומי הצבע: יוסי זמיר, "סקופ" 80)

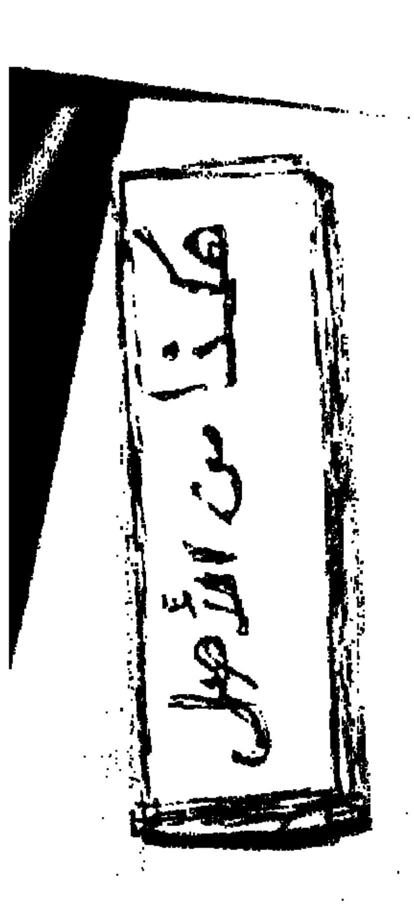

כל חצי שעה בערך, למשרד הפסטיבל, בתיאטרון ירושלים, כדי להודיע ש"חסר מסור קטן, מסמרים מספר שש ושמונה, וטבעת ברזל".

ס ימני דרך. פיליפ פטי הוא חבר של עמוס קינן והגיטריסט פאקו איבאנז. אנשים של אדמה. הם הכירו לו את אביטל מוסינזון שהיה מנהל הפסטיבל בשנים קודמות, וככה בדיוק הוא התגלגל לפסטיבל הנוכחי. נחת פה לפני שנתיים, צעד ברחובות של ירושלים עם פנים בכיוון השמיים כדי למצא מקום מתאים להצגה שלו. באסוציאציות של המארגנים עלה הכבל ההיסטורי שמתוח מעל גיא בן־הינום לכיוון הר־ציון. במלחמת השחרור ריחפה על הכבל הזה כל לילה קרונית שהובילה תחמושת והספקה ללוחמים בהר ציון. בבקרים, לאור היום, היה הכבל רפוי והקרונית מוסתרת בין השיחים, אפופת טוריות.

הביאו את פטי למוזיאון הקטן שמנציח את הקרונית והכבל ההיסטוריים. הודות להם נשאר לנו הר־ציון. הוא הסתכל על התמונות של משה דיין, שמע בנימוס את ההסברים, בדק את הכבל, והניע את הראש פעם

(המשך בעמוד 37)

22. עשר דקות מטבריה

מאת נילי פרידלנדר
צילמה: שי גינות
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

נניח שאתם נופשים בטבריה או לחוף הכנרת, ואתם מתגעגעים לטיול קטן וחביב במקום שאולי עברתם בו בנעוריכם בטיול הגדול "מים אל ים". את הארבל אתם עוד זוכרים?

זהו טיול במרחק עשר דקות מטבריה. לפני הירידה לטבריה בכביש מצומת גולני פונים שמאלה, מזרחה, בכיוון השלטים: ארבל, כפר חיטים. כשעולים מטבריה, זה בפנייה הראשונה ימינה, מזרחה.

אבל אי־אפשר להתחיל טיול קליל בארבל לפני שפותחים את יומן המסע בארץ ישראל של הכומר האנגלי, הנרי בייקר טריסטראם, שביקר כאן לפנינו, בחודש מרץ 1864. הוא מתאר את הסיור בצוקי הארבל המתרוממים לגובה 450 מטר מעל ים כנרת, ומה הוא פוגש שם.

"ראשון הופיע חזיר־בר מתוך הסבך, אחרי־כן הוחרד איל למטה, רץ במעלה הצוק וחלף סמוך לנו בשביל המתפתל הנטוי על פי תהום. אחרי־כן נמייה גדולה כמעט דרכה על רגלי ונמלטה לתוך נקיק. ובעודי מתאמץ לעקוב אחריה – ראיתי להפתעתי דוב סורי חום יורד בכבדות אך מהר על פני הסלעים, ותוצה את האפיק". שפארד ואפצ'ר, מלוויו של טריסטראם, הצליחו לצוד בארבל חמישה נשרים גדולים, וטריסטראם ממשיך ומספר: "בכיבוש קיני הנשרים חיקינו כביכול מצור מפורסם בהיסטוריה היהודית. קרוב אלינו, בראש הצוקים שהם גבול עמק חיטין הנודע, נמצאות חורבות ארבל הקדומה הניכרות בעיקר לפי שרידי בית־הכנסת. הערבים מכנים את מערכת החדרים והמסדרונות שבקיר הזקוף על פי התהום בשם קלעת אבן מען, ויוספוס תיארם לפרטיהם. במערות הצורים האלה השתכנו ליסטים על משפחותיהם, והתגרו במשך שנים בכוחות הורדוס הגדול. לבסוף, לאחר שנכשלו כל הנסיונות להגיע למבצר, שילשל הורדוס ממקום זה ממש את חייליו בתיבות תלויות בחבלים, והם הצליחו להשמיד את כולם עד אחד".

עכשיו פוגשים בארבל תייר אנגלי צעיר שמנמנם על אחת ממדרגות הצוק. הדוב הסורי נעלם כליל, והנשרים המוגנים חזרו לקנן במצוקי הגליל והגולן. באופק – בין שדות חיטה קצורים וכרמי זיתים – רואים מטעים צעירים של מנגו. והמראה מהארבל על ים כנרת ובקעת גינוסר יפה בסוף האביב, תחילת קיץ, כמו תמיד.

• אל מצוקי הארבל:
את הטיול לשמורת הטבע בארבל אפשר לעשות בדרך לטבריה, או ממנה.

מכביש טבריה־צומת־גולני פונים למושב ארבל (נוסד ב־1949), ונכנסים לתוכו. משמאל רואים מגרש כדורסל קטן. לידו יש ברז מים ואפשר לשתות. פונים שמאלה. רואים סימון אדום־לבן על גישרון לפני עץ זית ושדרת ברושים. מימין חולפים על פני בית־קברות קטן. משמאל שלט קטן המכוון למצוקים. מי שחס על ריכבו, חונה ליד בית־הקברות. מכאן יש הליכה של קילומטר וחצי בדרך עפר רחבה עד הצוק. מתמקמים עליו בזהירות על פי התהום. בדרך רואים איך שדות הבר הופכים זהובים ותמים לקראת הקיץ. הרבה ברקנים סגלים וגבוהים.

כאן אפשר לפתוח את הסלים לארוחה קלה והרבה שתיה, ולהנות ממה שרואים סביב.

• בחזרה:
חוזרים למושב ארבל ונוסעים לכיוון כפר זיתים (נוסד 1950). מולכם, על הרכס, קרני חיטין המופרסמות, לוע כבוי של הר געש שבו התחולל לפני 800 שנה – ב־5 ביולי 1187 – הקרב המכריע בין הצלבנים ובין המוסלמים בראשותו של סלאח א־דין אל איובי. שנסתיים בניצחון המוסלמים. יש לקוות שהסורים בראשות אסד לא יחליטו לנסות לשחזר אותו בקיץ הזה. אל קרני חיטין לא מומלץ לעלות בחום, אלא לטייל למרגלותיהם. ליד נבי שועיב. מכפר זיתים יש שילוט לכיוון דרום, כחצי ק"מ עד לנבי שועיב, שם, מאמינים הדרוזים, הוא קברו של הנביא שועיב הוא יתרו, חותן משה. יש פה מעיין עם מים טובים, וקיוסקים.

מכאן מומלץ לפנות לדרך עפר בין הזיתים העתיקים, בנוף של בוסתנים ומיסגד ששרד מהכפר הערבי חיטין. המסגד עומד על חורבות כנסיה ביזנטית שלפניה היה כאן, כנראה, בית־כנסת בתקופת התלמוד. המעיינות הנהדרים למרגלות קרני חיטין משכו לכאן עובדי אדמה חרוצים בכל התקופות והכיבושים. מדרך העפר שמעל צרית המסגד רואים את נוף הבוסתנים ומצוקי הארבל עד החרמון, ביום צלול. ומכאן חוזרים לכפר זיתים וחזרה לכיוון כפר חיטים ולכביש טבריה־צומת־גולני.

• חניון כפר חיטים:
כפר חיטים הוא מושב שיתופי ראשון של תנועת המושבים. ראשיתו ב־1914, כשישבו בו פועלים יהודים שעיבדו את שדות החיטה ופרדסי האתרוגים שנרכשו ב־1905.

ב־1923 הוקם מושב שנעזב ב־1931. ב־1936 עלה לכאן גרעין "הקוצר" של עולי בולגריה, ויסד את הישוב הנוכחי. המטיילים והנופשים ישמחו לגלות פה חניון נחמד שאפשר לבלות בו לילה או יותר במחירים שמחוץ לעונה עד סוף חודש יוני. יש גם בריכה וחוות סוסים. להזמנות – לפנות ל"מועדון מטיילי מעריב". בטלפון 03־439207.

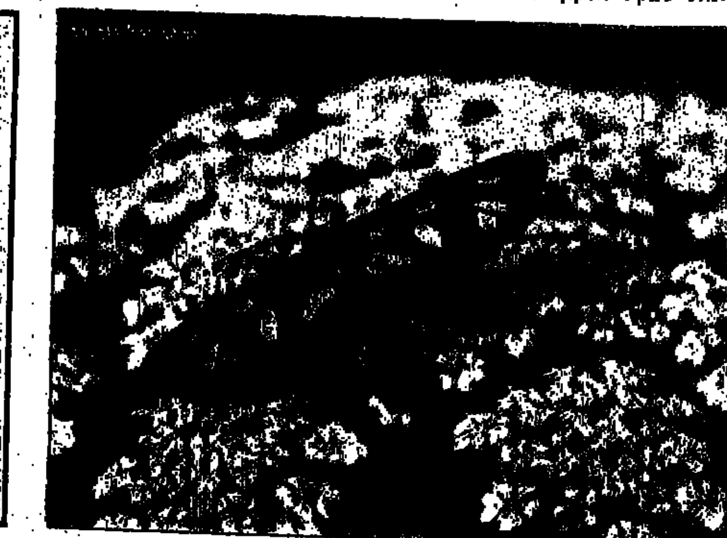
• לאנשים שאוהבים ללכת:
יש אפשרות לרדת ברגל, בזהירות ובמסלול נות ממצוקי הארבל לואדי חמאם, הוא נחל ארבל.

כדי לאסוף את המטיילים למטה צריך להקפיץ רכב לואדי חמם, נסיעה של 20 דקות מהארבל לכיוון טבריה, ונסיעה צפונה כ־8 ק"מ עד לצומת מגדל, ופניה שמאלה ושמאלה עד למרגלות המצוקים.

ההליכה: הולכים כקילומטר אחד בשביל מהצוק לאורך המצוק, כאילו לכיוון מושב ארבל. יורדים בזהירות כרבע שעה עד למערות, ומהן יורדים עוד כרבע שעה עד למרגלות המצוקים בואדי חמם.

המטיילים מתבקשים להקפיד על ירידה איטית וזהירה בשביל.

משהו עם ריח השדה, אחרי הטיול בארבל: מצומת גולני, בפנייה לתל־אביב וחיפה, הסלטים במסעדה של יונס בתחנת הדלק. לשבת על המרפסת, ברוח הקרירה.

העתיד במיחשוב אישי מתחיל היום

מערכת אישית יבמ/2

מערכת אישית יבמ/2
היא משפחת העתיד
של מחשבים אישיים.
עתיד המתחיל היום.

עקרון העתיד
המערכת האישית יבמ/2, הצעד הראשון במסלול גידול ארוך טווח, בנויה בארכיטקטורה חדשנית. ארכיטקטורה זו מבטיחה את עקרון העתיד במיחשוב: אחידות פיתוח ושימוש בישומים לכל אורך קו המוצרים של יבמ.

עקרון זה מבטיח את השקעתך לאורך זמן. מעתה עסקים וארגונים קטנים כגדולים, יוכלו להנות מטכנולוגיה מתקדמת ביותר בלי לחשוש להתיישנותה מחר או מחרתיים.

מעבד זעיר אינטל 80386
אחד המהירים בעולם

העתיד מהיר יותר
המערכת האישית החדשה קובעת סטנדרטים חדשים במהירות עיבוד וביכולת אחסון נתונים. דגמי המשפחה החדשה מהירים פי 3.5 ויותר מהמחשבים האישיים הנוכחים של יבמ.

3.4 מיליון פקודות בשניה, 16 מיליון בתים של זכרון מרכזי ו־230 מיליון בתים בתקליטים קשיחים, עושים את הדגם הגדול במשפחה לאחד המחשבים האישיים החזקים בעולם.

עזרים לשמירה על השקעתך

עתיד המבטיח את העבר
המערכת האישית יבמ/2 מהווה המשך משוכלל של המחשב האישי של יבמ.
כך, כל מה שהשקעת עד היום בציוד ובתוכנה, תוכל לעשות בו שימוש יחד עם המשפחה החדשה.

™IBM Personal System/2 is a trademark of the IBM Corporation.

למרות החידושים הרבים, והעובדה שבמערכת האישית יבמ/2 משתמשים בתקליטונים בגודל שונה מאלה שבמחשב האישי, תוכל, בעזרת אמצעים שיבמ פיתחה, להמשיך להשתמש בתוכנה הקיימת אצלך, להפעיל יחידות חדשות בצד יחידות קיימות וכן להעביר מידע בין מחשבים משני הסוגים.

כרטיסים ומתאמים משולבים במערכת

מילת המפתח: חסכון
הודות לטכנולוגיה המתקדמת של המערכת, חלק ניכר מהאבזרים הדרושים לפעילויות שונות כבר מותקן בתוך המערכת האישית יבמ/2 כחלק תקני ממנה, ואין צורך לרכוש אותם בנפרד כבעבר. כרטיסים ואביזרים לתקשורת, למדפסת ולמצגים בנויים על "לוח האם" של כל מחשב ועוד נותר מקום לכרטיסים אחרים, לצורך גידול בעתיד.
כל הדגמים של המערכת האישית יבמ/2, הם בעלי עוצמה גדולה בהרבה מהמחשבים האישיים הקיימים - אך קטנים במימדים. במשפחה שלושה דגמים שולחניים וחמישה דגמים שהותאמו לעמוד על הרצפה. המצג והמקלדת תופסים מקום צנוע על השולחן.

ארכיטקטורה חדשה
המאפשרת ביצוע מספר משימות במקביל

ארכיטקטורה וטכנולוגיה חדישות
המערכת האישית יבמ/2 בנויה בארכיטקטורה יחודית, האופיינית למחשבים בינוניים וגדולים של יבמ" MICRO CHANNEL ARCHITECTURE™ המאפשרת ביצוע מספר משימות במקביל. מבנה זה מעניק למחשבי המשפחה עוצמה ללא תקדים בתחום המיחשוב האישי ואפשרויות גידול נרחבות.

™IBM Micro Channel is a trademark of the IBM Corporation.

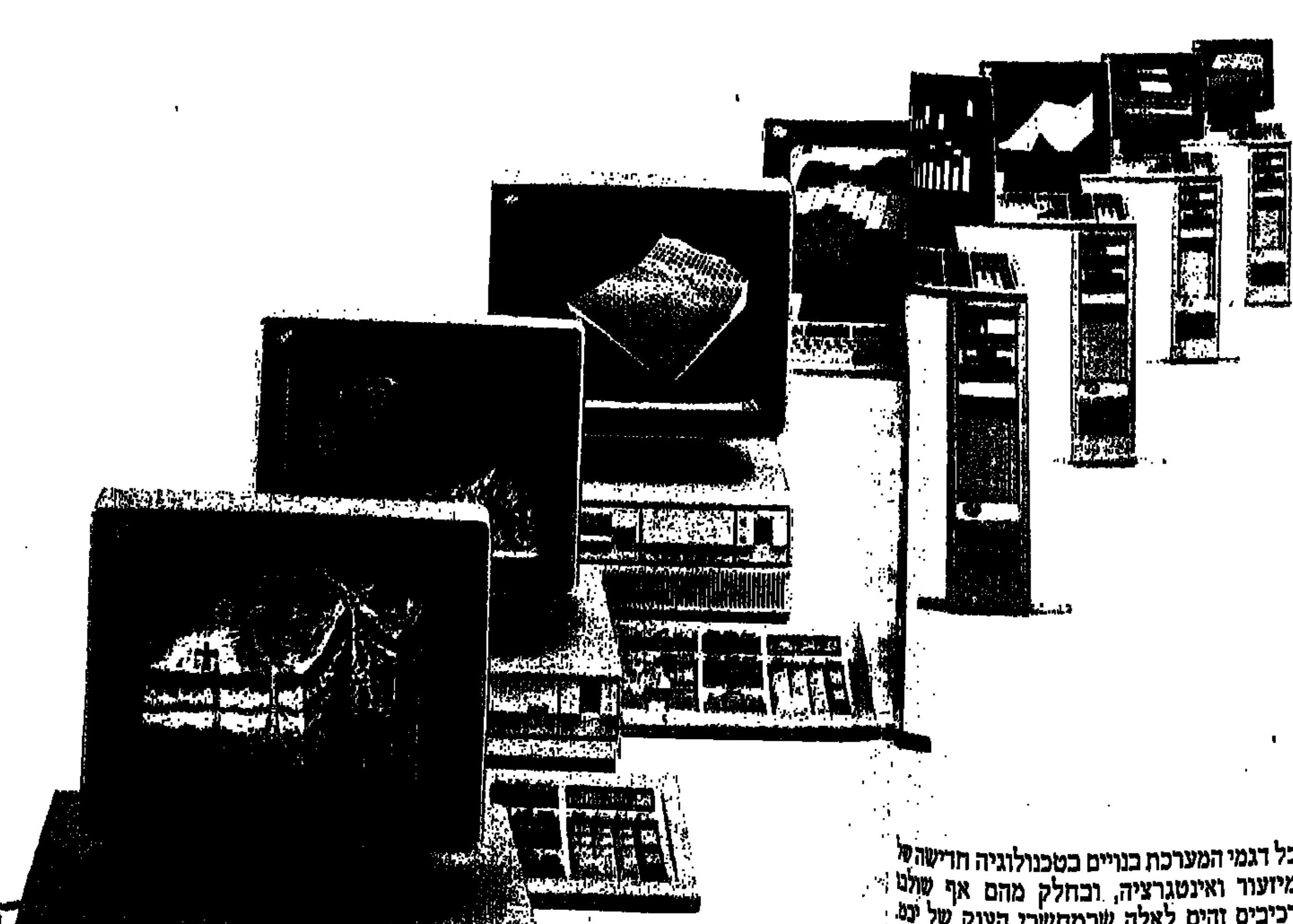
כל דגמי המערכת בנויים בטכנולוגיה חדישה של מיזעור ואינטגרציה, ובחלק מהם אף שולבו רכיבים זהים לאלה שבמחשבי הענק של יבמ. חידושים אלה איפשרו שיפור דרמטי ביחס עלות/ביצוע של המערכת האישית יבמ/2 ופתחו אפשרויות חדשות רבות בפני המעונינים לפתח ישומים חדשים, לעסוק בעבודות הדורשות משאבי מחשב רבים, לשלב מחשבים ברשתות תקשורת ועוד.

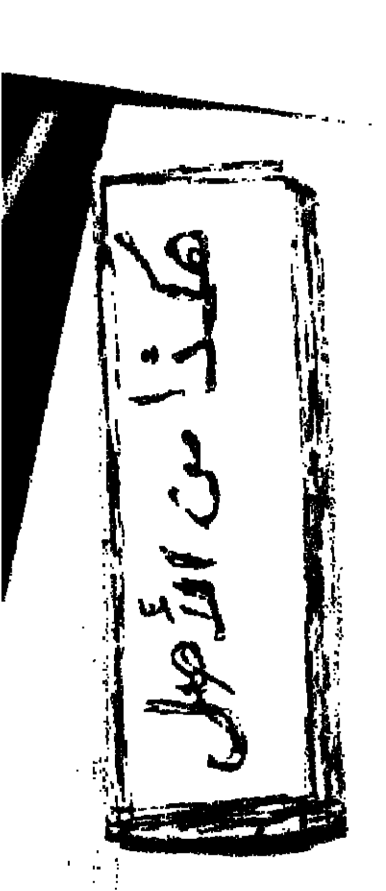

פתיחות: כל הדרכים מובילות ליבמ/2

תקשורת רב תכליתית בהווה ובעתיד
גורם חשוב בעתיד הוא הפתיחות: פתיחות לחידושים טכנולוגיים ולתקשורת מסוגים שונים.
המערכת האישית יבמ/2 תתקשר למחשבים מרכזיים גדולים יותר, למחשבים אישיים קיימים, עם מחשבי העתיד של יבמ וגם עם מקורות מידע אחרים.

אין אלה רק יחידות ליישום בודד. אלה מערכות אישיות מקיפות, שניתן לחברן זו עם זו, להשתמש בהן לצרכים רבים ולבצע בעזרתן בו־זמנית משימות רבות.

מבחר צבעים: 262,144 אפשרויות

העתיד נראה היטב
העתיד במיחשוב אישי נראה טוב, הרבה יותר מהעבר. על גבי המצגים החדשים תקבל תמונות ותמלילים חדים וברורים, באיכות דומה לתמונות ודפים מודפסים. מגוון הצבעים שניתן להציג בו־זמנית רחב יותר ומגיע ל־256 מתוך 262,144 אפשרויות!
גם המסמכים המודפסים ייראו טוב יותר כשיודפסו באחת מארבע מדפסות האיכות החדשות המצטרפות למערכת החדשה.

עברית מ־א׳ עד ת׳

עברית כמו תמיד
יבמ פיתחה עבור המערכת החדשה תמיכה מקיפה בעברית, התואמת את התמיכה העברית במחשבים האישיים של יבמ ומאפשרת למשתמשים בישראל להנות במידה מירבית מהיתרונות הנובעים מתכונותיה של המערכת החדשה.

התחל את העתיד כבר היום.
הכנס אל אחד המשווקים המורשים של יבמ ובקש לראות את המערכת האישית יבמ/2.

לפרטים על המשווקים המורשים של יבמ
טל׳ 03־618500.

יבמ IBM

לאכול בחוץ

המראה התמים של האיכות

לאכול אצל קלודין זה לאכול בתחנת הדלק שבצומת אור־יהודה – סביון, בצד הכביש צומת־מסובים – יהוד. לאכול אצל קלודין זה לאכול במסעדת־דרכים ישראלית שלא מגישים בה חומוס־טחינה וגם לא שישליק מבשר הודו המתחפש לבשר כבש. אצל קלודין אין שיפודים. לאכול אצל קלודין זה לאכול במסעדה קטנה שצורתה התמימה, הכמעט־סתמית, אינה מסגירה את האיכות הבלתי־שיגרתית של מטבחה.

קלודין היא אשה נאה עם מבטא צרפתי מתנגן, ואם תחטט בפנקס המשפחתי שלה – תגלה שהיא אחותו של שף כריסטיאן הנודע ("אלהמברה", יפו); שאח אחר שלה הוא הבעלים של "לה־קופול" (רחוב פינסקר, ת"א); שהקירבה המשפחתית נוגעת גם למקום הקרוי "לה־אנטרקוט" (רחוב בן־יהודה, ת"א) וזו עדיין לא אחרית הרשימה. בקיצור, לכל אשר תזרוק את האבן המשפחתית הזו – היא תיפול במסעדה כלשהי.

כאמור, מסעדה קטנה שלמראית־עין חפה מכל פשע של איכות מיוחדת. אבל כבר מנגיסה ראשונה תחוש שאין מדובר כאן בבישול סטנדרטי של פונדק תחנת־דלק, שהמטבח הקטן של המקום הקטן הזה ממריא למחוזות אנינים יותר. קחו למשל את הסלטים. הם ניצבים בדלפק־הקירור, מאוד לא מרשימים בצורתם. אבל כמו המסעדה תמימת־המראה גם הם צופנים בתוכם הפתעות של טעם ואיכות.

קיבלנו לשולחננו מספר סלטים, ביניהם חצילים צרובים שנמעכו מעיכה גסה. כמעט שלא הוסיפו להם דבר. אבל הטעם! והיה שם גזר שנראה בדיוק כמו "גזר מרוקני" המצוי בכל פונדק דרכים, אלא שהיה פחות חריף וטעמיו מעודנים יותר, משהו שבין גזר "פולני" לגזר "מזרחי". והיתה שם מטבוחה שצבעה וצורתה כתבשיל עגבניות חריף שמקבלים בכל מקום אחר, אלא שלתבשיל הזה, אצל קלודין, היתה "נשמה יתרה".

כמנות ביניים קיבל שולחננו מספר פשטידות של אספרגוס וארטישוק ופטריות. שם, אצל קלודין, אין אלה פשטידות מקובלות, כי אם "גביעים" מבצק אפוי עד יובש ופריכות שתוכם מתמלא כאספרגוס (או פטריות) והן מכוסות בקרם בשמל. וגם הטעם אינו טעמן של הפשטידות המקובלות. הזמנו וקיבלנו גם פלפל ממולא שנראה כמו כל פלפל ממולא בסטקייה של תחנת דלק, אלא שכאן, אצל קלודין, הוא לא התפרק ולא התפורר. האורז שבתוכו היה לבן, הבשר הקצוץ איכותי והרוטב שקוף ומעודן. משהו־משהו.

וכך הגענו אל המנות העיקריות. הזמנו אומצות אנטרקוט ברטבים שונים, ושניהם – גם האנטריקוט וגם הרטבים – היו ברמה טובה. עיטורי השומן של נתחי הבשר לא היו מוגזמים ואלה הגיעו לשולחן בדיוק ברמת הצלייה שביקשנו. תוספות למנות העיקריות היו טוגני תפודים עשויים היטב, וטבעות קישואים צעירים מבושלים־אפויים. היה גם סלט חסה ברוטב קל שעל עליו הטריים והרעננים פזורים אגוזים שבורים.

לסיום הארוחה מוצע מבחר די רחב של מנות קינוח. טעמנו כמעט מכולן. הבווארים והמוס נראים שם כמו כל בווריה ומוס במסעדה מזרחית, אלא שאין כל קשר בין המראה החיצוני שלהם לבין הטעם והאיכות. היו שם גם פחזניות גדושות בקרם פטיפור ומכוסות ברוטב קרמל. אך מכל מנות הקינוח אהבנו את מעדן התפוז – תפוז שנחצה לשניים, קליפתו גוררה והוא בושל במיציו.

המחירים אצל קלודין מאוד סבירים: 2 שקלים מנה ראשונה; 4 שקלים לפשטידה; 12 שקלים – אומצת אנטרקוט. פתוח לארוחות צהריים וערב בכל ימות השבוע, למעט ליל שבת. בימי שלישי מגישים שם קוסקוס.

מאו"ל

לשונות [illegible] ב"גונד[illegible] לפני וא[illegible]ישול ביין [illegible], תבלינים והרבה פטרוזיליה (צילום: שמואל רחמני).

ועונת הכבש כבר אמרנו?

עונת הכבש הטוב בעיצומה. ואם כבר כבש – למה לא לשונות של טלאים? ואם לשונות של טלאים – "גונדולה" (רחוב פינסקר, ליד קולנוע "תל־אביב", ת"א) היא אחת הכתובות המומלצות.

לא מסעדה זולה, "גונדולה", וגם אין לה כוונה להיות כזו. תמורת כספך הטוב היא מעניקה לך, מלבד מזון "מקצועי", גם תחושת יוקרה והדר. המלצרים המשרתים אותך לבושים בחליפות כהות ואפופים "סטייל", ובערבים ינעים את ארוחתך בנגינות־רקע פופולריות פסנתרן מיומן. אם אתה מן ה"קבועים", תוכל לעצור את רכבך בפתח המסעדה ומישהו כבר ידאג להסיעה משם למקום חניה מוסדר.

את הלשונות הקטנות מקלפים ב"גונדולה" בקפידה רבה, ומבשלים אותן ביין לבן כשאל שאר תתבלינים מוסיפים כורכום וצלפים והרבה מאוד פטרוזיליה. התוצאה – כדאי לטעום. לשונות מגישים שם רק בעונה מסויימת. שזיפים ממולאים בשר – בכל ימות השנה, וגם הם מן הפריטים שאין להחמיץ שם. הם ממולאים בקציץ בשר עגל בתוספת אגוזים, צימוקים ועוד, אפויים ברסק עגבניות עם תמצית לימון ממותקת במעט סוכר. וכשתגיעו למנות הקינוח, אל תחמיצו את הפרפה המעולה, העשוי על טחרת חשמנת והביצים.

מגיל 17 אני מתאבל בימי הולדת

מיכאל בר זהר: "בתקופה בה אני פורה, אני כותב וקורא המון ומרגיש שמסיבות חברתיות הן בזבוז זמן".

אני עדיין לא מוכן להיכנס לנעלי־בית ולחיות חיים מסודרים ושלווים. מגיל 17 אני מתאבל בימי הולדת. יש לי כל הזמן הרגשת דחיפות, תחושה שהזמן עובר ואני לא מספיק. אני ישן בחוסר סבלנות. לא נותן לחיים לעבור לידי. זכיתי לכך שאני מודע לדברים בזמן התרחשותם, לא דוחה. החיים זה עכשיו. אני מודע לכל האפשרויות ויודע שחשוב לעשות מה שאתה באמת רוצה לעשות, ולא לחשוב 'אעשה זאת בעתיד'.

בשבילי, הבילוי המרתק ביותר זה לנסוע למקומות הנידחים ביותר בציוויליזציה. לגלות תופעות שאינך מכיר ובעלי־חיים וצמחים ואנשים, ולהתגבר על בעיות. רצתי על הג'בלאות של אמריקה הדרומית ושייטתי בנהרותיה, ראיינתי אוכלי אדם וציידי ראשים בפפואה, אכלתי ושתיתי בכפרי אינדיאנים פרימיטיביים בג'ונגל. זה מרתק יותר מכל מסיבה חברתית או הצגה. רובנו גדלנו על ספרי מסע וסיפורים דרמטיים וחלמנו לעשות את הדברים האלה. הצרה היא שמתבגרים ומתחילים להיות עסוקים בניהול מפעלים ובתי־משפט ולא מתפנים להגשים חלומות ומקנאים באלה העושים זאת.

אני עושה מה שאני אוהב, ואני מאוד אוהב לכתוב ספרים תעודיים. אחרי־כן, לכתוב רומן־ריגול. זה כמו לצאת לחופש, לבילוי. אלא שמיקרוב הפוליטיקה כשנש מדי פעם את התוכניות. אני מתכונן להתמודד שוב לכנסת, לא מתוך חוסר סיפוק אלא מתוך תחושה עמוקה שאני יכול לתרום. למרתי מבן־גוריון שאכר: "היסטוריה לא כותבים, היסטוריה עושים".

כיוון שאני עסוק עכשיו בכתיבת מותחן המתרחש במצרים ותורכיה במלחמת העולם הראשונה, אני אוכל וישן את התקופה. קורא ספרים תעודיים, רומנים שנכתבו באותה תקופה, ספרי מסע כמו ספרו המקסים של פלובר "פלובר במצרים", ספרה של אמיליה אדוארדס "אלף מייל במעלה הנילוס", ספרו של מוסטפה קאמל "מותה של קיסרות". לומר את ה"פוליגלוט" וה"בדקר" של מצרים. זו היתה תקופה מרתקת, עם המזימות של הפחות בקיסרות התורכית והצבעוניות והססגוניות של מצרים. מבחינת ריגול – זו התקופה של מאטה הארי.

לימוד הרקע זה החלק המרתק בעבודה. ובמקרה זה גם משתלב במחקר שאני עושה לצורך כתיבה תיעודית על א"י בהתחלת המאה, תקופה בה הגיעו לכאן המון אינדיווידואליסטים עם רגשות מאוד עזים וחלומות מיוחדים. ההוויה ההרואית של א"י צמחה על רקע התקופה הזאת. זה עולם שלם שאני מאוד אוהב, והוא לגמרי מנותק מהעולם הפוליטי בו אני שקוע.

לפעמים קשה להינתק מעולם אחד ולהיכנס לשני. זו הסכיזופרניה שלי. התקופה היחידה בה הדברים נגעו אחד בשני היתה כשכתבתי על בן־גוריון. בארץ נתקלים בהרבה אנשים שהיו דמויות מיתולוגיות, אבל מאחר שמתחככים בהם יום־יום, לא מודעים לגדולתם. חיים כשיגרה של הגדולה. יוהנס שלזה יש פלאטפוס וההוא הולך עם חולצה מקומטת. עד שבא סופר קיטש אמריקני וכותב "אקסודוס" וכל העולם משתגע ואנחנו מתרגזים. הסופרים שלנו במקום לתרגם את האפוס לשפה של יצירה – מנסים להביא מסר כלל־עולמי. אנחנו, כנראה, דור הבנאים והלוחמים, לא דור היוצרים. ואולי צריך מרחק של זמן כדי להתרפק על התקופות האלה.

כשאני בתל־אביב, חלק גדול מזמני הולך לפגישות פוליטיות והרצאות. פה קשה לי ממש לכתוב. הפן בבית, המזכירה יושבת כאן חצי יום, הטלפון לא מפסיק לצלצל, אנשים באים ויוצאים וקשה להינתק. פעם בחודש אני יורד לעשרה ימים לדירה שלי באילת. הטלפון שם חסוי ויש לי כל מה שאני צריך, ספרי עזר, בגדים. אני לוקח איתי רק את מעבד התמלילים. אני כותב מהבוקר עד הצהרים, קופץ לרפי נלסון, לשחות ולאכול, ואחרי הצהרים קורא ומתקן. לפעמים פוגשים אצל רפי חברים ומחליטים לצאת איתם בערב, להתאוורר אחרי יום עבודה.

פעם או פעמיים בשנה אני נוסע לחודש שהייה בארה"ב, כדי לעבוד ולהיות בסביבה דוברת אנגלית.

> "בשבילי, הבילוי המרתק ביותר זה לנסוע למקומות הנידחים ביותר בציוויליזציה. רצתי על הג'בלאות של אמריקה הדרומית ושייטתי בנהרותיה, ראיינתי אוכלי אדם וציידי ראשים בפפואה, אכלתי ושתיתי בכפרי אינדיאנים פרימיטיביים בג'ונגל"

הרי בפינות הרחובות של סופיה לא בדיוק דיברו אנגלית אוקספורדית. שם אני כותב בצורה מאוד מרוכזת כי אני מנותק מהיומיום של הארץ. אין ישיבות של המפלגה ואין הרצאות ואין הרגשה של עול. בכל פעם אני שוכר דירה במקום אחר. העיקר שיהיה מקום חם, ליד הים, כי אני תולה החסרה בין האדם לגמל. אוהב שיהיה חם מאוד ולח. תקופת הפריחה שלי זה כשמתחילים החמסינים.

אני אוהב קולנוע, סרטים היסטוריים טובים, סרטים מתוחכמים עם דיאלוג שנון ועלילה חכמה. לא מתלהב מסרטי מין כמו שלא מתלהב ממחקרים על מין ועצות בנושא, אבל מדי פעם קונה "פלייבוי". אוהב שם את הכתבות, הקריקטורות ומסתכל גם בצילומים. האמת היא שאני לא מבין את הצורה בספרות הזו, ובספרים שלי אני מקמץ מאוד בסלישה למתחם הזה. את סרטי המין היחידים בחיי ראיתי כשהייתי חבר בוועדת חינוך ותרבות של הכנסת והראו לנו קטעים שצונזרו כדי להסביר לנו מדוע צריך צנזורה. השתכנעתי מיד.

אני אוהב מוסיקה קלאסית, אבל כיום לא מסוגל לשבת בקונצרט. שומע קסטות במכונית. גדלתי על אופרות. ואמי היתה זמרת אופרה. מדי פעם, בחו"ל, אני הולך לשמוע אופרה. מוכן בשמחה לשמוע את מוצרט, ביזה, ורדי. לפעמים גם מוצארט. אבל בדרך־כלל מעדיף הצגה טובה. התחלתי כדיסק־ג'וקי בגלי צה"ל, ערכתי את מצעד הפזמונים הלועזי – וזה היה תענוג. במכונית אני שומע גם הרבה מאוד פופ ואת הצרפתים הגדולים כמו בראסאנס, מוגטאן, ברברה. אני אוהב, למשל, את קאט סטיבנס וניק קרשאו, ומאוד אוהב את נעמי שמר.

מדי פעם אנחנו אוהבים לצאת לאכול במסעדה טובה, יותר בשביל שינוי האווירה מאשר החגיגה הקולינרית. בתקופה בה אני פורה, אני כותב וקורא המון ומרגיש שמסיבות חברתיות הן בזבוז זמן. בדרך כלל יש שם מעט אנשים שיכולים להעניק לך תחושה שלמדת משהו. חצי הזמן מוקדש לרכילות, והשאר לחזרה על מה שנכתב בעתונים.

כיוון שאני כותב באנגלית, אני מרבה לקרוא אנגלית כדי להיות בקשר מתמיד עם השפה. אני אוהב מאוד את ספריו של ג'ון פאולס שכתב בין השאר את "אהובת הקצין הצרפתי" ו"דניאל מרטין". אותו אני רואה כגדול הסופרים הכותבים אנגלית בימינו מבחינת השליטה בשפה ובתאור מצבים. כאוד אוהב את נבוקוב ואת קונראד. גם לה־קארה הוא בעיני סופר טוב שבמקרה כותב ספרי מתח. האמת היא שאינני קורא הרבה ספרי מתח. מחפש ספרים שאין בהם רם ואלימות בכל עמוד. בניגוד לכמה חברים שלי, אני קורא בעניין רב את ברברה טוכמן. בספר הסטורי אני מחפש גם את המהלכים הגדולים וגם את הפרטים המרכיבים תצלום חי ואמיתי של מה שהתרחש, איך היה מזג־האוויר, מה לבשו אנשים, איך דיברו, איך התנהגו, מה עשה המלך בערב, אחרי שזמם את המזימה הגדולה, האם שמע קונצרט או ישב בקבארט? מה שרו, מאיזה ספרים התלהבו. בספרים של טוכמן יש את זה, וזו הגדולה של קולינס ולה־פייר, לכן ספרם "ירושלים, ירושלים" נבלע כמו רומן.

> "לפעמים קשה להינתק מעולם אחד ולהיכנס לשני. זו הסכיזופרניה שלי. התקופה היחידה בה הדברים נגעו אחד בשני היתה כשכתבתי על בן־גוריון. בארץ נתקלים בהרבה אנשים שהיו דמויות מיתולוגיות, אבל מאחר שמתחככים בהם יום־יום, לא מודעים לגדולתם"

כיוון שאני רוצה לחוש את הארץ הזאת, לדעת מה היא מגיבה ואיך היא קולטת, אני קורא ספרות ישראלית. עוז, גרוסמן, אבי־יהושע. לא תמיד מתלהב, לא כל ספר קורא עד הסוף. עוז לא נכתב ספר שקריאתו תהיה הכרח למי שרוצה להבין את הארץ. בעיני – הספר הטוב ביותר של עוז הוא "פה ושם בארץ ישראל", ספר שתופס אותך בקרביים ומסובב אותך, תמונת מצב מרתקת של ארץ שמתכה למי שיסטל את האמפואה שלה. אני מעריץ חולני של אלתרמן ומאוד אוהב את עמיחי. עם אחרים קצת קשה לי.

ויש כמובן קריאה מקצועית. הרבה ספרים על הק.ג.ב. והסי.איי.איי., ספרים על פרשיות בתחום הריגול, זכרונות של ראשי שירותים, חשאיים, פוליטיקאים, שגרירים. בדרך כלל מאירופה וארה"ב. ישעיהו ברלין, שהוא לדעתי הפילוסוף החי הגדול ביותר, אמר פעם – מי הוא אדם חופשי? זה המכיר את מגבלותיו. ואני מכיר את המגבלות ומתרכז בתחומים אותם אני יכול לתאר בצורה האמינה ביותר.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

שטח פרטי

מיכאל בר זהר

סופר

נולד בבולגריה ב־1938, למד באוניברסיטה העברית ובפאריס (דוקטור למדע המדינה), היה ח"כ (מערך) בין השנים 1984־1981. כתב למעלה מעשרים ספרים תעודיים (בין השאר "בן־גוריון", "המרדף אחרי הנסיך האדום") וספרי ריגול ומתח (בין השאר "תעלומה" – שהוסרט בשם "אניגמה", "האיש שמת פעמיים", "האמת השלישית"). על ספריו, שתורגמו ל־15 שפות, הוא חותם בשמות שונים: מייקל ברק (גרמניה, דנמרק), מייקל האסטינג (ארה"ב), בר זהר (ישראל, יפן). נשוי, אב לבן הלומד משפטים, גר בנווה־אביבים.

מה היית רוצה לעשות שניתז _הכל._

על מה אתה גאהז _על זה שאני ישראלי._

מה לא מוסרי בעיניךז _לטרטר את השכל של היהודים עם הלוטו והטוטו והמניות וחלומות על אמריקה, ושחיקת הרעיון של חברה צודקת בא"י._

על מי אתה מרחםז _על חלשים בחברה שלא יכולים להגן על עצמם, ועל אנשים שהחיים עוברים לידם._

את מי אתה מכבדז _אנשים שרוחם חזקה, שיוצרים בתחום המדינאות, המדע, האמנות. אנשים שאינם נרתעים מהמכשולים שהחיים מעמידים בפניהם. לוחמים._

במי אתה מקנאז _באנשים שחיו בעולם שהיו בו הרבה איזורים בלתי־נודעים. ובראשונים – בכל מקום._

מה מעצבן אותךז _השחתת זמן לריק, וטפשות._

את מי היית רוצה לפגושז _את שאול המלך, יהושע בן־נון, לנין, צ'רצ'יל ודה גול._

איך אתה מפנק את עצמךז _במסעות לארצות רחוקות._

מה התולשות שלךז _חוסר סבלנות לאנשים. הרצון לעסוק ביותר מדי דברים בעת ובעונה אחת ולהגיע להכל מהר. אני אימפולסיבי מאוד ואומר בדיוק מה שאני חושב._

אילו תכונות מאפיינות אותךז _סקרנות, חקרנות ואמונה שאפשר לשנות._

מה מפחיד אותךז _המחשבה שכשאהיה זקן אצטער על דברים שלא עשיתי._

אילו אנשים מעניינים אותךז _זקנים. אפילו כשאינם חכמים במיוחד יש בהם הרבה רובדי חיים, זכרונות, אסוציאציות, נסיון – וזה מרתק._

מה מרגיז אותךז _פקקי תנועה, רמזורים אדומים, פירסומת ברדיו, צלצולי טלפון וקריאת עתונים._

מה ישראלי בעיניךז _התיישבות, עבודה, צה"ל, קיבוץ, אופטימיות, אומץ לב, חלוציות. וילד שלא יודע אם הוא ספרדי או אשכנזי – זה מה שישראלי צריך להיות._

מה אתה שונא בארץז _את חוסר הסובלנות בין דתיים וחילוניים והנסיגה ביחסים בין עדות, את העובדה שלפני 10 שנים הייתי ישראלי והיום אני בולגרי. את הנוסטלגיה והנסיגה מהציונות האמיתית, חיקוי המערב הנוצץ בכל התחומים, החסר במנהיגות שתצ־ביע על יעדים לאומיים ונורמות מוסריות._

מהו זכרון הילדות החזק שלךז _כשראיתי לראשונה את הכרמל מהאניה. האורות שנוצצו על ההר הירוק עם שחר. היתה לי התרגשות עצומה._

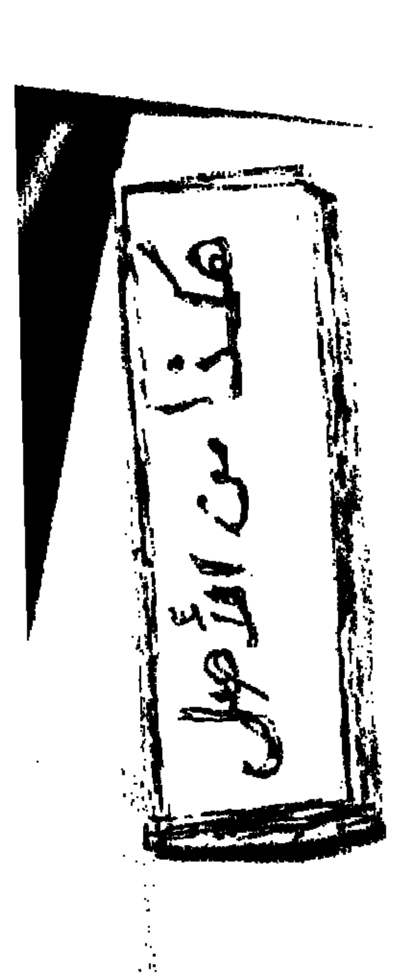
באיזה ספורט אתה עוסקז _שחיה._

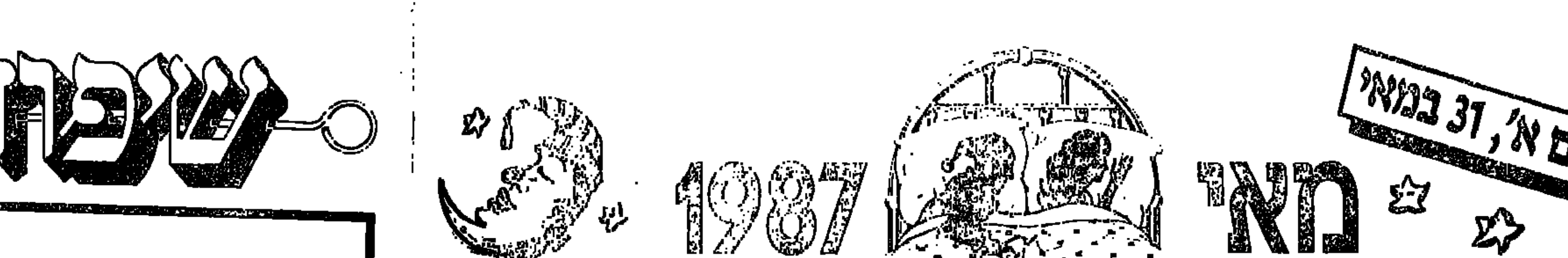
איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריץז _בן־גוריון._

מי היו גיבורי ילדותךז _אודיסאוס, גיבורי ז'ול וורן, יד הנפץ של קרל מאי._

מה אתה רוצה להיות כשתגדלז _מדינאי._

האם השתנית במשך השניםז _אנשים לא משתנים. מקבלים קצת שיוף בשוליים. נהפכתי יותר סובלני כלפי תופעות ואנשים שקודם שפטתי לחומרה._

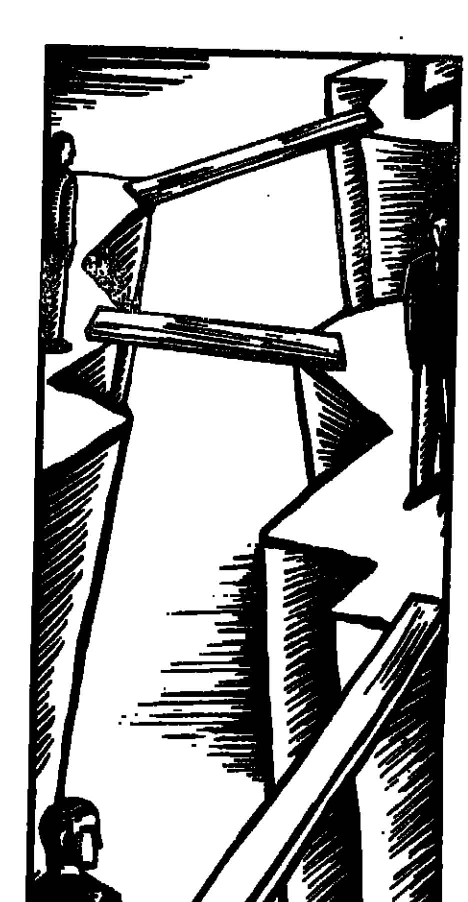

משהו:

שנת הארבעים התחילה, ומערכת החינוך חייבת לתת דעתה איך לעמוד בפרץ כנגד תופעות של פטריוטיזם.

למד לשנוא בסמינר

בראור שהגיע מן המערכת היה גם מכתב אחר שעל גבי המעטפה שלו רשמתי "לא יאמן", והנחתי בצד, לבדיקה.

חגית אהרונוף היא ששיגרה לי את המכתב, ובו סיפרה על ידיעה שהתפרסמה בעתון השומרון "אלף יוד". כותרת הידיעה: "לא מוכן להנחות תלמידים מן השטחים". מתחת לכותרת מסופר כי מורה בסמינר הקיבוצים, ד"ר אברהם ארבל, ענה כך לבקשת מורה שינחה תלמיד מאריאל: "לצערי אינני מוכן להנחות תלמידים מן השטחים הכבושים".

צלצלתי לארבל, לשאול אותו אם זה נכון. לא האמנתי. "כן", הוא אמר לי, "זה נכון, ואם אתה רוצה לכתוב על כך, אז זה כבר לא מי יודע מה חדש". הוא עידכן אותי בכמה התפתחויות שהחמצתי בגלל גלותי: "חבר הכנסת עובדיה עלי פנה לשר החינוך בדרישה שיפטרו אותי, אבל אי־אפשר לעשות לי שום דבר, כי הנחיית ילדים איננה חובה. אחרי שהסיפור התפרסם, ראיינו אותי ב'במחנה', ב'על המשמר' וב'העיר'". ועוד הוא מספר לי שבעקבות הקשר שנוצר לו עם "העיר", הוא הוזמן לפרסם שם טור.

ובכן, הכל בסדר. משרד החינוך לא יכול להתערב, ולא עוד אלא שאפשר אפילו להגיע בצורה כזו לעתונות. ההמון הישראלי אוהב את שונאיו, ותמיד צריך חדשים. מכשיר המורים המתחרים הוא עכשיו כוכב, ויעשה רושם רב על הסמינריסטיות שלו.

ובטוב לב ד"ר ארבל בסיפוריו, גם המליץ לי ללכת לראות קופי מנדריל עם ביצים סגולות בגן החיות של רומא, וגם חידש לי שהוא נוסע לסאפארי באפריקה. אוהב גדול של בעלי חיים הוא המורה לזואולוגיה, ויש לו סימפטיה לביצים של כל גוף, אבל שום טיפה של חיבה אין לו לתלמיד שגר בשומרון.

על חינוך נערות

נערה אחת ושמה נועה כתבה לי מכתב מעניין למדי. בין יתר תיאורי חייה כנערה מתבגרת היא כותבת לי איך אנשים מנסים להקנות לה אבחנות נכונות: "מישהו שהוא מישהו אמר לי: ימני וסאטיריקן? אין דבר כזה. זה פשוט לא קיים".

המישהו שהוא מישהו שלך מדאיג אותי, נועה. פירוש הדבר שהוא בטוח שהשמאל איננו מצחיק.

האיש עם השם

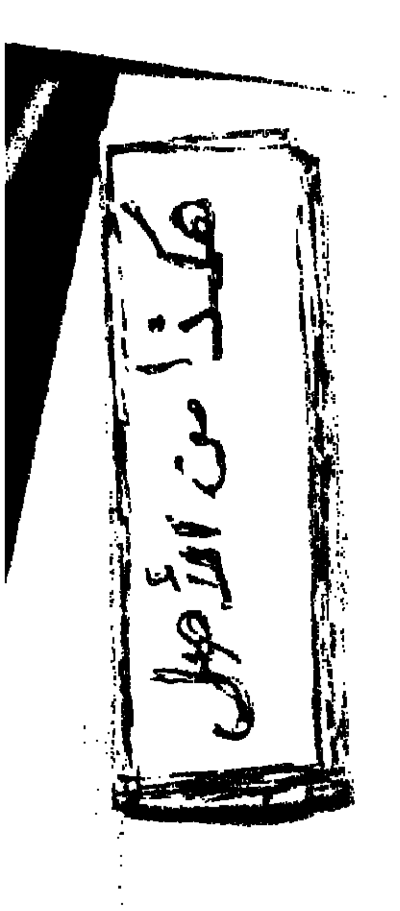
הוא ירד ממיטתו בחדרו בלב חולון, פשט את פיג'מת פירוצ'י שלו, ציחצח שיניו במברשת סמסונייט, התגלח בסכין שמצוייר עליו קרוקודיל קטנטן, התגנב במגבת שתפור עליה שפנפן קטנטן, ופנה להתלבש.

העלה על גופו תחתוני איב סאן־לורן, גופיית פייר קארדן, חולצה שמודפס עליה בגדול ולנטינו ומכנסיים שעל הטוסיק שלהם חתום קלווין קליין. חגר חגורת ג'ורג'יו ארמני עם אבזם פורש, רכן, גרב לרגליו גרבי ריבוק, ועמד להעלות עליהן את הנעליים עם השם.

הכי נכון כשהיכה בו הברק. לא, זה לא יכול להיות. פתאום הוא שם לב לכך שהשרוכים – עליהם היה כתוב בצהוב בולט שם של מעצב אריר – נגנבו. במקומם היו, מגעילים לגמרי, שרוכים רגילים מהסופרמרקט.

ישר חשד בנערה שהייתה אצלו אתמול בלילה. והוא חשב שרק מאיידס עליו להזהר. הכל אבוד. השרוכים התאומים נעלמו, ועד שמישהו לא יסע שוב לניו־יורק, הוא לא יוכל לצאת מהבית.

מאיר עוזיאל

הולך על חבל דק

(המשך מעמוד 25)
אחת משמאל לימין, פעם אחת מלמעלה למטה. המקום מתאים לו, הכבל לא.

המבצע התחיל: צילומי אוויר, שירטוטי שטח, בדיקות עומק, רוחב, גובה. עם כל השרטוטים הוא נסע לפני שנתיים לניו־יורק, שם הוא גר, והתחיל לתכנן. הצרפתי, מוין להגין, הוא גם האדריכל של עצמו. גם המבצע. מחליט מה עובי הכבל, האורך, המסלול, באיזה מתח, לאיזה נקודות ייקשרו. לא, הוא לא למד אדריכלות. גם לא שום ויכר מסודר אחר. הוא, באופן עקרוני, נגד סדר. ביחוד סדרים ממוסדים. אינטואיציות יש לו, הוא אומר, וגם וודאה גדולה לחיים שלו. שירטט במדוייק את כל החלקים שצריך. עשרות טבעות וברזלים בעוביים שונים קוטלגו בדייקנות בדפים מסודרים. כתב קטן, מחודד, במירווחים מדוייקים. השירטוטים נישלחו לקיבוץ מסילות וכעבור שנה הוא הגיע במיוחד לבדוק את העמידות והסנטימטרים של הטבעות. אחרי הדף עם הציורים הקטנים של הטבעות באות טבלאות של מזג אוויר צפוי. הוא תופר, בחוט דק, חורים שיכולים לקפל הפתעות. הוא זקוק לשקט מוחלט. אם היה יכול, היה מקליט מראש ציוצי ציפרים בסביבה כדי לבחון את עוצמת הקולות, שלא יפריעו לריכוז הנדריש. הוא יודע שההליכה על הכבל, מעל לגוזם, מתוכננת לצלילי תווים שכתבו מלחינים ישראלים כמו יוסף טל, בנציון אורגד, רון וייזנר וגוש שריף. לא מוסיקה קלה ועליזה. אני מגוללת אותו, לגמול, המוסבה, מה יקרה אם יהיה, איזה רעש בלתי צפוי של מטוס באוויר. הליכה הרי הוצגה את שני ירושלים ללא אזהרה מוקדמת. "זה מאוד מורכב". הוא אומר, "כל טעות היא דיזאסטר. זה החיים שלי, את מבינה, לא?"

אז, בעצם, בשביל מה?

השאלה הבנאלית, שנישאלת בצהריים על הגג הלוהט של ה"ספניש קולוני", נחסמת בשתיקה דראמטית. המרחק בין גודל הדרמה והרצינות שמשחק פיליפ פטי, לזיעה היומיומית של האנשים שנוסעים לעבודה בדרך חברון שמתחת לגג – מעלה חיוך אצל המתבונן מהצד. אבל פטי לא יפול לתשובה אנושית קטנה של סתם חתיכת צחוק נבוך ומשיכת כתף קלה. לא, לא, כאן מדובר בדרמה ואף אחד, אף לא אחד, יגנוב לו לרגע את הבמה.

תשובות של הגיבור לשאלות נשמעות כך: "אני מרשים אנשים. עושה את זה בשביל השמחה שלהם. אני מצליח להתעלם מרשויות. עושה מה שאני רוצה איפה שאני רוצה מתי שאני רוצה".

"קצת נרקיסיזם?" שואל המתעד את הגיבור, ושניהם מנגבים זיעה.

הגיבור על הגג מתחיל להתרגז ומורד שוב צעדים במרץ כדי להרגע. "אני לבד מחזיק את החיים שלי בידיים. לא שואל אף אחד. עושה בדיוק מה שאני רוצה איפה שאני רוצה מתי שאני רוצה. אני מרגיש חופשי. מחזיק את החיים שלי בידיים שלי."

איך הוא מתנהג דקה אחרי מחיאות הכפיים, כשיורד מהחבל?

"כמו אינג'ינר טוב, נותן הוראות מדוייקות מה לעשות בחבלים. הרבה אינז'ינרים לא יודעים מה שאני יודע. אחר־כך אני יורד לקהל. הרבה אנשים רוצים לגעת בי, ללחוץ לי יד. אני לוחץ ידיים לצוות, בשבילי שום דבר כבר לא קיים. למטה, הכל שולי".

אחרי העננים, למטה, על האדמה יחכו לו חברתו לחיים, וכתם ג'יפסי, בת ארבע. האישה שילדה לו גם תופרת לו את התילבושות למופע, מגדלת את הילדה, וגם באה ממקומות רחוקים למחוא לו כפיים. הוא מדלג על השם שלה. קורא לה "היא".

מתי תגיע הילדה לארץ?

הוא לא זוכר בדיוק. רגע, הוא יסתכל בלוח, רשום לו התאריך איפשהוא אחרי הטבלה של מזג האוויר.

להיות בעל מישפחה משנה משהו?

הגיבור שם מבט מהצד. "זה לא משנה לי. אני לא בעל מישפחה. היא ילדה את הילדה בלי לשאול את רשותי".

איך זה שדווקא הוא מצליח לרדוף ולספק את התשוקות שלו, איזה ילדות היתה לו, על איזה שבילים הדשים הוא דרך שאף אחד עוד לא גילה? פטי לא עונה על שאלות בנאליות. גיבורים הם מעבר למציאויות קטנות. "ילדות רגילה" הוא אומר. גדל בכפר צרפתי קטן, ההורים שלו שמחים לראות את התמונות שלו בעיתונים. שמחים כשיש לו כסף. "הורים בורגנים", אומר הבן המפורסם במבוכה שלו.

מסלול החיים שלו הוא אנטי קונבנציה בעיקרון. לא לונה. לא מתחתן. לא עובד במקומות מסודרים. הרגעים והחוקים שלו כחיים, זה הימור על החיים בחצאי שעות מעל גבהים עצומים, בכל מיני מקומות בעולם. כל השאר לפני ואחרי. כששואלים אותו איך בכלל התחיל, מה היתה הנקודה ממנה צמח לאוויר הוא לא עונה תשובה ברורה. "זה היה כתוב" הוא אומר. אמירות סתומות, חצי מיסטיות, סיפות שלא מנפצות בלונים. היה מי שראה אותו מופיע בקרקסים. הוא לא אוהב

פטי בהופעה: מסלול החיים שלו הוא אנטי קונבנציה בעיקרון.

לדבר על הבמה הזאת. אולי לא מספיק מכובד. עזב את הקרקס כדי להיות שלו. הרבה אנשים ישבו וישבו פעורי פה תחת החבל, יצביעו, יפנו את הפנים של הילדים, יתרגשו. אחר־כך ילכו הביתה, יכינו ארוחת ערב, ישכיבו את הילדים לישון, אולי יזכרו על זה עוד שני רגעות וידליקו טלוויזיה. את ההליכה על הכבל, כל הליכה, הוא יבצע רק ביום המופע, באותו יום עצמו ולא חזרות. על דרכים וזיקות לא חוזרים פעמיים. האפקט מתגבר. אימונים הוא עושה כל ערב בגובה שבעה מטרים בתיאטרון ירושלים.

לתקופות שלו על האדמה הוא עומד בפינות של רחובות בכל מיני ארצות בעולם, עושה להטוטים ועובר אחר כך, בין האנשים, עם הכובע ביד. בימים מאוד קשים מפרנסת אותו האשה מניו־יורק. "היא" חיה מציור.

צפוי מראש שהגיבור יבוז למוסד בורגני כמו הכרת ביטוח. קצת לפני העליה על ההבל הוא חותם בריפרוף מהיר על פתקים קטנים שמשחררים את כל הנוגעים בדבר מאחריות לכל תוצאה של מעידה שלו. פציעה או מוות. שיחה, אגב, על אחת משתי האפשרויות הריאליות מכניסה אותו לתזזוות פיזיות עצבניות. הוא מבחינתו לא רואה סוף של שום דבר. יש לו, הוא אומר, עוד הרבה תוכניות איך להרשים אנשים. הפסקות עבודה עושים פעמים ביום אצל מרציאנו, במסעדת הדגים, קונה מתחת. ג'ו ומייק הזרים מהרצליה כדי להצטרף לארוחה. מרציאנו, המסעדן, מחבב את התימהוני על הגג. מעלה לו מים קרים מידי פעם ובערב מפנק אותו כפורל בשקדים. הספציאליטה של הבית.

ליד השולחן מחליפים אינפורמציה להוטה, בארבע שפות, על עובי של ברגים. הגיבור מדבר חמש שפות. האסיסטנט, ג'ו, מדבר כפול שפות ועוד כמה. אחרי עשרות שנים על סיפונים של אוניות, ג'ו ירד ליבשה והפך מומחה לכבלים. הוא מתח כבל בהרמון בשמונים ואחת. הצרפתי מקשיב לשיחה בעברית, מעל התביתה, ומבקש לדעת על מה בדיוק מדברים. בעדינות מבקש המתעד מהעיתון שהגיבור ירשה לאסיסטנט שלו, ג'ו, לתרגם כמה מונחים מקצועיים לעברית. הגיבור חושב דקה עד שנותן למלח הזקן את הבמה לרגע. וגם אז מתעקש ללמוד את השמות בעברית. לא מפסיד מחיאות כף אחת.

הצי שעה אצל מרציאנו וחזרה לגג. לפני שעולה, לגג הצרפתי מבקש שהעיתון ישלח לו כמה תמונות צבע כדי ליקטט בהן את האלבום העבה שיש לו בניו־יורק. שלא ישכחו בבקשה.

על הגג מתיישב פיליפ פטי על כסא הסקיי החום ומסמן למלח. בשתי אצבעות שמחזיקות עיפרון מחודד, להזיז לפינה של הגג את המנוף בראשו שיעזור למתוח את הכבל מעל לגיא. עניין של שמונים קילו לפחות. ג'ו מחייך כשמתבלבל, ומזמזם שיר קטן שלמדו מהמלחים. ההולנדים אם מסתכלים על העולם מלמטה, כל האנשים, כולם, מסתובבים עם נעלי קבקב.

בילי מוסקונה־לרמן

אל תחשוב שום מחשבה בכלל

כשפטי יזדקן, הוא יתעד בדייקנות את הקירבה שלו לאלוהים. ספר אחד כבר כתב, עם הקדמה של מרסל מרסו. הפנטומימאי הצרפתי ראה את פטי צועד באוויר בשנת שבעים וחמש ולחץ לו יד בהתרגשות. ההתרגשות יצאה מפני שמרסו עצמו הלך על חבל, ומול פטי הבין שהוא חובב. מרסו מתעב חובבנות. החיים שלו תלויים על חוט, אומר מרסו על פטי, ולא מתכוון רק למישחק מילים. אחר כך הוא כותב על היופי שבאילוזיה ועל חיים ומוות שצועדים בקווים מקבילים. אלו המילים שיצאו לו אחרי שראה את פטי.

בספר שלו על אמנות ההליכה על החבל מתחיל פטי את הפרקים בהכרת החבל עצמו. הסיבים, המתח, החומרים הגמישות, הענות של החומר למגע של האצבעות. אחרי ההיכרות האינטימית הזאת אפשר לזוז הלאה. החבל, אסור לשכוח, צריך שיהיה נקי מטיפה של גריז. את הצעדים הראשונים מציע פטי לצעוד כחמישה סנטימטרים מהריצפה. לא לקפוץ ולרוץ, אפילו לא להתלהב. להתחיל לחפש בעדינות, מאד בעדינות נקודות דקות של שיווי משקל. אתה מוצא אותן בינך לבין עצמך. את הידיים לעזוב רגע הצידה, לא להתיחס, שיתנופפו בקצב שלהן.

ההליכה אסור לה שתהיה כבדה. לא מדובר בכלל בהליכה, מדובר בהחלקה. לפי פטי: החלק את הבהונות, ואז את נישמתך, ולבסוף את העקב ואז תוכל לחוות את ההתמכרות הקלילה של הגבהים.

אנשים שיושבים ומתפעלים למטה אסור להם לזהות צליל של התאמצות. הקלילות היא תנשמה של ההליכה. אלה שעומדים למטה, צריכים להגיד בהתפעלות, "תיראו איך הוא מטייל".

פטי מוסיף תרגיל כל יום מחדש. מנסה להטוטים, כדורים, קפיצות, דילוגים, הליכה עם ובלי מוט לשמירת האיזון. הוא מדבר על תנוחה מסוימת שבה הוא נח על החבל. איזון מכסימלי של שיוויון משקל על כמה נקודות של הגוף בבת אחת. בדימוי הזה עולה לו אסוציאציה של מיפגש עם ציפורים דואות, קמואות איברים.

על הרגעים שלפני ההליכה אומר פטי: הפלטפורמה מהעבר השני נראית בלתי מושגת, הקרקע לא נראית במקומה הטבעי, קולות יוצאים מהיער, וסוף היום מתקרב.

אחרי ההליכה: לך הביתה, תסתכל על האדמה, אל תחשוב, אל תחשוב שום מחשבה בכלל.

מולטימיליונר בחסדי בגין

(המשך מעמוד 23)

בשנת 1986 היה האיש עשיר מופלג ולא נזקק עוד לעסקים. לכן, בעקבות הסיוע הרפואי שהגיש לבריה"מ אחר אסון צ'רנוביל, יכול היה האמר לבקש מאנטולי רוברינין בדצמבר 1986 שבריה"מ תספק לו מיסמך הדרוש לישראל בתביעה נגד איוואן דמיאניוק. ואכן, האמר קיבל את המיסמך והעבירו לידי שמעון פרס בירושלים. שר החוץ הודה לו במכתב חם "בשם מדינת ישראל והעם היהודי", ואף ביקש ממנו להעביר מסר לממשלת ברית־המועצות: "אנא העבר את הערכתנו לשלטונות הסובייטיים על שיתוף הפעולה במאמצים להביא פושעי מלחמה לדין צדק".

והאמר מעיר: "אני בטוח שמסר זה של הערכה יגיע לדוברינין וגורבאצ'וב, ואולי תהיה זו פתיחה לשיתוף פעולה בעתיד בין שתי הממשלות".

מה שהאמר אינו מספר, הוא כי בעת משפט אייכמן סירבו השלטונות הסובייטיים להענות לבקשת ישראל לספק לה תעודות ומיסמכים שנדרשו למשפט. תרף הקשרים הדיפלומטיים שקיימו אז בין בריה"מ לישראל התעלמו הסובייטים מפניות ישראל בנושא זה. אמנם שר החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו, בשיחה עם השגריר אריה הראל ב־9 ביוני 1960, הביע את תקוותו כי אייכמן ייענש, אך עורך "פראוודה", בטאון המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, הצדיק את סירוב השלטונות לספק לישראל את החומר הנדרש באמרו לשגריר הישראלי: "איננו רוצים לחזק את הרושם כאילו ישראל היא המגן העיקרי של העם היהודי. הצבא האדום הציל אלפי יהודים".

האמר אינו מציין זאת בספרו, ואין זה מפחית מערכו של ההישג שהשיג בשנת 1986, כאשר ממשלת בריה"מ הסכימה – כאות הוקרה על התנדבותו בימי אסון צ'רנוביל – להעביר למשפט בירושלים (חרף העדר היחסים הדיפלומטיים) את מיסמך טרווניקי, המשמש מוצג מרכזי במשפט דמיאניוק, להוכחת האשמה כי הוא ולא אחר הינו "איוואן האיום" מטרבלינקה.

הרגשים יהודיים אלה בספרו האוטוביאוגרפי של האמר אינם צריכים להטעות. את מרבית 89 שנות חייו הקדיש האיש לעשיית כסף, והצליח בכך מאוד. הוא גם אהב להתחכך בין גדולי עולם ולנסות לתווך בין נשיאי ארה"ב לבין שליטי הקרמלין, הן בטיפוח יחסים מסחריים והן בעידוד פגישות פיסגה ביניהם, ואף במישור זה היו לו הישגים בלתי־מבוטלים. וביחסי מסחר הוא לא ידע מעצורים. כאשר השלטונות הסובייטיים עצרו בנמל ריגה את פריקת 200 מכוניות שנועדו לצבא, מתוצרת בית־החרושת של הנרי פורד שהיה אנטי־סובייטי ואנטישמי קנאי, גייס האמר לעזרתו את ליאון טרוצקי, שאמר לו: מארכסיסט אמיתי לא ירשה שסנטימנטים יפריעו לו בעסקים. האמר טוען שאז נרעש למשמע תשובה זו של טרוצקי, אך ברבות השנים ירד לעומקה.

עם טרוצקי הסדיר האמר את עסקי ייבוא המכונות וייצור הטראקטורים ברוסיה. עם יהודי שני בצמרת הסובייטית, זינובייב (רוזנפלד), הסדיר את הזכיון לכריית אזבסט בהרי אוראל. עם יהודי שלישי, קאמנייב (ראזומילסקי), השלים את הרשיונות להוצאת אוצרות האמנות מרוסיה. עם יהודי רביעי, ארולף יופה (שאלמנתו עלתה בשנות ה־70' לארץ ונפטרה בגיל 92), הסדיר את הרשיון להקמת בית־חרושת לעפרונות במוסקווה, ועם החמישי, פרומקין, ממלא־מקום הקומיסאר לסחר חוץ, הגיע להסכם מסחרי מקיף. כל אלה סייעו להתעשרותו, אך עדיין לא הפכו אותו למולטימיליונר. למעמד זה הגיע בשנות החמישים המאוחרות, כאשר החל לעסוק בקידוחי נפט. קודם־לכן עסק בוויסקי, בגלריות אמנות ובמסחר עם ברית־המועצות. לאחר שנשא את אשתו השלישית, פראנסיס, שהיו לה ארמונות בקליפורניה, נפתח פרק הנפט בחייו הסוערים. מאשתו השניה נפרד לאחר שכשכרותה פיבתה אותו "יהודי מלוכלך". בספרו הוא מספר על כך בגילוי־לב ומפרט את תביעותיה המופרזות לדמי מזונות. האשה החדשה הביאה אותו לשדות הנפט בהם האיר לו המזל בהגיעו לשיאים עולמיים עם גילוי הנפט בלוב.

האמר זוכר התנהגות משונה של שליט ערבי אחר – פארוק מלך מצרים – שהעלה דרישות מוזרות לאחר ביקור ב"גלריות האמר" בניו־יורק. יום אחד קיבל מהמלך המצרי מברק ובו שתי מישאלות: האחת, לרכוש בשבילו בית־חרושת לבאקאליט, והשניה – לשלוח אליו את שחקנית הקולנוע לנה טורנר. האמר מעיר: רק את הבקשה הראשונה הייתי מסוגל למלא. לכן נזהר שלא לעורר תקוות מוגזמות אצל השליט הערבי השכן, אידריס מלך לוב. כאשר המלך ביקש לקרוא לבאר הנפט הראשונה שנתגלתה בארצו על שמו של האמר, הצטנע הדוקטור ועמד על כך שתכונה "אידריס".

אחר הדחת המלך הלובי נתגלו קשיים ביחסי האמר עם מועאמר קד'אפי. האמר נזקק לעזרת נאצר כדי לצנן במיקצת את השליט הלובי החדש: בתיווכו של נאצר, השיג האמר הסדר עם קדאפי לפיו קיבל שליט לוב 51 אחוזים בשליטה על נפט החברה בארץ זו, למורת רוחן של החברות המערביות האחרות. הודות להסדר זה הצליח להחזיק מעמד בלוב שנים רבות, לפי הכלל שלמד מפי טרוצקי, כי בעסקים אין סנטימנטים.

"לברית־המועצות לא היה כל קשר להצלחתנו בלוב" – מדגיש עכשיו ארמאנד האמר, כנגד השמועות שנפוצו כאילו סייעו לו הסובייטים בעסקיו עם קדאפי, הן בעת פעילות "אוקסידנטאל" בלוב והן בפעולת החיסול של עסקי החברה בלוב.

מכל מקום, בשנת 1976, כאשר השאה של איראן שיגר אליו שליח כדי לרכוש עשרה אחוזים ממניותיה של חברת "אוקסידנטל" בלא כל זכות להתערב בניהולה, דובר על תשלום של 125 מיליון דולר. ארמאנד האמר השקיע מאמץ רב כדי שכף רגלו של השאה לא תדרוך בחברה בת־טיפוחיו.

עשר שנים לאחר מכן, כאשר נותקו הקשרים עם לוב, החלה חברת "אוקסידנטל" לעבוד בשיתוף עם חברת "כימיקאלים לישראל" (יו"ר מועצת המנהלים של חברה זו הוא עכשיו רפי איתן) ביישומן של תוכניות כימיות אחרות, והוא כותב: "מועאמר קדאפי ודאי לא יראה זאת בעין טובה, אבל זה ממלא אותי שמחה". בעל הזכרונות מוסיף כי הוא עצמו השקיע מכספו בחברה לחיפושי נפט בישראל, ומתפאר שמחצית משטחה של מדינת ישראל נתונה עתה לחיפושיו.

בכל הספרים שנתפרסמו אודותיו עד כה מתואר האמר כנוצרי זקן המתרוצץ ללא ליאות במסווה האישי בין שליטי העולם, וכאיל־נפט מולטימיליונר המקיים יחסי ידידות עם השליטים הסובייטים. חוקריו ומציינים איך אביו המיר את דתו והוא משתייך לכנסיה האוניטארית. ואילו באוטוביוגרפיה שלו שיצאה זה עתה לאור בניו־יורק, חוזר ד"ר האמר ומדגיש את יהדותו ומתפאר בזיקתו העמוקה לישראל, עד שלעתים מתקבל הרושם כי שני האישים שהוא חש כלפיהם אהבה עמוקה הם לנין ומנחם בגין.

משה זי'ק

האמר עם שמעון פרס בתערוכת אוסף תמונותיו במוזיאון ישראל, ועם שליט בריה"מ הנוכחי מיכאיל גורבאצ'וב: הסיוע לישראל הוגש בתמורה לעזרתו אחרי אסון צ'רנוביל.

בוסתן ספרדי

יש אצולה ירושלמית. ספרדים טהורים. הסיפורים עליהם כבר מזמן טישטשו את קווי הגבול של המציאות מודל 87'. הספרדים הוותיקים של ירושלים הם מועדון סגור, עם קודים משלו, סגנון, הרבה כבוד וכסף. אבל על כסף לא מדברים. זה לא מכובד. על ייחוס ועל ותק דווקא מרבים לדבר, ואלה משתרעים על־פני דורות רבים. חמש־מאות שנה לפי שעון ירושלים, זה פרק זמן הולם להגדרה "ותיק".

מאת אורית הראל
צילומים: דפנה קצור

ויקטוריה ולירו

מאה שנה בארץ מצד משפחת אביה, שלוש־מאות ושבעים שנה מצד משפחת בעלה: "סבא שלי בנה את הבית הצמוד לקרדו – שיש איטלקי, רהיטים מווינה. ערבים, יהודים, יוונים – כולנו שיחקנו יחד והיתה אווירה קוסמופוליטית. בבית דיברו תמיד על עשיית צדקה, על לא להיות סנובים".

ה לא מה שהיה פעם. אחרי ויקטוריה ולירו כבר לא מחזרים בחורים רכובים על סוסים לבנים, ולא משליכים לעברה ורדים. היא כבר אפילו לא גרה בירושלים. יש אנשים שלא יודעים מי זה מנשה אלישר. אפילו בירושלים. ודני אנג'ל צוחק על הכל, מחלק כרטיסי־ביקור עליהם מופיעה תמונתו עם הילת טלאך מעל לראשו והמלים, באנגלית – "מלך המאפיה" – והוא משאיר את חנות המאפייה שלו פתוחה מסביב לשעון, ממש כמו אצל הבוהמה התל־אביבית. ולזאת יקרא אצולת ירושלים.

"אצולה של ירושלים? יש, ודאי שיש", אומרת ויקטוריה ולירו עם מבט מצועף־משהו בעיניים וחיוך דק על השפתיים. "היתה אצולה ספרדית עד לפני 50־60 שנה", אומר בעצב מאופק מנשה אלישר, ומיטיב את דשי מיקטורנו. "היתה והתמוססה. הזקנים מתו, הצעירים עזבו את הארץ או ירדו מגדולתם, וזה חבל בשביל המדינה". "קשקוש", נוהם דני אנג'ל בפסקנות, "אין עניין של אצולה. זו שטות. מה זה סמך־טית? אין דבר כזה. מה זה ספרדי טהור – כזה שמכניסים אותו לפניצילין כדי שיהיה טהור? אין ספרדי טהור או לא טהור, יש ספרדי טוב או ספרדי רע. וזהו". לך תבין.

ובעצם זה לא כל־כך משנה מה הם אומרים על עצמם. הסיפורים והאגדות – בין על אלה שאוהבים להמשיך ולחיות אותם ובין על אלה שמתכחשים להם – כבר מזמן טישטשו את קווי הגבול של המציאות, מודל 1987. למתבונן מן הצד, במיוחד אם הוא בא מהפרובינציה ומהגלות של תל־אביב, הספרדים הוותיקים של ירושלים הם מין מועדון סגור עם קודים משלו והרבה כבוד מסוגנן. וכסף. אבל על הכסף לא מדברים. על מה שמובן מאליו לא צריך להשחית מלים. זה לא מכובד.

על ייחוס ועל ותק דווקא מרבים לדבר. מנשה אלישר שולף שירטוטים של אילנות יוחסין ויודע להרצות בשטף את כל תולדות המשפחה מכל צד וכיוון על פני רצף של מאות שנים. 500 שנה הם בירושלים. זה בעיניו פרק זמן הולם להגדרה "ותיק". משפחת אשתו – קוקיה, עוד אחת מהמשפחות המשתייכות לחוג המצומצם הזה – נמצאת בירושלים רק 150 שנה. "רק", הוא מדגיש.

מנשה אלישר, איש בן 85, לא גבוה, חמוש במשקפיים ובהרבה זכרונות וסיפורים. לבוש כמו ג'נטלמן אמיתי מתקופת המנדט, מדבר בנימוס מרוחק, לוגם תה מספלים מעודנים שמגישה אשתו, רחל. מסע בנתיבי משפחת אלישר עם מנשה אלישר ליד ההגה – משול למסע במינהרת הזמן. בסוף כמעט קרתי קירה קטנה, ובהחלט התביישתי שמול העניבה וה"סמוקינג ג'קט" של בעל הבית ישבתי בג'ינס מקומי ומהוה.

הוא גר בקומה השניה של בית פרטי בשכונת רחביה בירושלים. מול הבית והצריף של הנשיא המנוח יצחק בן־צבי, היום מכונים מדעיים על שמו לחקר ארץ־ישראל והעדות. בשביל מנשה אלישר זה ביתו של שכן שהיה מרבה לבקר אותו. במיוחד הוא זוכר את בן־צבי מתארח אצלו, בביתו, כשהיו חוגגים שם את "פורים של האלישרים" בשניים בניסן, "כמו פורים רגיל עם מעות לעניים וקריאת מגילה, שנכתבה כולה בחרוזים על ידי הרב יעקב אלישר". עד שנת 1950 היו חוגגים את החג המשפחתי הזה. "הפסקנו כשהדבר עבר זמנו. היום אני מרגיש שזה חבל".

הוא מוקף ספרים וחפצים שמתעדים את תולדות המשפחה המפוארת הזו שבאה מהעיר אישר בחבל סרגוסה שבספרד. שם היו שלושה אחים, "שהיו מיודדים עם נסיך סרגוסה, והוא קרא יום אחד לאה הבכור אברהם ואמר לו: 'אתם ידידים, אי־אפשר לדעת מה יהיה עם המלכה איזבל, שנתונה להשפעת הכנסיה. כדאי שתעזבו'". זה היה שבע שנים לפני גירוש ספרד. מספרד עברו האחים להולנד ומשם לארץ ישראל – את אחד בא לירושלים, אחד לחברון, ואחד לצפת. "והרכוש נשאר בספרד", מרגיש מנשה אלישר. אין דבר. ב־500 השנים אותן עשתה המשפחה בארץ הם כבר מזמן הספיקו להסתדר בכלל לא רע.

1504 הוא התאריך המוקדם ביותר המופיע על מסמך שנכתב בירושלים – מכתב של 16 רבנים – ועליו גם חתימתו של אחד מבני אלישר. משם והלאה, דרך עשרות מסמכים ושמות קרובים ותארים, מתקדם מנשה אלישר בקלילות שיש כמותה רק למי שבאמת חי את הדברים. פה הוא שולף עוד ספר על תולדות המשפחה שנכתב לרגל יובל כזה או אחר, שם הוא מריץ אצבע גרומה על פני שרטוט או מפה משפחתית.

ולקשי־תפיסה במוח, יש לו, בשליפה מהירה, גם דף תקציר אחד של "קוריקולום ויטה" אישי שמקצר ומסכם את מאות השנים שהיו עד ה־85 שלו, וסוגר את

(המשך בעמוד הבא)

רחל ומנשה אלישר

מאה־חמישים וחמש־מאות שנה בירושלים: "היתה אצולה ספרדית עד לפני חמישים־שישים שנה. היתה והתמוססה. הזקנים מתו, הצעירים עזבו את הארץ או ירדו מגדולתם, וזה חבל בשביל המדינה".

דני אנג'ל

דור שמיני בירושלים: "אצולה ספרדית? קשקוש! מה זה ספרדי טהור – כזה שמכניסים אותו לפניצילין כדי שיהיה טהור? אין ספרדי טהור או לא טהור, יש ספרדי טוב או ספרדי רע. וזהו".

(המשך מהעמוד הקודם)

אלה בכמה פיסקות מלאות ציוני־דרך אישיים מרשימים.

"אני באופן ישיר בן לשושלת הירושלמית של המשפחה, דור 16 בארץ, אחד משבעה אחים. מצד אמי", הוא מחייך כמעט בהתנצלות, "אני חצי אשכנזי. אמא שלי היא בת למשפחת פרומקין, אחות של ישראל דב פרומקין, שהוציא את עיתון 'חבצלת' בירושלים". אבל למרות שהיא היתה אשכנזיה היה לה ייחוס לא רע: אבא שלה קיבל מהשולטן התורכי את הזיכיון לבניית מסילת הרכבת מיפו לירושלים, וחוץ מזה "היא היתה אשה יפהפיה, ממשפחה עשירה ביותר". אז זה לא נורא שהיתה אשכנזיה. בכלל, הדור הולך ופוחת, "וגם אחי ובני נשואים עם אשכנזיות".

מה לעשות. אצל ויקטוריה ולירו מדברים על "התבוללות" בנישואי בני המשפחה עם אשכנזים, וגם דני אנג'ל אומר בצחוק שהבת שלו קלקלה לו את הגזע, התחתנה עם אשכנזי "והביאה לי שלושה נכדים בלונדינים". האמת היא שכל העסק הזה משעשע אותו. "אני התחתנתי עם לבנונית מביירות שעברה פה. הזמינו אותי לשתות תה, וככה פגשתי אותה. אנחנו נשואים מ־1947, קשה להגיד, 40 שנה עם אותה אשה – ויקטוריה. מגיע לי על זה 'ויקטוריה קרוס'", הוא מעניק לעצמו צל"ש אבירי.

טיפוס צבעוני, דני אנג'ל. כל הזמן עושה רושם שהוא מתבדח, לא רציני בשום כיוון. רק העובדה שאנחנו יושבים במשרדו שבתוך שטח המאפייה – שחוץ מהיותה מוסד ירושלמי ידוע היא גם אימפריה כלכלית קטנה – מזכירה שיש פה עסק בפירוש רציני. בניגוד להידור המכופתר של מנשה אלישר ולגינונים המעודנים של ויקטוריה ולירו שמזכירים את תקופת "המדינה שבדרך", דני אנג'ל הוא קודם כל צבר, כמעט דור המדינה. לפני כל דבר אחר הוא יספר על איך חזר מהצבא הבריטי להילחם במלחמת העצמאות, ואיך שירת במילואים בהתנדבות עד לפני שלוש שנים, ורק אחרי־כן יוסיף שהוא דור שמיני בירושלים, ישלוף ערימה של דפי טיוטה בכתב־יד כמעט בלתי־קריא, ויגיד: "פה רשמתי לעצמי נקודות על תולדות המשפחה, שלא אשכח. פעם אכתוב על זה ספר", הוא מבטיח לעצמו יותר מאשר לי.

כל הסיפור הזה של אצולה ספרדית מצחיק אותו. "ירושלים היא ירושלים", הוא קובע, "החיים כאן ברדך־כלל מתנהלים בקבוצות סגורות, ארבעה עד שישה זוגות שנפגשים פעם בשבוע לפחות. אלה הקרובים. אחרי־כן יש מעגל רחב יותר, וכן הלאה. זה הולך לפי כל מיני דברים, למשל חברות במועדון 'רוטרי' ואנג'ל הוא נשיא לשעבר של הסניף הירושלמי של המועדון), לאו־דווקא לפי עדות. ויש ותק של חברות מילדות ומבית־הספר. לפעמים אנחנו גם קולטים 'עולים חדשים' והיו גם כמה 'יורדים', אבל לא מהחברה שלנו". יורדים ועולים, זאת לדעת, אין הכוונה למי שיוצאים ונכנסים בשערי המדינה אלא בשערי ירושלים. כמובן.

בפרץ של נוסטלגיה הוא שולף תמונות ישנות מימי הגימנסיה, זוכר את יצחק נבון ואהובה שליין שלמדו איתו; איך קיבל רשיון נהיגה בגיל 17, אחרי שרימה בעניין הגיל והוציא תעודה שהוא בן 18, ואיך היה לוקח את החבר'ה למסיבות ב"אוטו לחם" של אבא. "תראי איזה ילד נחמד הייתי", הוא מתמוגג.

עכשיו הוא איש גדול ועליו. הרבה תמונות עם חברים מעטרות את קירות משרדו. אליזבט טיילור תלויה שם לצד ראש העיר טדי. כולם חברים. חלקם מהצבא, חלקם מהפעילות הציבורית הענפה, חלקם "סמזמן". ובין כל התמונות יש גם תמונה של איש צעיר במדים. "בני, עליו השלום, אריאל, שנפל בהתשה, על גדות התעלה". ברגע של רצינות הוא מודה: "אחת הסיבות שאני עוסק בפעילות ציבורית נרחבת אחרי נפילתו של אריק היא כדי להתגבר על הכאב, לא כדי לשכוח". הוא זוכר בשמחת חיים, לא בשקיעה בעצב.

דני אנג'ל זוכר נעורים של נדודים בין דירות

ויקטוריה ולירו: מי שלימים היה בעלה, ד"ר גבריאל ולירו, חיזר אחריה כשהוא רכוב על סוס לבן, ומשליך אליה ורדים. ככה "התחיל" הבן של הבנקאים עם הבת של חכמשווילי, שבנה את התלמוד־תורה הראשון בעיר.

בשיטת "מוחארם" – "לא קונים ולא שוכרים, ירושלמים ותיקים יודעים מה זה" – זוכר איך בן 13 היה עוזר לגבות כסף, תשלומים למאפייה, ואיך פעם בשנה היו נוסעים לים המלח, "שוכבים על הגב עם גאזטה (עתון) ביד, כי בני הדור שלי לא יודעים לשחות וזה בגלל שירושלמים לא נכנסים למים, כי המים רטובים".

מנשה אלישר זוכר איך למד גרמנית – אחת משבע שפות שהוא דובר – אצל יפהפיה גרמניה שלא ידעה שום שפה אחרת, והוא רצה לצאת איתה; איך כתור ילד עישן סיגריה ראשונה ואחרונה בשדה שליד בית־הספר ברחוב הלל והקיא מרוב גועל־נפש, מה שלא הפריע לו לזהות בגועל־נפש הזה פוטנציאל כלכלי אדיר בבוא היום, להיות ליבואן הסיגריות הגדול בארץ ו"להתפרנס מהסיגריות כבר 70 שנה"; איך המציא מסמכים סודיים לסוכנות בעזרת "נאמנים" – דברים שהשתיקה יפה להם עד היום, הוא אומר בעיניים נוצצות, אבל את מכתב ההוקרה שקיבל ברבות הימים על פועלו הוא מראה בגאווה. "חייתי כל הזמן בפחד שמא יתפסו אותי, אבל עשיתי ככה שלא יתפסו אותי".

ויקטוריה ולירו, מאה שנה בארץ מצד משפחת אביה, 370 שנה בארץ מצד משפחת בעלה, מתרפקת בגלות של צפון־צפון תל־אביב על עבר ירושלמי רומנטי וורוד. בכורסה שהיא חלק מריהוט שקנתה בתור כלה טריה בת 19 באירופה, מתחת לציור מקורי של מונה התלוי אצלה כאותה נונשלנטיות כמו שאצלי תלוי פוסטר של פוסטר – היא זוכרת איך מי שלימים היה בעלה, ד"ר גבריאל ולירו, היה בא לחזר אחריה רכוב על סוס לבן, ומשליך אליה ורדים. ככה "התחיל" הבן הדוקטור של משפחת הבנקאים, הוולירוס, עם הבת של חכמשווילי, שבנה את תלמוד־תורה הראשון בירושלים וייסד את בית־ספר "למל", שהיה מבוסס על חינוך גרמני טהור. 505,555 לירות שטרלינג נתן אבא־חכמשווילי נדוניה לבתו ויקטוריה עם נישואיה לגבריאל ולירו.

"אבא שלי דיבר 12 שפות וגאל אדמות בשביל הציונות. משפחות חכמשווילי וקוקיה (סבא וסבתא של הגברת ויקטוריה, שהם, כזכור, גם מחותנים של אלישר), כמו משפחת ולירו, באו לארץ עם רכוש גדול. באו לעשות מצוות ומעשים טובים, לראות את הר ציון מהחלון".

"סבא שלי קוקיה בנה את הבית הצמוד לקרדו – שיש איטלקי, רהיטים מווינה, חדרי שינה עם מיטות וכילות וסרטים. הדירה שלי היום היא אפס לעומת זה. אנחנו גרנו בגן אבטימוס, שהיה גן שעשועים לילדים שחיו בווילות סביב הגן. ערבים, יהודים, יוונים – כולנו שיחקנו יחד והיתה אווירה קוסמופוליטית. בקיץ גרנו בווילה ליד קולנוע 'ציון'. רחל ינאית בן־צבי באה עם פועלות לשתול עצים, כי אבא שלי עזר לה להקים בית־ספר חקלאי. הבית נמכר כשהורי נפטרו, וזה חבל מאוד. עד היום יש לי דמעות בכל פעם שאני באה לרחוב שמאי. היו שם חיים יפים מאוד".

ויקטוריה ולירו חגגה לא מזמן יום הולדת 81. היא זוכרת בית אבא ובית סבא בהם אירועים משפחתיים דחו תמיד כל אירוע אחר, נשיקות על גב היד לאות כבוד, ואיך "דיברו תמיד על עשיית צדקה, לעזור להתגבר, לא להיות סנובים, לא להוציא לאחרים את העיניים, להיות דלת פתוחה לכל נזקק ונצרך". היא מרגישה שעמדה בקריטריונים המשפחתיים האלה בכבוד במשך השנים. 57 שנות פעילות התנדבותית היא מונה לעצמה, מסיוע לד"ר הלנה כגן ועד פעילות ענפה בויצ"ו והרצאות בחוגי העולם. אפילו ורד מצופה זהב מהעיר גוואדלהחרה במקסיקו יש לה, מזכרת ואות הוקרה להופעתה בפני הקהילה היהודית המקומית. חשוב לה להזכיר איך בעלה הרופא היה משאיר כסף מתחת לכרית של חולים נזקקים, ואיך בבר־המצווה של בנם בירכו לכמה יתומים בבית־היתומים יש בר־מצווה באותו יום עצמו, ואלה קיבלו שעון ובגדים כמו הבן של משפחת ולירו, וחגגו איתם בארוחה משותפת.

משנת 1951, שנתיים אחרי מות בעלה, היא בתל־אביב. מזמן בעצם, במושגים של איש צעיר, תקופה לא משמעותית בשבילה. "הלב נשאר בירושלים", היא אומרת. בשבילה בית הוריה הוא עדיין משהו כמעט מוחשי, והיא כבר מזמן לא ילדה. "אחי הצעיר אפרים נפטר בגיל 16 מדלקת קרום המוח, אחרי גריפה. זה שבר את חייה של אמא. אבל הגיבורה הזו, אמא שלי, עם כל שברון הלב, היתה ממשיכה עם מסורת הבית הפתוח. היינו כולנו באים אליה בשבתות, ותמיד היה סמובר, היו עוגות. היה שירות טוב מאוד בבית, עוזרה טובה, מבשלת, רחמים שהיה קונה ואליהו שהיה מנקה נברשות. היו חיים יפים. אבא שלי, שהכיר את כל העולם, היה אומר שלשבת בירושלים ולשתות כוס תה תחת התאנה שלו – זה שווה הכל".

אבל אחרי שבעלה נפטר וילדיה כבר חיו בתל־אביב לא יכלה ויקטוריה להישאר לבד בעיר הקודש. "שנתיים החזקתי מעמד בבית אחרי מות בעלי ואז, בוקר אחד, באו הילדים לבושים כחול־לבן, עם אורזים וארגזים להעביר אותי. אני בכיתי והם אמרו: מה את בוכה, תבואי להיות איתנו ועם הנכדים".

הזמנים השתנו. היום ערב כיתה דוחה ביקור אצל סבתא, ועבודה ציבורית לא ממלאה את כל החללים.

"ניתוח קשה", מגדירה ויקטוריה ולירו את המעבר לתל־אביב, מעבר שהחלק הפיסי שלו הוא אולי רק הצד הסימלי שבו. "בשבילי כל אבן בירושלים יקרה מכל יהלום", היא אומרת. "עברתי בירושלים זמנים טובים וזמנים קשים מאוד במלחמת העולם הראשונה, כשהאופיצרים התורכים השדו באבי שהוא ציוני. עשו לאבי משפט צבאי כשמצאו אצלו מכתב של אוסישקין. היינו אז חמישה ילדים בבית, והוצא צו גירוש. תפרו לי הגורה מיוחדת ושמו בה את כל הכסף והנפוליאונים מזהב, כי התורכים לא חיפשו על ילדים".

"היינו צריכים לצאת מירושלים בשתי כירכרות, ופתאום אבי חלה אנושות. ד"ר וולף (מייסד "שערי צדק") אמר שבמצבו אי־אפשר לנתח אותו. אמא שלחה אותי לקרוא לרב. היה לילה נורא ואיום, סופה וקור וכל שלוש העוזרות הלכו לישון, רק אני ואמא ישבנו ליד החלון. פתאום ראינו דגל לבן בחוץ. אמרתי לאבא, אבל הוא עשה תנועה עם היד – 'זה כלום'. עברו כמה שעות, ופתאום ירדה לו המוגלה בגרון, ומצבו השתפר. ד"ר וולף אמר שהוא ניצל. הכם שלום אמר שקרה נס. ואז פתאום דפקו חזק בדלת, ואלה לא היו אופיצרים תורכים אלא חיים החלבן, שאמר: 'אתם לא תצאו עם הילדים, הבריטים כבר ברוממה'. וככה הם ניצלו. ואז כמובן נגמרה הסופה, השמש יצאה מבין העננים, ברחוב מחאו כפיים לאלנבי ואבא של ויקטוריה קם ממיטת חוליו. היא זוכרת כל פרט.

המשפחות הספרדיות הוותיקות של ירושלים מחלקות ביניהן נתח לא מבוטל של היסטוריה כמו גם רכוש לא מועט. יש בין בניהן רבנים מפורסמים ותשובים, מראשוני הבנקאים והסוחרים, מראשוני המתיישבים בבתים שמחוץ לחומות העיר העתיקה, מייסדי בתי־ספר ומקרבי תרבות, אנשים שהקימו מפעלים כלכליים נכברים, מי שקנו הרבה קרקעות והיו פעילים מאוד בעשייה הציבורית וההתנדבותית, תורמים ומשכילים, אנשים שיצאו ובאו אצל מנהיגות הישוב והמדינה, ובעצמם קנו להם מקום של כבוד בחוגים האלה. אבל הם, מתוך עקרון של כבוד שהוא אולי החוט המקשר ביניהם גם היום, לא ניפנפו מעולם בהישגים, לא ציינו את ייחוסם בכל מקום אליו הגיעו. עיתון העדה הספרדית "במערכה" הוא אולי הבמה הפומבית היחידה שמעליה הם מרשים לעצמם לפאר, להחמיא לעצמם ולהתייחס לדברים שאחרים אומרים או כותבים עליהם. קוא שאמרנו – מועדון סגור. מי שמחוצה לו, בין כה וכה לא נחשב במיוחד.

אבל לא רק הכבוד העצמי תבע מחיר של אנונימיות ציבורית בכל הקשור לתרומת הקבוצה הזו להיסטוריה המקומית. הזמן והאנשים עשו את שלהם. ויקטוריה ולירו זוכרת "בית עם חמימות, בלי פאסונים", אבל ספק אם הנינים שלה יודעים איפה בירושלים של היום היה רחוב ולירו של פעם, שרטום ככתובתה של הסבתא־הגדולה בתעות זהות ישנה ומצהיבה שהיא עדיין מחזיקה ברשותה. סבתא, אגב, גרה ברחוב ולירו, בית פרטי מספר שלוש. ככה כתוב.

מנשה אלישר זוכר בפירוש שהיתה אליטה ספרדית שבתוכה "היתה שכבה עליונה ותחתונה. בין ספרדים ואשכנזים היה עירוב מהשיכבה העליונה של שתי העדות. ברור שמשפחות ותיקות ועשירות חיפשו קשרים עם משפחות ותיקות דומות". ברור. "לא כמו היום, שבחור ובחורה לוקחים חדר מיד כשהם חברים. אז היה יסור של חיי משפחה שלא קיים היום", והוא מפנה אותי אל עוד ספר שבו נכתב פרק בתולדות המשפחה.

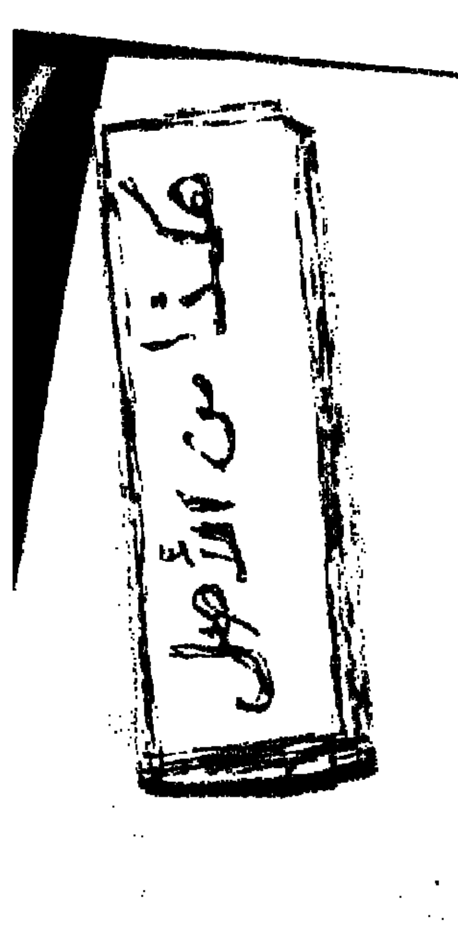
ורק דני אנג'ל צוחק על הכל ואומר שמה שהוא "וואללה מתגעגע" אליו זה הסיגר, ממנו נאלץ להיפרד בעקבות התקף־לב שעבר לפני כשנה וחצי. "הכל שטויות שבשטויות, דברים מההפטרה. אף אחד לא יודע מה היה לפני 200 שנה ולפני 700 שנה. בבית־הכנסת הספרדי ישא־ברכה (על שם הרב ישא ברכה, ממשפחת אלישר) אני פוגש את כל הספרדים של השכונה, וזה כבר לא הספרדים בה"א הידיעה, הם גם מתורכיה, עיראק ודמשק, אבל כולם ספרדים". ■

רחל ומנשה אלישר. זה התחיל בשלושה אחים "שהיו מיודדים עם נסיך סרגוסה. יום אחד הוא קרא לאח הבכור, הזהיר אותו מפני המלכה איזבל ואמר לו: 'כדאי שתעזבו'". זה היה שבע שנים לפני גירוש ספרד.

דני אנג'ל זוכר נעורים של נדודים בין דירות שהיו מחליפים ב"מוחארם", ואיך פעם בשנה היו נוסעים לים המלח, "שוכבים על הגב עם גאזטה [עתון] ביד, כי בני הדור שלי לא יודעים לשחות".

ה מיני חוזר. לא רק כאופנה נוסטלגית, גימיק שנועד־לנערות עם רגליים חטו־בות. הוא חוזר ברצינות, כאופנה לכל. הרגליים נחשפות לא רק במיני קצרצר, גם בחצאיות באורך ברך. פתאום שוב רואים אותן, אחרי כמעט עשור שכוסו בחצאיות ארוכות ובמכנסיים. יכול להיות שזה הקיץ האחרון שבו כל האופציות עדיין פתוחות ואפשר או לחשוף את הברכיים, או לכסותן.

המסר ברור. זו לא קפריזה קיצית־אופנתית חולפת שתעלם עם הגשם הראשון. בפאריס, בה הציגו לאחרונה את בגדי החורף הבא, נותרו הברכיים חשופות והחצאיות – קצרות. האנשים שעושים אופנה התכוונו לשינוי ראדיקלי והולכים להלחיץ אותנו לא רק בקצר – גם בצמוד. הם עושים זאת בסיסמת "בחזרה לנשיות", סיסמה שתמיד הצליחה לשכנע נשים ללבוש בגדים לא נוחים. בשנות החמישים היו אלה מחוכים שעצרו את הנשימה, ובעידן המיני הראשון – בגדים שאי־אפשר היה להתכופף בהם מבלי לחשוף את הירכיים.

מי שלבשה מיני בשנות השישים עוד זוכרת. לדור שלא ידע היתה לאחרונה הזדמנות לראות אותו כשהוקרן בטלוויזיה הסרט "סיפור אהבה". בשנות השישים לבשו מיני לא רק נערות, גם סבתות, והמיני היה לא רק בגד – גם דגל, מוצר של התקופה, סמל למרד הנעורים. לא מעצבי פאריס המציאו אותו. מרי קוואנט, בוטיקאית לונדונית, היא שיצרה אותו כ"גימיק" והציגה אותו בחלון הראווה שלה בקרנבי סטריט, סימטה קטנה במרכז לונדון שבה התרכזו כמה בוטיקים לצעירים, עם בגדים אוואנגארדיים. עד אז לבש הנוער בגדים מאורגנים ומסודרים, כמו של אבא־אמא, והשתדל ללכת בדרכם. אף אחד לא חשב שהעולם שייך לצעירים.

ואז קרו בבת אחת הרבה דברים. הסטודנטים בפאריס הקימו באריקדות ויצאו להפגנות אלימות שזעזעו את הממסד, יותר ויותר צעירים עזבו את הבית והאוניברסיטה ויצאו לגלות את עצמם ואת העולם, מושגים חדשים נולדו. ילדי הפרחים, קומונות, חשיש ומאריחואנה, הקסם המתחזק של ה"גורוס" ותורות המזרח, החיפושיות, "שיער". בבת אחת נהפכו הנעורים לאידאל נכסף, young is beautiful נהפך לסיסמה.

על רקע זה אפשר להבין איך נשים בכל העולם קיצרו לפתע את הבגדים והתחפשו לילדות קטנות בשמלות קצרצרות ורעמות שיער ארוכות, בנויות מפיאות נכריות. אנדרה קוראז' היה הראשון באופנה הפאריסית שהבין את הכיוון החדש וחשף את רגלי דוגמניותיו במינימום בגד ובקיצור – מיני. פייר קרדין והאחרים רצו אחריו מהר מאוד. מה שהתחיל כאופנת רחוב נהפך תוך שנה לאופנה ממוסדת.

האם זה קורה שוב? נכון לעכשיו, אי־אפשר לדעת אם הקצר והצר יצליח לדחוק את המכפלת הארוכה ואת החצאיות הרחבות הנוחות. קשה להאמין שבשנות השמונים – לאחר עשור של חופש אופנתי פרוע ומשוחרר – נשים שוב תכנענה לצווי אופנה מלחיצה, וכולן תחשופנה ברכיים וירכיים. אבל אל תמעיטו בכוח השכנוע של המערכת האדירה של תעשיית האופנה. אחרי שטיפת־מוח של כמה חודשים, פתאום ייראו החצאיות הארוכות מיושנות וזקנות. זה כבר קרה הרבה פעמים בעבר.

גם יצרני האופנה המקומיים הצטרפו לגל החדש בהתלהבות. זו אופנה שכמו נוצרה במיוחד לקיץ ישראלי ורגליים שזופות. כולם מייצרים חצאיות מיני קצרצרות, מאריג ומטריקו, בקו ישר ונקי או עם סלסולים על הירכיים. כמעט כל קולקציה חדשה מורכבת משליש מיני, שליש מכנסיים ושליש קרסוליות, עכשיו כולם בעמדת המתנה, לראות מה יקרה: יצליחו או לא יצליחו במתקפת השכנוע לחשיפת הרגליים? בסוף הקיץ נדע.

יהודית חנוך

"או לא, לא שוב פעם מיני...!"

"או, לא, לא שוב פעם מיני!" – היתה הכותרת שנתן השבועון "טיים" לכתבה על תחיית המיני באופנה האמריקנית. לשדירה השביעית, אומר "טיים", שוב יש החוצפה להכתיב לנשים מה תלבשנה, ושוב מכריזים המעצבים: "קצרו את המכפלות, ליידי'ס, המיני חזר".

בניו־יורק כמו בפאריס לא השאירו המעצבים מקום לספק. הברכיים שבות ונחשפות – וזהו. הכתבה ב"טיים" מזכירה להם זכרונות עצובים מהעבר: מה קורה כאשר אופנה מתעלמת ממגבלות של גיל והופעה מכובדת, ומעצבים מנסים לכפות על כל הנשים בגדים שאינם מחמיאים. אז מתמלא הנוף בקורבנות אופנתיים, והמעצבים מפסידים הרבה כסף.

אבל, ממשיך ה"טיים", למרות שה"מיני" עדיין לא הגיע לכל החנויות – יש נשים רבות שקיבלו אותו בשמחה ומיהרו לחשוף את הברכיים. ביניהן הוא מדוות על שדרנית הטלוויזיה גרבורה וולטרס, על ביאנקה ג'אגר, גרושתו היפה של מיק, ועוד כמה חטובות רגליים. "נשים אוהבות את החצאיות הקצרות כי הן צעירות יותר", אמרה קרולין חררה, מעצבת אופנה אמריקנית ידועה.

ברכיים חשופות. סיבוב שני.

נכון לעכשיו, עדיין אי־אפשר לדעת אם הקצר והצר יצליח לדחוק לגמרי את המכפלת הארוכה והחצאיות הרחבות הנוחות שהורגלנו להן. אבל אין לזלזל בכוח השכנוע האדיר של תעשיית האופנה. אחרי שטיפת־מוח של כמה חודשים, ייראו החצאיות הארוכות מיושנות וזקנות, ונשים מכל הגילים שוב תחשופנה ברכיים וירכיים. זה כבר קרה בעבר. בסרט הזה כבר היינו.

שנינו ביחד וכל אחד לחוד

(המשך מעמוד 15)
רומנטיים, אבל אני לא חושב שזה יוצר ציניות. זה לא ציני".

ציניות של ממש קשה למצוא גם כשמדברים על אהבה. "המחשבה שלי על אהבה", אומר יואב, "היא קשר בין שני אנשים שנותנים לעצמם לחיות. להיות עם עצמם. מערכת יחסים בעלת מידה נכבדת של חופש. לא במובן של נשים אחרות, אלא חופש במובן של הרגשה שנותנים לך לחיות. שלא תלויים עליך, מצד אחר, ולא כופים עליך מצד שני. קשר האהבה נראה לי עדיין הדבר הכי מעניין שיש, ושלא יתפרש מכך שהיחס שלי אליו הוא אקספרימנטלי. העצמיות חשובה – אבל צריך להיות ער לאיזון שכל הזמן מופר".

יעל: "משחק האהבה או החיזור זה משחק ששיחקו בו גם לפני אלף שנה. העולם המנוכר לא נכנס בקטע הזה. אבל היום ההגשמה העצמית חשובה יותר. לנצל את מה שיש. אני יודעת שיש לנו בפנים המון אנרגיה שאני לא יודעת לתת לה שם. אני רוצה שתהיה לי בחיים הזדמנות לשחרר את כולה. בעיקרון, ה'ביחד' לא צריך לעצור. זה נשמע קצת פשטני אולי בגלל שביחסים כאלה אין מקום לתאוריות. אני לא יודעת איזה אופי יקבל המיצוי שלי, אבל בית עם גג אדום זה לא בשבילי. הוא נייח מדי. מבחינת קריירה, אני רוצה לעשות משהו שיעניין אותי, שירגש אותי. משהו שאוכל לקום לקראתו בבוקר, לנעוץ בו את השיניים ולטלטל את הראש".

בבתים עם גג אדום כמעט תמיד יש ילדים. "אני לא רוצה ילד עכשיו", אומרת יעל, "אין לי כל־כך צורך. אומרים שזה מעשיר. בינתיים אני לא חשה בכך. עדיין לא טעמתי. הדבר שמקסים אותי כילד זה התהליך והסיבה. מה שמביא אותו לעולם. אהבה גדולה וחזקה שמהעוצמה שלה יוצאים חיים חדשים. אני מניחה שבסוף יהיה לי ילד. לזמן אין השפעה. זה לא בגלל הגיל, אלא שעוד לא הגיעה האהבה הזו שתעניק כוח. אנשים היום יותר מודעים לכך שעם לידת הילד הם יוצרים עולם למישהו. ועצם המודעות הזו יוצרת אחריות ענקית. אולי זו אחת הסיבות שאני עדיין חוששת לקחת את האחריות. כל ההתעסקות שלנו עם עצמנו היא שהביאה, לדעתי, להתייחסות השונה לגבי לידת ילדים".

"אמא צעירה יכולה להיות גם אסון", אומרת אפרת ורדי. "נראה לי שכל תא משפחתי שהייתי בונה בגיל 21־20 היה נדון לכישלון כי לא הייתי בשלה לזה. היתה תחושה של החמצה. אלף נסיכים שעדיין לא הכרתי, אלף דברים שעדיין לא הספקתי להתנסות בהם. גם הקטעים הקשים של הלבד הם חלק מההתנסות".

אפרת ורדי היא אם לילדה בת שנה. היא וחברה לחיים בחרו שלא להינשא. "בחרנו לא להתחתן בעיקר מתוסר רצון לפגוש את המימסד הרבני. בסך הכל אני לא מרגישה הבדל גדול, בין אם היינו עוברים את הטכס או לא. כשהייתי בהריון והיו הרבה לחצים להתחתן – חשבתי שאם לא עוברים את הטכס שומרים יותר על עצמיות ופרטיות. בפועל לא נראה לי שזה משמעותי. בדיעבד, נישואים לא היו משנים הרבה. אין אצלנו בבית חלוקת תפקידים מסורתית. עושים דברים לפי הצורך. שנינו רוחצים כלים, מנקים, מחתלים. אנחנו לא מתעקשים ללכת ביחד לסרט. איך שיוצא. משתדלים לא להיסגר בקונכיה הזו. לא לגרום לניתוק מגע עם חברים אישיים מהעבר, גם אם זה לא אנשים שאפשר 'לצאת איתם ברביעייה'".

יואב: "בעקבות המהפכה הפמיניסטית, נהפך הצד הגברי למסובך יותר. הפמיניזם שינה הרבה דברים, קודם כל בתודעה – וגם בפרקטיקה. היום תפקידי שני הצדדים מורכבים יותר. צריך גם לזכור שלא כל מה שאנשים אומרים הם גם עושים. הערכים המצ'ואיסטים עדיין עובדים אצל כולם. אני לא מכיר אבות מדור ההורים שלנו שהיו אחראים לבישול בבית. אני באופן אישי מבשל, כמו הרבה גברים שפועלים על פי העקרונות. אבל למרות האמונה והשוויון עדיין בפנים, בראש, יש תחושה כאילו מגיע לנו על כך סוג של הכרת טובה. איזה פרס, הערכה. בסך הכל, המודרניזציה נוטה לטשטש את ההבדלים הנורמטיביים בין המינים".

לא רק ההבדלים מיטשטשים. גם המושג של "הכל ביחד". האידאל הזה שבני־הזוג עושים הכל ביחד. תמיד. מין תמונה אופטימלית. מחייכת. תמיד שני חיוכים בו־זמנית. "המושג של 'הכל ביחד' לא מדבר אלי", אומרת אפרת ורדי. "לא הייתי יכולה לחיות במסגרת כזו. אני מכבדת את האידאל הזה, אבל באופן אישי לא הייתי מגיעה למערכת יחסים כזו".

דורית: "היום קיימת התרכזות הרבה יותר גדולה כמה שאני וחברי מרגישים אחד כלפי השני, בדינמיקה שבינינו, וכתוצאה מכך אני גם יכולה לתת לאדם שאני חיה איתו הרבה יותר ממה שיכולתי לתת בעבר. כמובן שלזה מגיעים לאחר ועל־ידי התפתחות רגשית, העמקה של רגש ושל אמפתיה. ככל שאתה מעמיק להבין את התהליכים הרגשיים העוברים עליך – כך גם אתה מפתח יכולת טובה יותר להרגיש אדם אחר, אדם קרוב".

ועוד משהו על רומנטיקה, אהבה וציניות. "רומנטיקה זה דבר נפלא", אומר יואב, "אין בי שום ציניות כלפי נושא האהבה. יש אולי פתיחות גדולה יותר בשל העובדה שחלק מעולמך בכל זאת נמצא בחוץ. אני לא מצפה מבן־הזוג למלא אותי באופן טוטאלי. הייתי מרגיש מאוד לא נוח אם היו מצפים כך ממני, אבל כן חשוב לי להיות הדבר החשוב ביותר – ולהפך. לא היחיד. החשוב".

ועל המשפט האחרון הזה אף אחד מהשישה לא היה מתווכח.

מיכל קפרא

מנדי

(המשך מעמוד 19)
מלחמה באווירה לא אוהדת, כשחלק מהדברים לא אהבתי וחלקם אפילו לא ידעתי".

שר הבטחון אריאל שרון לא אהב אותו. מרון לא היה המינוי שלו. הוא ניסה לנטרל את הנספח. תחילה ביקש להכפיפו לראש משלחת הרכש. משלא הצליח מינה מתחתיו סגן נספח צבאי, איש שלו, בלי להתייעץ עם הנספח וללא התרעה מוקדמת. מרון הצליח להישרד מבלי שנפגע מעמדו. בסך־הכל רצה להגיע הביתה בשלום. ההזדמנות באה מהר מכפי שציפה. השגריר עברון פינה מקומו לשגריר משה ארנס. "מנדי" רכש מהר את אמונו. לפני בואו לא הכירו זה את זה. פתאום פורסמו מסקנות ועדת כהן. שרון התפטר. מנחם בגין קרא לארנס לתפקיד שר הבטחון. ארנס התייעץ עם אשתו, ועם מנחם מרון. הוא היה זר לחלוטין למערכת הצבאית וביקש מהנספח הצבאי לחזור ארצה לעזור לו, להיות מנכ"ל המשרד. האלוף שהיה בסוף דרכו, "סוס מת" מבחינה בטחונית, רחוק בהשקפותיו הפוליטיות מארנס והליכוד – נהפך לאיש מרכזי.

איך קרה שמנחם מרון עלה למעלה? שאלו עצמם אלופים, מופתעים ודי מתוסכלים, כשנאלצו לעלות לרגל אל לישכתו. "רפול" עמד לפרוש, והיתה תחרות קשה על תפקיד הרמטכ"ל. ידעו שלמרון השפעה רבה על ארנס. הוא שהמליץ על משה לוי. מתנגדיו האשימו אותו בהתחשבנות היסטורית עם המתחרים הראשיים על התפקיד, האלופים "יאנוש" בן־גל ודן שומרון.

היית מ"פ של יאנוש בטירונות, והחמצת הזדמנות לחסום את הטירון שלך לרמטכ"ל צה"ל?

מרון: "נכון שצידדתי במשה לוי, אבל השר ארנס היה בוחר בו גם אילו הצעתי את יאנוש. הוא קיים סידרת ראיונות עם כל הקצינים הבכירים – וההחלטה היתה שלו. אל תשכח שארנס נכנס לתפקיד בפברואר 1983, והרמטכ"ל התמנה במאי".

עצה חשובה שמרון נתן לארנס: להעביר לאמריקנים את ליקחי מלחמת של"ג. בתקופתו במשרד קודם שיתוף הפעולה האסטרטגי עם ארה"ב. צה"ל נסוג מלבנון, והוקמה בו מפקדת כוחות השדה. הוא נתן דחיפה לפרוייקט הלביא. אבל גם פרשיות איראן ופולארד התרחשו בתקופתו. הוא היה הממונה גם הלשכה לקשרי מדע של רפי איתן.

הוא הרבה לעסוק בקשרי החוץ של המשרד. אומרים שנסיעותיו התכופות לוושינגטון היו גם מעין בריחה מבעיות הפנים, בעיקר מקרבות המגע עם הוועדים המיליטנטים. מרון לא נאבק על דעותיו. הסתגלנות היתה סוד הישרדות. יש אומרים כי האלוף (מיל.) דוד עברי, שהחליף אותו בתפקיד, נאלץ לקבל בכניסתו שורה ארוכה של החלטות מיידיות, שנרדחו בתקופת קודמו. לפתע נדרש מרון להתייחס גם לפרשיות נשק. אי־אפשר עוד למכור נשק ללא ידיעת מנכ"ל המשרד. אפילו אם המוכר הוא אברהם ברעם, פקודו מימי האוגדה בסיני. כשנעצר בברמודה, הסתיימה אחוות הלוחמים. מערכת הבטחון התעלמה ממנו.

איך זה שפתאום אתה לא מכיר את ברעם?

"הוא אמר שעסק במה שעסק באישור משרד הבטחון – דבר שלא היה נכון. ברעם פעל ללא סמכות וללא רשות. היה לו מה שיש לכמה מאות קצינים במילואים – אישור כללי לסחור בנשק, לא יותר מזה. מעבר לזה, כל הסחר עם איראן היה פרובלמטי. ישראל החליטה שהיחסים עם ארה"ב חשובים יותר מסחר נשק עם איראן. היתה הנחייה חמורה לא למכור לאיראן נשק אמריקני".

אחר־כך התברר שכן מכרנו – ואתה הסתבכת בתשובותיך בראיון טלוויזיה?

"זה היה לפני פיצוץ פרשת איראן, והשיחה נערכה בהקשר של פרשת ברעם".

אמרת בראיון: ישראל לא מכרה ולא מוכרת נשק לאיראן".

"גם היום, אני טוען שישראל לא מכרה נשק אמריקני לאיראן. ישראל עזרה לארה"ב למכור נשק לאיראן. המחסנים של צה"ל לא חסרים מסמר אחד, ולקופה שלנו לא נוסף סנט אחד. משרד הבטחון לא היה היזם בפרשת איראן. הוא לא מילא תפקיד מוביל, אלא סייע לאמריקנים".

מה דעתך על הפירסומים בחו"ל?

"בחו"ל תמיד מתפרסמים סיפורים על מכירות נשק של ישראל. ישראל מעולם לא דיברה על היצוא הבטחוני שלה, ואני לא אחרוג מהנוהל הזה. מתפרסמים כל־כך הרבה דברים, שאם נבחר לדבר בפעם אחת ולא בפעם השניה, זה ישמע כאילו יש לנו מה להסתיר".

בפרשת פולארד יש לך מה להסתיר?

"לא הייתי חלק מזה, לא לפני ולא אחרי".

היית מנכ"ל משרד הבטחון בתקופה ההיא.

"אדם בעמדה אחראית, כזה שתחתיו נעשות מדי יום אלפי פעולות, צריך להיות מוכן לכך שחלקן יהיו מוצלחות – וחלקן יסבכו את ישראל ואת המנכ"ל. המנכ"ל לא יכול להפעיל מרגלים. הוא נותן סמכויות לאלה שמתחתיו. יכולת גם לשאול על תע"ש הכפוף למנכ"ל משרד הבטחון והמגלגל עסקים בחצי מיליארד דולר בשנה. אם מישהו בתע"ש עושה דבר שלא יעשה – גם לזה יש אחריות כוללת של מנכ"ל משרד הבטחון. זו תשובתי בעניין פולארד. לא הכרתי את השם הזה לפני שהתפרסם בציבור".

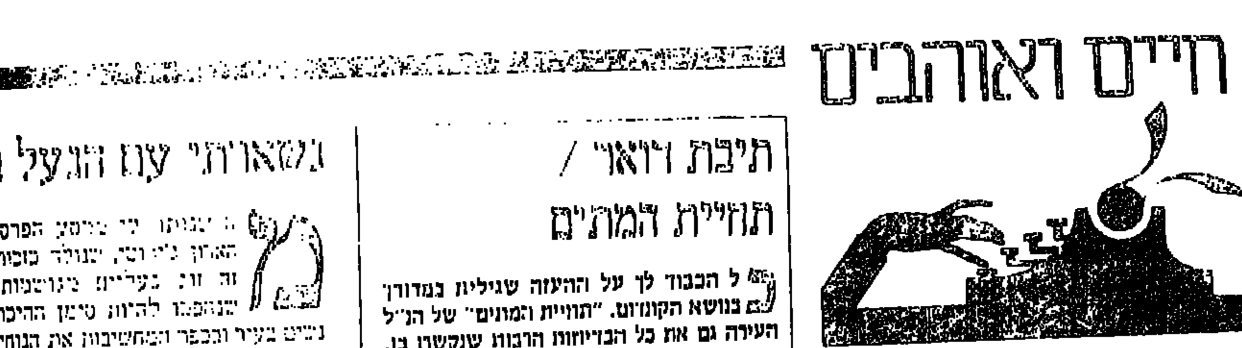
אתה חושב ששמך יופיע במסקנות?

"לא יודע. הופעתי בפני שתי הוועדות ואמרתי את שלי. הוועדות יפרסמו ממצאיהן בעוד זמן קצר, ויקבעו. אני לא חושש".

מה כבר יכולים לעשות לו כשהוא עכשיו בעסקים פרטיים? אף מכיוון שהאמריקנים הם היעד העיקרי של עסקיו, עלול המוניטין שלו להיפגע אם ישרבבו הוועדות את שמו לפרשה בלשון לא מחמיאה. אבל "מנדי" מרון, אחד מאלופי ההישרדות, בוטח כנראה שמזלו יפיל אותו על רגליו גם בפעם הזאת.

יצחק בן־חורין

חיים ואוהבים

התעריפון

פעמים רבות אני נזכרת באותו סיפור על ג'ורג' ברנארד שאו, שהציע לאשה שרקד עמה הצעה אינטימית תמורת אתנן של אלף לירה"ט – והיא השיבה בחיוב. ואילו על הצעתו לשלם לה רק 3 לירה"ט הגיבה בזעם: למה אתה מחשיב אותי – לזונה? והוא הגיב: העיקרון, גבירתי, כבר נקבע. עכשיו רק צריך לקבוע את התעריף.

הפעם נזכרתי בסיפור כאשר ערכתי לי בראשי תעריף – אישי מאוד וגם דמיוני מאוד – לכל מיני פעולות ושירותים המתבקשים ממני או שהיו עשויים להיות מבוקשים. המחיר כפוף לשינויים בהתאם לתנאים. יוצא מן הכלל, בחינת "לעולם לא", הוא הקטע הבא:

● אפילו לא בעבור מליון שקל: לשמש פונדקאית לזרעו של גבר שאיני קשורה אליו, ולהעניק לו ולאשתו העקרה את פרי בטני / לארח בביתי את מי שניסה לתקוע לי סכין בגב / לחזור ולחיות את הטראומות של חיי / להתיר עישון בחדר השינה / ללמוד פילוסופיה וארכיאולוגיה.

● בעבור אלף שקל: לצאת לקמפינג בכנרת או בחוף אילת / לעשות אמבטיה בבית־מלון או בבית זר / לשתות חלב עם קרום (יש עוד דבר כזה?) / לשוט בסירה, להתנדנד כמה ימים ולהעמיד פנים שזה נפלא / לגור שנה בעיר כמו פמגוסטה / לחזור ולהתאהב במישהו שלא שם עלי.

● לתת אלף שקל מכיסי בעבור: פגישה עם גיבורות נעורי – גיבורת ניל"י שרה אהרונסון, הטייסת זהרה ליבוב, הכוכבת וויויאן לי והמשוררת רחל / חזרה אל התקופה שלפני היות המחשב / לחזור ולחיות את השנה הראשונה של הנישואים / ראיון עם בנימין זאב הרצל על מדינת היהודים – חלום ומציאות / ראיון עם מנחם בגין על מלחמת לבנון / ראיון עם ז'קלין קנדי על נישואיה עם הנשיא ג'ון קנדי.

● בעבור 500 שקל: להופיע באירוע ללא מטרה בפני קבוצת נשים משועממות ואלגנטיות על חשבון זמני הלא־פנוי / לתפור בעצמי בגד כלשהו לפי גיזרה מוכנה / לצפות שבוע ימים לתוצאות בדיקה רפואית גורלית.

● בעבור 300 שקל: להסכים לטוס במטוס ג'אמבו מלא של "אל על" בטיסה ישירה מישראל לניו־יורק ולהיפך / לנהוג במכונית כאשר לידי יושב בעלי שעדיין מבקר אותי לאחר שלושים שנות נהיגה / לאכול במזנוני־דרכים לא הכי נקי סלטים מוכנים

תיבת דואר / תוויית המותים

על הכבוד לך על ההעזה שגילית במדורך בנושא הקונדום. "תוויית המותים" של הנ"ל העירה גם את כל הבזיונות הרבות שנקשרו בו. וגם חנוך לוין יוכל אולי עכשיו לנער את האבק מעל מחזהו "טווזרי הגנומי". אפילו חנוך לוין לא העז בזמנו לקרוא לילד בשמו.

דן בן־ישי
תל־אביב

נדרשי מיונז וקציצות בשר שאין לדעת את מקורן / להתגורר לבד במלון זול וגרוע בניו־יורק (אגב, אין שם מלון זול וטוב, הכל על הכיפה).

● בעבור מאה שקל: להסכים לנסוע במושב האחורי של מונית בינעירונית / להתפתות לנסוע באוטובוס "אגד" מתל־אביב לדרום ים־המלח / לבלות ערב באופרה לא ידועה / לצעוד ערב שלם על נעלי עקב גבוה, מבלי יכולת להסיר אותן / להשתתף בכנס צפרים.

● בעבור 50 שקל: לתפור ערב שלם טיק־טקים ולחצניות, כפתורים ורוכסנים / לקרוא ספר לא הכי מעניין אבל אופנתי / לצפות במערכון / לאפות עוגיות / להתעמל שעה / לעשות ג'וגינג בשכונה / לשוחח על ריאטות / לעמוד בתור בסופרמרקט שלי בצהרי יום שישי / לחכות בתור במספרה בערב חג.

בשארתי עם הנעל ביד

[illegible] הפרסום הגדול [illegible]

כמובן שאילו ידעתי מלכתחילה כי יהיה לי להסתיר את הנעליים הללו היטב במכנסיים ארוכים הייתי חושבת פעמיים בטרם נפתיתי להאמין להבט[illegible] של ביר ג'ירוטי, אבל אין לי תקנה. אני תמיד מאמי[illegible] לכל מיני רוכלים המציעים לי סחורה של יד לאיידוע, טוהרים העורכים מבצע חיסול, כביכ[illegible] היקרים וזולים של מוצרי יוקרה וגם – כדוגמת [illegible] ג'ירוטי – כל מיני מציאות עם שנות מן ה[illegible] הגדול. אחר־כך, כשאני עושה את חשבון ה[illegible] וההפסד, המסקנה היא שהכי זול זה לקנות ביוקר, [illegible] במקום מוכר, רק סחורה ידועה – ולא לנסות ל[illegible] מוכבים שהאחורים יבטו ויגלו.

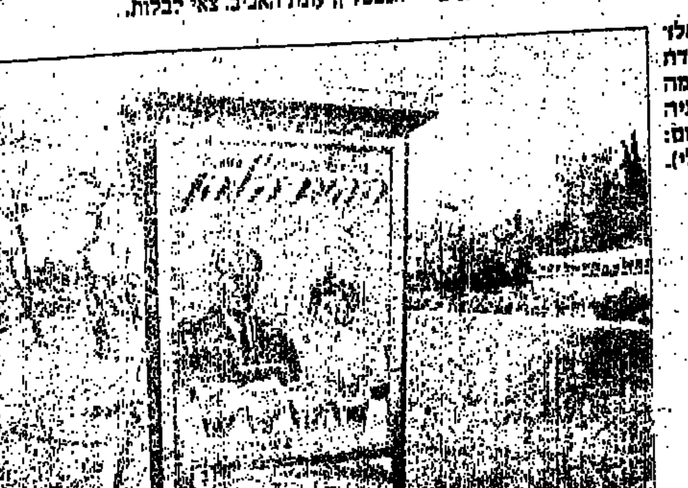
אגב, את המגפיים האיטלקיים שקניתי בנדיות מצאתי אחר־כך בחצי מחיר בדיזנגוף. גם בעבור [illegible] של מכנסי ג'ינס יפים מתוצרת מפעל ישראלי [illegible] נתבקשתי לשלם כפליים ב"מייסיס" בניו־יורק. [illegible] למרבה הפלא, הייתי חכמה. קניתי בבית. ועדיין מדהים אותי כל פעם מחדש להיווכח עד כמה אין [illegible] לומדת מהנסיון ועדיין מתפתה לקנות בחוץ [illegible] שנראה לי זול יותר ויפה יותר. פרט למספר חולצ[illegible] משי מסוגננות שמחירן כאן די מעצבן – אני מציי[illegible] השנה שום רכישה כדאית בחו"ל. הפעם – אם אצא [illegible] כל ההקצבה הדולרית המותרת – אחזיר מחציתה לארץ. בחיי.

תמר אבידר

ג'יבורי תרבות

הגבינה החדשה שמציעים לי לאכול בדיוק כמו נאנסי ורונלד רייגן בבית הלבן, החליפות שמציעים לי ולבנזוגי בהן נראה דומים לדיאנה ולנסיך הכתר צ'ארלס, והתחתונים והגרבונים סטייל מרילין מונרו המנוחה – יוצרים אצלי תחושת בדידות קשה. איפה אני ואיפה הם. אם הם מורל החיקוי או רגם ההזדהות שלי – קיראו מה שבא לכם – אז מה יש לדבר. אז המשחק של האנשים הגדולים שרוצים לשתף אותי בו הוא לא המשחק שלי.

אז במי את רוצה כדגם חיקוי? ישראל ומניה שוחט? את רוצה שהם יאכלו לעיניך את הגבינה החדשה? ומי ידגים לך בגדים אופנתיים – גיבורי העבר שלך או גיבורי התרבות של קהל הצרכנים 1987? אז בבקשה ממך, אני אומרת לאני השני שלי, אל תקטרי לי כבר על הבוקר. זה מה שהולך היום: מיקי ברקוביץ ולא ברכה פולד. (ואתם בטח לא זוכרים את שמה של הבחורה היפה ההיא שנורתה למוות ע"י הבריטים ב"ליל שרונה"). ואם תמשיכי לחשוב כך בקול רם, ישימו אותך בנפטלין. אגב, זו באמת עונת הנפטלין, עונת האביב. צאי לבלות.

דגם חיקוי רונאלד (נשיא) ונסי (אוהדת גבינה) רייגן: זה מה שהולך היום. לא מניה וישראל שוחט. (צילום: צביקה ישראלי).

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 15 ל־21 במאי

שור (21 באפריל – 20 במאי)
חלק ניכר מהתקדמותך יהיה תלוי במידת הסובלנות שאתה מסוגל לגלות כלפי אלה העובדים איתך. לעתים אתה נוטה לצפות ליעילות גבוהה מדי מאחרים. זה שבוע טוב לבילויים ועיסוקים של שעות הפנאי.

תאומים (21 במאי – 21 ביוני)
בכל הנוגע לעבודה – בימים אלה מומלץ לרסן את פזיזותך הרגילה ולנהוג במתינות. כך תוכל לרדת לכל פרט. בעיה משפחתית עשויה להיפתר באופן משמח יותר משציפית, וגם בחיי החברה מצפה לך השבוע הפתעה.

סרטן (22 ביוני – 22 ביולי)
אל תהסס לפעול בנחרצות ועקביות בכל הנוגע לתוכניותיך לעתיד. בזמן הקרוב יתבססו ויכנסו לשיגרה רבים מעיסוקיך החשובים. גם שעות הפנאי עשויות להיות פחות משעממות מאשר בתקופה האחרונה.

אריה (23 ביולי – 22 באוגוסט)
אל תבטל זמנך בדאגה לגבי מצב שכרגע אינך יכול לשנותו. עשה מאמץ להשקיע עצמך בעניינים אחרים, ובמקרה הצורך – נסה לגלות יוזמה ולפעול. תן דרור לכוחות היצירה שלך. צפויות לך הזמנות מפתיעות ומגישה לא מתוכננת.

בתולה (23 באוגוסט – 22 בספטמבר)
מצבך טוב יותר מכפי שאתה חושב. כמה בעיות שהטרידו אותך בזמן האחרון ייפתרו במהרה. תוכנית שהגית מזמן תתחיל להתממש – לשביעות רצונך ולהנאתך המלאה. אם אינך קשור בקשר אישי למישהו, השבוע עשוי להיפתח בעבורך דף רומנטי חדש.

מאזניים (23 בספטמבר – 22 באוקטובר)
בימים אלה אתה עלול להיתקל בכמה קשיים, ועליך לנסות להימנע מלהגיע להחלטות סופיות במשך התקופה הקרובה. מצד שני, אמץ לעצמך גישה אופטימית בחייך האישיים. קצב הפעילות של חיי החברה שלך יגבר ב־5 או ב־6.

עקרב (23 באוקטובר – 21 בנובמבר)
למרות שבדרך־כלל אתה נהנה מכוח משיכה עצום, השבוע אתה עלול לחוש מעצורים מסויימים. לעומת־זאת, בשטחים אחרים הקשורים לעבודה, קריירה, עסקים ולימודים – תזכה להצלחה והנאה.

קשת (22 בנובמבר – 22 בדצמבר)
האירועים המרכזיים של השבוע ישמחו אותך, ויגיעו אליך חדשות מפתיעות. אל תניח לאכזבה אחת להעכיר את מצב הרוח שלך. בכלל, הכוכבים נוטים לך חסד. אתה עשוי לפגוש מישהו שאתה מרבה לחשוב עליו, וזוכה למחמאות רבות מבני המין השני.

גדי (23 בדצמבר – 20 בינואר)
לשבוע הזה יש הרבה מה להציע לך, כך שכדאי שתסלק מן הדרך משימות חשובות כבר בראשיתו. נסה לשמור על גמישות בתוכניותיך, שכן עשויה להגיע אליך פנייה בלתי־צפוייה שתדרוש שינוי מיידי בתוכניות.

דלי (21 בינואר – 19 בפברואר)
אהבת החרות שבך תתעורר בימים אלה, אך אל לך להניח להתלהבות לסחוף אותך רחוק מדי. בדוק כל הזדמנות חדשה בזהירות. בסופו של דבר, תיווכח לדעת שפעלת לטובת עצמך. כמו־כן אין להיתפס לדאגה מיותרת בכל הנוגע לענייני הבית והמשפחה.

דגים (20 בפברואר – 20 מארס)
השבוע אתם עלולים להיתקל בהתנגדות או בתחרות, אך בימים הקרובים תצליחו להתגבר על הבעיה. רוב המאמצים יוקדשו לעבודה ולתכנון תוכניות חדשות.

טלה (21 במארס – 20 באפריל)
במובנים מסויימים זוהי תקופת מבחן, אך גישה רעננה תסייע לך להתגבר על בעיות. אל תתן לעצמאותך להכתיב לך את כל ההחלטות; והשתדל לקבל את עצות דורשי טובתך. בתחום הרומנטי – פגישה מקרית עשוייה לגרור אחריך תוצאות משמחות.

פנטהאוז
יגאל לב

כתב סיני

כבר לפני יותר מחמש אלפים שנה, כאשר נקבעו כללי הכתב הסיני, הנציחו בו הסינים מערכות יחסים המסתמלות בציורים המהווים את הכתב. גג ותחתיו ציור של חזיר משמעו בית. כלומר – בית זה לא רק מקום לגור בו אלא גם המקום שבו נמצאים המאכלים, אמצעי הקיום. גג ומתחתיו ציור של אשה ואפשר אפילו להבחין בנקב שבגוף) משמעו בכתב הסיני "שלום". כלומר, גג אחד ואשה אחת – גם בתקופה ההיא נחשב לעסק שאיננו צופן בחובו סכנות. לעומת זאת, שלושה סימנים לנשים בלי גג מעליהן, משמעם זנות. נשים רבות יחד תמיד הדאיגו את שומרי המוסר, שבכל הדורות היו... גברים שחששו בתת־ההכרה הזכרית שלהם מפני הכוח שיש בידי קבוצת נשים שמתלכדת יחד. אשה ועולל בידיה מסמלת, בכתב הסיני, את האהבה, ואילו גג הנפרש על ראש שתי נשים סימל כבר אז – ריב ומדון.

ד"ר ארנון גבעון, מומחה ללשון הסינית העתיקה, דייר הפנטהאוז השכן, סיפר לגליה על כמה ממסתרי הכתב הקדמון, מתענג על הסימליות המנציחה את תפיסת האדם לגבי אהבה, קנאה ושנאה, כהוכחה ניצחת לכך שטבע האדם לא השתנה במשך הדורות.

אבל גליה נהנתה יותר מהסימנים החיים שסימלו את מערכת היחסים בין בני־זוג, בדמות זוג תוכים גמדיים, זכר שנוצותיו כחולות ומקורו כחול, ונקבה צהובה שמקורה לבן. ד"ר ארנון לימד את גליה להבחין בין גוש נוצות אחד לשני. התברר לה כי אצל התוכי הזכר, מתפתח מעל למקור איזור בצבע כחול, ואילו אותו איזור, אצל הנקבה, נשאר לבן. אבל זה רק סימן טכני בלבד. גליה למדה עדו כי הציפור התוקפנית מבין שני התוכים, זו שמנקרת, מציקה, מפילה את השני על גבו ודורכת עליו – היא דווקא הנקבה. הזכר המסכן היה בדרך־כלל מוכה ומרוט עד כדי כך שמרוב נקירות נשרו נוצותיו המפוארות נשרו ופצע מכוער צמח על עורפו, פצע שרק עורר את חמדנותה של בת זוגו להמשיך לנקר אותו בדיוק במקום הפגוע.

ד"ר ארנון אוהב את התוכים שלו. על הגג הציב בעבורם כלוב גדול מעשה רשת ובתוכו מה שהוא כינה "קן ההטלה". תא קטן וסגור עם פתח יציאה אל הכלוב הגדול.

גליה אהבה מאוד לעקוב אחר מערכת היחסים שבין שני התוכים. התוכי הזכר התגלה כשוחר שלום מובהק, הוא אהב לשבת על ערימת עלי חסה, מנקר בהם לאיטו, או לשבת על המוט הקטן שלו ולהתבונן בציפורים העפות למעלה, מעל הפנטהאוז, מתענג על שלוות חייו כגבר הכורח דרך העתון שהוא קורא מהשאון המשפחתי, מבת־הזוג הרוטנת ומארבעה אפרוחים שבקעו זה עתה מביצתם והם מצייצים, רעבים, מתוך קן ההטלה. והשלווה הזו מעלה את לחץ הדם של התוכית הטורחת כל העת בניקוי התא ובהאכלת גוזליה המצייצים, וכבר היא מזנקת עליו, מנקרת את עורפו, דורכת על גוש הנוצות האומלל המתחמק ממנה בלי להילחם. מתרוצץ כדי לחפש אחר שלוותו האבודה ויודע שאין לו כל סיכוי למצוא אותה.

גליה רואה את הכלוב השני. הכלוב שמעבר לקיר המבדיל בין שני הפנטהאוזים. לא פעם נראה לה הכרנש הזה, ד"ר ארנון, יושב על המרפסת, לתפוס את הרוח הקרירה העולה מן הים.

גליה אמרה לאורי שאם יש אלימות אמיתית, היא איננה האלימות הפיזית, שבה גבר או אשה מכים זה את זה. אבל מעולם לא תארה לעצמה איזו אלימות צפונה בקולה של שכנתה מעבר לקיר.

האינסטינקט הנשי שלה "שייך" את גליה למחנה של התוכית. כאשר היתה שומעת מעבר לקיר את הוויכוחים שהתנהלו בין הדוקטור לזוגתו, היתה לה תחושה של בגידה. הוויכוחים מעולם לא נסבו על בעיות של ממש בין המומחה לבין אשתו, אלא חגו סביב צמד התוכים הגמדיים. הדוקטור התאונן ש"המכשפה הזאת תהרוג לנו בסוף את התוכי".

"זה מגיע לו, תראה איך היא שוברת את הגב שלה בשביל לנקות הקן ולהאכיל את הגוזלים. והפרזיט הזה – לו לא אכפת מכלום. כל מה שמעניין אותו זה להתבונן בציפורים החולפות בשמיים". קולה של דניאלה נשמע כמו ציוץ טורדני וחד. גליה חשה שבעצם עליה להגן על השכנה, כמו גם על נקבת התוכי, אבל ברגעים של יושר נשי היתה אומרת לאורי: "מה שמשגע אותי בדניאלה זו העובדה שהיא מעולם לא ניסתה להנות מחייה באמת. מעולם לא ניסתה לפנק או לשמח את הדוקטור המסכן שלה. כל מה שהיא עושה זה לגרום לו צרות".

גליה ואורי מצאו עצמם מתבוננים בשכניהם שמעבר לקיר כמו דרך איזו מראה עקומה, בדומה לדרך בה התבוננו הדוקטור ואשתו בצמד התוכים, מתעלמים מהמסרים שהשניים מצייצים לעברם.

גם גליה מצאה עצמה לא פעם באותו מצב נבוי של צורך "לרדת על אורי", כפי שהגדירה זאת לידידותיה. "לפעמים אני אפילו לא יודעת למה. זה אף פעם לא שייך למשהו שעשה באותו רגע, וזה קורה ברגעים הכי שלווים ויפים של המשפחה, כמו ארוחת צהריים בחג. ברגעים ההם אני מרגישה שאני מתנהגת כמו כלבה אמיתית, אבל אין לי שום שליטה על כך".

בלילה, כאשר אורי מכריח אותה לדבר על כך, גליה מושיטה את ידה למה שאורי מכנה "שק העלבונות", להוציא משם איזה עלבון עתיק. בדרך־כלל זו ההרגשה שהיא עובדת גם באוניברסיטה וגם בבית ואילו אורי חי רק בעולמו המקצועי, ההרגשה שאורי מתפתח, בונה את עצמו, ואילו היא צריכה לוותר על קידום בשל החובה לנהל את הבית. אלה דברים שבראיה מפוקחת היא יודעת שניתן בקלות לפתור אותם, אבל כאשר הכל מסביב שלו, בארוחות של שבת, דווקא אז היא מרגישה את השד מגיח, והיא מנסה לאחוז בזנבו – אך לשווא.

היתה זו שעת ערב כאשר גליה ואורי גילגלו שיחה על התוכים ולפתע נשמעה צעקה מעבר לקיר. "חזיר שכמותך! אני יודעת שזה היה בכוונה... אתה נתת לו לעשות מה שאתה מעולם לא מעז לעשות!".

ואחר־כך קול מבקש לרצות, קולו חסר התקווה של הדוקטור: "רק החזקתי אותו רגע ביד, והוא פרח... אף פעם לא ברח לפני־כן. כנראה שפשוט נמאס לו לסבול...".

התוכי נמלט. לא הדוקטור. דניאלה ירדה לחפש אחריו. היא אמרה בהגיון ש"התוכי מפונק. אינו יודע להסתדר בחופש, מחוץ לכלוב. אם לא נמצא אותו ונחזיר אותו לשם, יטרפו אותו החתולים".

הדוקטור נשאר. את קבלת הדין הוא ביטא בזהירות באוזני גליה רק כשהיה בטוח כי זוגתו נמצאת הרחק מהם: "אז מה אם יהיו לו חיים קצרים? הוא לפחות יהיה חופשי".

בעמוד זה בחרנו מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 8.5.52 -- 15.5.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

כולנו, הקרובים: ... 22. (מוסד) ... ש. ... ירושלים, רח' יפו 59, טל. 4055

האינדקס עלה ב-12 נקודות - 9,6 ל"י

בית ציוני אוה"ב בת"א

בטכס חגיגי ובנוכחות אלפי מוזמנים תיערך מחר חנוכת בית ציוני אוה"ב בת"א.

נחתמו הסכמים לסיוע אמריקני לישראל

שני הסכמים על סיוע אמריקני לישראל בסכום כולל של 18,8 מיליון דולאר נחתמו היום בקריה ע"י שר החוץ מר מ. שרת ושגריר ארה"ב מר מורגט ב. דייוויס.

ההסכם האחד, הוא על 13,5 מיליון דולאר במסגרות ההענקה שניתנה לישראל וההסכם השני הוא בסכום של 300 אלף דולאר לצרכי סיוע טכני לישראל. בכספי הסיוע הטכני ישוגרו מומחים אמריקניים לישראל על מנת לייעץ בשטחי התחבורה, פריון העבודה, רפואה וכדומה.

הופיין: מצבנו הכספי הוקל זמנית

א. ז. הופיין, יו"ר מועצת המנהלים של בנק לאומי הגריז הבוקר בלוד עם שובו מארה"ב, כי „פעולות גיוס הסכמים ואמורצלחות של שני המוסדות י"ד יקוף יביאו לידי קונסולידציה מסויימת של מאזן התשלומים שלנו".

עם זה הנועים מר הופיין, כי „צרכי ישראל גדולים כל כך, עד שהסכום שנגויים בעזרת יספיק לתקופה קצרה יותר משישה חודשים ואח"כ יהיה הכרח לעשות סידורים חדשים".

מר הופיין אמר, כי ד"ר יוסף הצליח לגייס קרוב ל-25 מיליון דולאר אך קשה לקבוע את הסכום המדוייק של הסכומים הנוספים שגוייסו ממוסדות שונים.

השבוע אין בשר

השבוע לא יחולק בשר לאוכלוסיה.

החלוקה הבאה תהיה כנראה בשבוע הבא, במנות של 100 גרם בשר קפוא. חולים יקבלו בשר השבוע.

משלוח נוסף של בשר עומד לצאת מארגנטינה בימים הקרובים.

משטרה באילת

נקודת משטרה תיפתח באילת ב-15 במאי. הבניין הוקם ע"י מחלקת העבודות הציבוריות.

אינדקס יוקר המחיה עלה בחודש אפריל ב-12 נקודות, ... רמת המחירים.

שער העולים והמדינה יעלה איפוא, מן ה-16 ב-9,600 ל"י לחודש, אם המועסקים ישימו לב לתביעת ההסתדרות לחיזון השכר על הוספת התוספות ...

העליה באינדקס באפריל שווה לעליה במארס והיא באה כתוצאה ישירה מהתיקרות המחירים באפריל, בעיקר במחירי הלחם, ההלבשה וההנעלה, עם המשך ביצוע המדיניות הכלכלית החדשה.

העליה הכוללת בשכר בקשר לעלית האינדקס מה-16 בינואר ועד ה-16 במאי היא 35,200 ל"י.

גוף־פלאים בנגב

תוקרי תשממה, משתתפי הסימפוזיון הבינלאומי בירושלים, סיירו בנגב והוקסמו ממראה הסכר ליד כורנוב.

„סטא־לין, סטא־לין! אס־תר, אס־תר!"

הפגנה רבת־רושם נערכה אתמול בהרי ירושלים. דגלים אדומים, תמונות לנין וסטאלין, השתתפותם של כאלף מבוגרים ובני נוער, בתוכם משלחת של חיילי צ.ה.ל. - כל זה הפגין מה רב החופש במדינת ישראל - חופש הביטוי, חופש ההזדהות עם מעצמה זרה ועם צבא זר.

ההפגנה נערכה ב„יער הצבא האדום" שבקירבת מעלה־החמישה - בהשתתפות כמה מאות אנשי קיבוצים שבאו במכוניות־משא מקוסטות, בני הנוער הקומוניסטי, מטלחות מן המשולש הערבי ומנצרת - וסתם אוהדים. הצירות הסובייטית היתה מיוצגת ע"י המזכיר שופוב ואילו הציר עצמו מר ירשוב - לא הופיע.

את הנאום העיקרי נשא המזכיר הכללי של הליגה לקשרי ידידות עם ברית־המועצות, חבר הכנסת מ. סנה. אחריו נאמו א. ארסט כמחלקות ההסברה של הסוכנות היהודית, אסתר וילנסקה, אלוף יצחק שדה ומר פוסוב מן הצירות הסובייטית.

כל הנאומים נקראו מן הנייר. כל פעם שהוזכר השם סטאלין - נשמעה מן הקהל קריאה ממושכת „סטאלין, סטאלין", שנמשכה רגעים מספר. קריאות דומות נשמעו בשעה שקניה לנאום חברת הכנסת אסתר וילנסקה. הקהל קיבל אותה בקריאות ממושכות „אס־תר, אס־תר". שום נואם אחר לא זכה לכבוד כזה.

אום־חאלד — שכ' בן־עמי

הכפר הנטוש אום־חאלד שבתחומי נתניה ייקרא מעתה שכונת בן־עמי, על שם ראש עירית נתניה.

תושבי הכפר, כולם עולים חדשים, החליטו על כך באספה כללית ביום העצמאות והודיעו אתמול לעירית נתניה על החלטתם.

אום־חאלד הוא הכפר שממנו גאל מר ע. בן־עמי את שטחי הקרקע הראשונים בייסדו את נתניה.

הוחמר מצב החשמל בירושלים

חברת החשמל הירושלמית פנתה בקריאה לתושבי העיר להימנע עד כמה שאפשר בצריכת החשמל ... אחת המכונות להספקת זרם לעיר.

הבוקר היו הפסקות מרובות באספקת החשמל. והמצב בתחנת הכוח הוחמר בשבועות האחרונים לרגל פירוק מכונה גדולה אשר הוכנסה למוסך לעריכת „אוברהול" כללי.

יוגדל התשלום לנכים

שר הבטחון כמר ד. בן־גוריון יביא מחר לכנסת את התיקון להצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום). לפי תיקון זה יוגדלו התשלומים לנכים במידה ניכרת.

הודעה לחיפה

היום 8.5 (בשעות 12-2, 5-9) תתקבל בחיפה במלון „בצלאל" חדש" מול משרדי העיריה בהדר הכרמל, טל. 2301

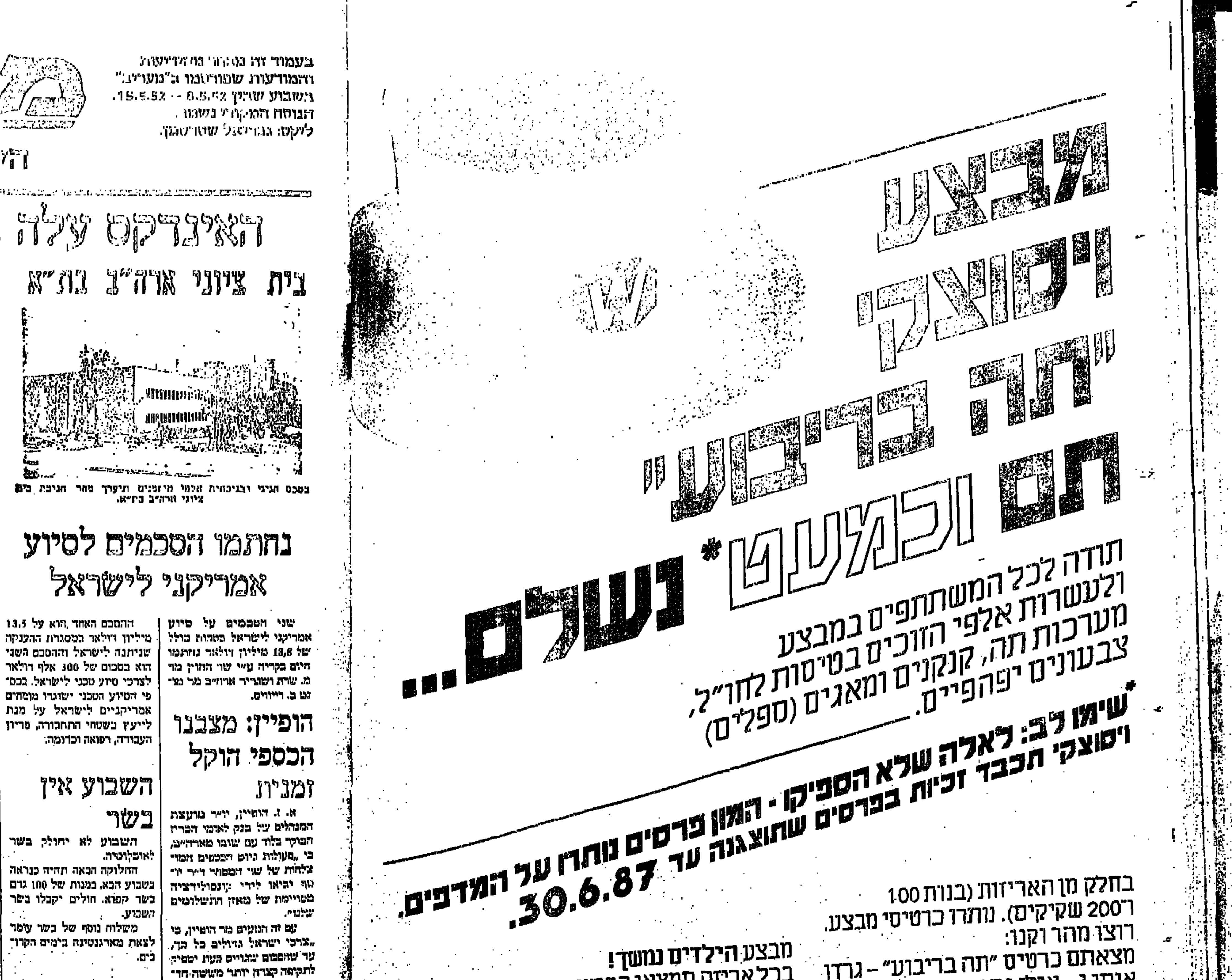
הגב' ע ד י ו ת
מנהלת משרד הקזוכים המפורסם
„אחיד הלבבות"
תל-אביב, רח' מזרחי א' 32, ת"א
פנת חלמסון

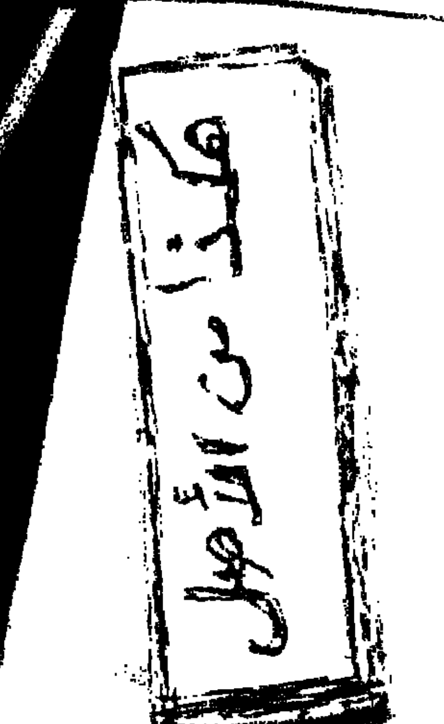
„נגבה" לת"א

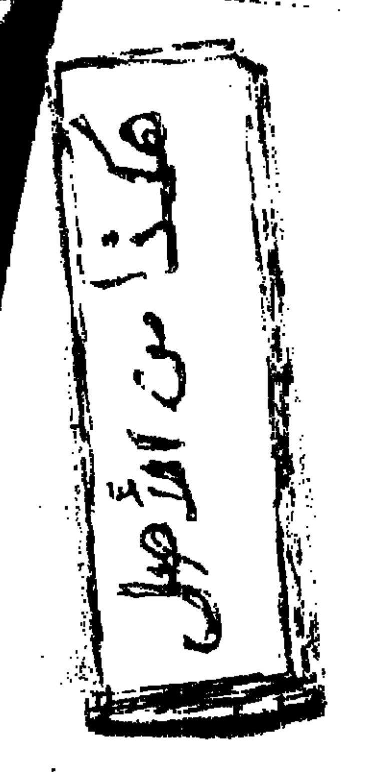
האניה „נגבה" עומדת להגיע לנמל תל־אביב ביום ה'. תהיה זו אנית נוסעים ישראלית ראשונה המביאה נוסעים לנמל ת"א.

רות (לבית קלוין) ושלמה הררי
מודיעים בשמחה על הולדת
ב ת ם
ולאורי אחות
... 7.5.52, בית חולים „חדסה"

ר ח ל ו ר א ו ב ן ר י ב מ ר
שמחים בשמחה להזמין את קרוביהם, ידידיהם ומכריהם
לחגיגת בר מצוה של בנם יוסף
שתתקיים בשבת, פרשת בהר־בחוקותי, כ"ב אייר תשי"ב, (17 במאי 1952) בבית כנסת „מוריה", בבית הספר ... שכונת הבוכרים, ירושלים, בשעה 8 בבקר. קבלת אורחים בשעה ... בבית קפה „ואחה", ירושלים, רח' יפו ...
(הכניסה ממחסה „אגד")

هكذا من الأصل